

Maurits van Nassau, prins van Oranje, in zes zangen : met historische aantekeningen

<https://hdl.handle.net/1874/27702>

gle
MAURITS VAN NASSAU,

PRINS VAN ORANJE.

IN ZES ZANGEN.

MET HISTORIEESCHE AANTEEKENINGEN.

DOOR

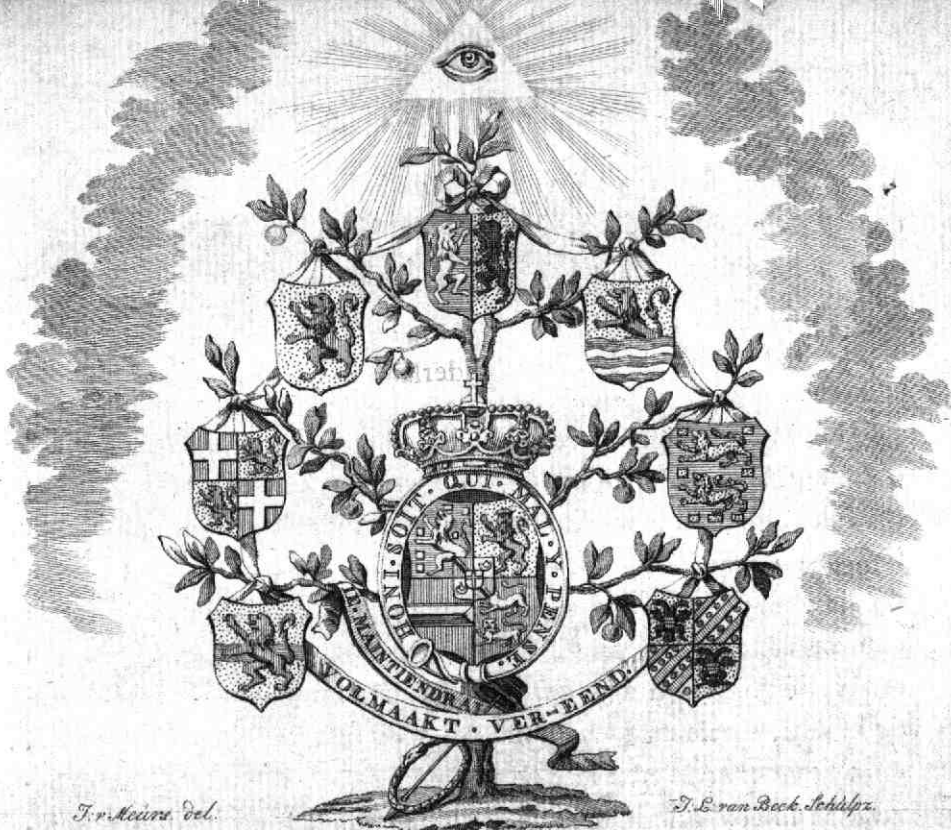
J. N O M S Z.

TE AMSTELDAM, BY

I. B. ELWE.

M D C C L X X X I X .

J. v. Meurs. del.

J. L. van Beek. Schilpz.

AAN ALLE VOORSTANDERS DER DOOR ON-
 ZE VOORVADEREN GEVESTIGDE CONSTI-
 TUTIE; EN AAN HUN DOORLUCHTIG OP-
 PERHOOFD, DEN BESCHERMER DER NE-
 DERLANDSCHE VRYHEID,

DOORLUCHE T E R E I!

DAAR ik, in vroeger dagen, de eere had het beeld van den
 grooten Grondlegger der Nederlandsche Vryheid, Willem Den
 Eer-

Eerften, hoe flauw gefchetst, aan den deugd- en vaderlandlievenden Willem Den Vyften, Nederlands dierbaren Erfstadhouders, te mogen toewyden, aan wien toch zoude ik MAURITS, den grooten en dapperen zoon van den Eerften Willem beter kunnen aanbevelen, dan aan die verheven en standvastige mannen, die den alleen waren grondzuil van den bloei des vaderlands, de door onze getrouwe voorvaderen gevestigde Constitutie hoog achten, en aan den Doorluchtigen man, die voor de ware vryheid des lands, als een trouwhartig vader, waakt? Inderdaad, hier is te veel gelykheid tusfchen den held dien ik ondernam te fchetfen, en de voorwerpen myner toewyding, dan dat een redelyk mensch die toewyding zoude kunnen afkeuren. Held Maurits stond pal in het verdedigen van een' regeeringsvorm door zynen fchandren en grooten vader gevestigd; Gy, Edele mannen! stond pal voor de gevestigde Constitutie, door Uwe voorvaderen met zo veel bloeds betaald; Gy stond onbezweken in een' orkaan die den grondzuil van 's lands welstand dreigde te verwoesten, een orkaan die tafelen heeft opgeleverd, waarvoor ieder rechtgeëart Nederlander een gordyn behoort te fchuiven: wenschlyk ware het dat dezelve voor eeuwig uit de gedenkboeken der Nederlanden konden worden gewischt.

Redenen die my in het byzonder betreffen, en die myne vrienden bekend zyn, daar myne vyanden niets daarmede te doen hebben, fpoorden my aan om myne ware denkwyze wegens myn vaderland, en het daaraan zo naauw verknochte Doorluchtige huis van Oranje, voor de oogen van gantsch Nederland, bloot te leggen, in de fchildery

dery van Maurits, door 's Lands Hooge Magten met allen recht genaamd: „ Waardige erfgenaam van zyn' vaders deugden”, een eernaam die noch praalt boven het vorstelyke graf, te Delft.

Het kon my zekerlyk, Edele mannen! onder mynen arbeid niet ontslippen aan te merken, dat myne vrye trekken, in dit tafreel voorkomende, my by zekre menschen niet aangenaam zouden maken; maar by welke menschen? By de zulken die zich in onze dagen ten grondregel hebben gemaakt, om een stelsel, goed of kwaad, wys of dwaas, „ nooit” te laten varen, alleen omdat zy het ééns hebben opgevat; menschen die, in wederwil van de bezadigste drangredenen, waarmede men hen hunne de maatschappy nutloos ontrustende dwalingen onder het oog brengt, in hunnen hardnekkigen haat volharden tegen ieder die niet gereedlyk stemt in hunne verkeerdheid, in het kort, menschen die ongelukkig genoeg zyn om, het zy uit zucht van by huns gelyken door te gaan voor mannen van standvastigheid en gewigt, het zy uit aangeboren twistzucht, de kalmte van geest te verwerpen, en het aangename der samenleving te verbannen, om daarvoor de kwelling van zichzelve en anderen in de plaats te stellen; stellende een onzalige vergenoeging, in de waereld, waarin wy tot onderlinge gezelligheid en hulpe door de weldadige Voorzienigheid gesteld zyn, tot eene afschuwlyke hel te maken. Maar aan den haat van zulke elendige wezens moet een goedwillige geest zich niet stooren. Laten wy edelmoedig zyn: laten wy dezulken beklagen, en eene eere stellen in door brave daden te doen zien dat wy van edeler aart zyn. Laten wy den Doorluchtigen Beschermmer van Nederlands ware vryheid in

menschenliefde trachten na te volgen, en de merkwaardige taal van zyn manifest, uitgegeven by de omwenteling van zaken, gedurig voor den geest hebben, en denken: „Het zyn mislei- „de burgers!” Welke onaangenaamheden my van den kant van zulken als ik zo even beschreven heb, wegens dezen MAURITS ook mogen overkomen, gaerne zal ik my alles getroosten, en my geene smaadheid aantrekken van menschen, inderdaad beklagenswaardig genoeg wegens eene ongelukkige gesteldheid van geest.

Myne wenschen bepalen zich tot uwe goedkeuring, Edele mannen! Aan u is het dat ik mynen vaderlandschen held toewyde. Ontfangt hem met die zuivere toegenegenheid waarmede hy tot U word geleid. Laat hy myne denkwyze omtrent myn vaderland en zyn Doorluchtig huis U doen kennen, en U ongeveinsd verzekeren dat ik, onder den Godlyken bystand, nooit, tot myn' laatsten snik, het ga hoe' het ga, daarvan zal afwyken, wat ook de afgunst of eene onëedle haat goed vinde U van my in te boezemen.

Gods dierbare zegen zy by aanhoudendheid over U, Doorluchtige Beschermmer van onze door het bloed Uwer vaderen duurgekochte vryheid. Hy make ons verliefd op Uwe menschenliefde; grootmoedigheid, en onvoorbeeldelyk geduld; en alsdan zal myn vaderland de gezegende dagen wederzien, waarin geene onzalige geest eener nutlooze en dwaze partyzucht onder Nederlands ingezetenen bekend was. De Godlyke zegen zy met Uw geheele Doorlucht;

luchtige huis, in welks standhouding te midden onder ons, de ware Vaderlander de bron eener duurzame gelukzaligheid beschouwt voor het land zyner inwoning; een hoop geboren uit den wensch, dat Uwe Doorluchtige stam ryk in helden worde, wier hoogst geluk besta in de bevordering van een gevestigd algemeen landgeluk, het eenige, het groote doelëinde van alle de helden van Uw Doorluchtig bloed. God vervulle deze hope!

En Gy, myne waarde en altyd dierbare medevaderlanders! Getrouwe aanklevers van het staatkundig stelsel Uwer edele voorvaderen! Volharden wy in deze aankleving. Laten wy verdoolde medeburgers trachten te recht brengen door goedwilligheid: nimmer offert men een weinig gevoeligheid edeler op, dan wanneer dit geschied met het afzigt om redelyke wezens te maken. Verre zy het van ons haat met haat, afkeerigheid met afkeerigheid te vergelden, verre zy van ons al het geestverlagendè en menschönteerende der wraakzucht. Onderlinge goedwilligheid moet het middel zyn om wat ons tegen staat te recht te brengen; en laten wy, (de heimlyke morringen verächtende van dezulken die te boos of te verkeerd zyn van hart en zinnen om mede te willen werken tot een algemeen geluk,) door edele bedryven, in de oogen der vreemdelingen, de blaam trachten uit te wischen waarmede dezulken, door hunne zinloosheid en droggronden, eene natie blyven bezwalken die voormaals beroemd en geächt was wegens schranderdheid en goedhartigheid. In het kort, laten wy den grootmoedigen en vergeeffyken Beschermmer onzer vryheid,

den Doorluchtigen Willem den Vyfden in alles trachten gelyk te worden.

Onder dezen hartelyken wensch is het dat ik mynen MAURITS in Uwe gunfte aanbevele, en my, met allen eerbied, teekene :

Uw welmenende medevaderlander,
en ootmoedige dienaar ,

1789.

N O M S Z.

V O O R R E D E.

DAAR ik my alles minder dan te beklagen hebbe wegens de uitgave van mynen Nederlandfchen held WILLEMDEN EERSTEN, heeft my voorlang reeds de lust bevangen om myne geringe krachten te beproeven aan een groote daad van den prins Maurits, zoon van den Grooten Willem, in heldenzang te fchetfen. Ik wierd daartoe door verfcheidene aanzienlyke mannen in ons gemeenebest, en door eenige kunstvrinden zo fterk aangefpoord, dat ik ter volvoering van dit ontwerp de hoofddeelen reeds had ontworpen, toen de op éénmaal opgerezene onlusten, die ongelukkig ons lieve vaderland zo geweldig hebben gefchokt, my, door een' buiten gewonen famenloop van omftandigheden, noodzaakten myn voornemen voor een tyd, en tot rustiger omftandigheden, uit te ftellen. Ik denk niet dat één verftandig man my zal tegenfpreken, wanneer ik vry uit verklaar dat het niet raadfaam was de heldendaden van Maurits uit te geven, in een tydperk waarin het voor veradery van het vaderland zoude zyn opgenomen geworden, goed te fpreken van Maurits, of eenig prins uit het doorluchtige huis Nasfau of Oranje. Wyslyk was het dus voor den froom te wyken, en myn onderwerp te verfhuiven tot de storm bedaard was. Ik had evenwel zo veel moeds om in het midden van den orkaan myn treurspel BARNEVELD uit te geven, waarin de voorrede myne denkwyze omtrent prins Maurits deed zien, en ik had het genoegen van het fluk door vyand en vrind wel te zien ontfangen. Ik had

heb daarin prins Maurits voorgesteld als een krygsman, een weinig frug, vol vuur, en eer, maar tevens gevoelig voor de vriendschap, en aangehitst door ondeugenden raad van andren, waarvoor geen vorst bevryd is, en tevens als naberouw hebbende over eene gestrengheid waartoe men hem had gedrongen, overéénkomstig de geschiedenis, die ons den prins afbeeldt als een man die telkens vroeg, of de gryzaart van geen pardon sprak? dat een trek aantoonde om hem te sparen; een gemoedsgesteldheid waarin het berouw natuurlyker wyze vallen kan (*). Verders schikte ik alle de personaadjen overéénkomstig de geschiedenis, zo veel myn onderwerp toeliet, hen doende spreken gelyk my dacht dat zy behoorden te spreken, in hunne omstandigheden.

Met

(*) Men heeft menschen in de waereld die begeeren dat men nooit moet struikelen in zyne pligten. De eisch is billyker, dan wysgeerig: de beste mensch kan afgeleid worden van het goede; de droevige ondervinding leert het, helaas! niet dan te veel. Evenwel zyn 'er noch andere wezens in de waereld, die, zich onder de wysgeeren plaatsende, van gevoelen zyn dat wroeging niets is dan een vrucht van het bygeloof, en alles minder dan eene betichtende stemme die in het binnenste van den mensch spreekt, en dat een groot man dus voor geen naberouw vatbaar moet zyn, na een slechte daad bedreven te hebben; waaruit dan volgt, dat het eene laagheid is zich wegens eene onëdele of slechte daad te schamen. Wy betuigen in alle oprechtheid niet van het gevoelen dezer „Heeren” te zyn, en denken dat het ons vry staat met hen hier omtrent een weinig te verschillen. Daar de menschen af kunnen wyken van het goede, oordeelen wy, dat de grootste eere die de mensch zich kan aandoen, na nimmer af te wyken, daarin gelegen is, dat hy zich kan schamen als hy afgeweken is. De deugdsume en kundige dichter STEENWYK dacht 'er even zo over, in zyn' BEËN:

't Is voor den sterfling veel om 't eerspoor nooit te misfen,
Maar u noch meer uw schuld grootmoedig uit te wischen.

Met dat alles, heeft men niet nagelaten my, na de omwenteling van zaken in ons land, te beschuldigen van iets waarömtrent ik my in de voorrede, by voorraad, had gezuiverd, namelyk dat ik geen oogmerk had gehad dan om dien prins hatelyk te maken; eene beschuldiging die ik, gewoon aan het ondergaan van mishandelingen, hartelyk vergeef. Ten allen tyde zyn 'er menschen die belang hebben by iemants vernedering of ondergang; daarvan meest gebruik makende als men in het ongeluk is; en daar belang zulk een sterke dryfveder is der menschelyke daden, behoort een goedwillige geest de menschen genoeg te beminnen, om hen eenige uitstappen in ons nadeel gedaan te vergeven. De menschen inderdaad, ik heb het meer gezegd, zyn, over het geheel beschouwd, meer dwaas dan ondeugend; die onder hen meer ondeugend dan dwaas zyn, mag men onder de wanschepfels rekenen, die altyd zeldzaam zyn. Wat 'er van zy, een edel hart moet geen wraak of afgunst kennen, maar die in anderen beklagen.

Het onweder over zynde, nam ik het besluit van myn ontwerp wegens Maurits op nieuw te bearbeiden, en de volvoering door den tyd te voltoojen. Alles komt in dit gedicht hieröp uit.

Willem De Eerste, binnen Delft, doorschoten zynde, was de hertog van Parma, meester te veld wezende, van gedachten dat het gemaklyk zoude vallen de Nederlanden, van hun ontzaglyk opperhoofd beroofd zynde, in de ketens van Spanje te rug te brengen; en inderdaad hy had eenige reden zich daarmede te vleijen. Van een jongen prins, die nimmer den oorlog had gezien, kon men zekerlyk niet verwachten dat hy een ervaren krygsman, als Parma

* *

was,

was, aan het hoofd van oude en geöefende krygsbenden, met nadruk en een goed gevolg het hoofd zou bieden; en, met dat alles, de prins van Parma bedroog zich in zyne hoop. Welhaast leerde hy Maurits kennen; een reeks van krygsverrichtingen deden hem dien jongen vorst als een' held eerbiedigen, de rasfe loop zyner overwinningen wierd gestuit, hy vertrok, en wierd door den Oostenrykschen aartshertog Albertus opgevolgd, die terffond gelegenheid kreeg om Maurits van noch naderby te kennen. Het moet een' opmerkfaamen geest niet weinig verwondering verwekken, wanneer hy in onze landgeschiedenissen den Spaanschen oorlog ziet beginnen door éene afgrysfelyke onderdrukking, van de zyde van den magtigsten koning van den aardbodem, die door één' zyner leenmannen, byzonder geld en wapenen, word wederstaan, door een' prins die altyd ongelukkig was in den oorlog, en die alles te boveu komt door éene ongemeene staatkunde, en éene noch ongemeener standvastigheid; ruim zo verwonderlyk moet het schynen, dat, na de dood van zulk een ongemeen opperhoofd, zich een jongman die nooit den oorlog had gezien opdoet, en een' alöm beroemd, en waarlyk ervaren krygsman, aan het hoofd van een wélgeoeffend leger, gewoon aan overwinningen, vernedert in de velden van slagting, een' Parma, tegen wien Willem, met alle zyne behendigheden, en diepe staatkunde, moeite had gehad zich staande te houden. Zo hier in niets verwonderlyks is, beklagen wy ons ooit onzen tyd verloren te hebben in bespiegelingen wegens de menschen en het lot der volken. Wanneer wy van Hannibal lezen, dat hy, in den bloei der jeugd, de Romeinen in hunne zegepralen stuit, vernedert en in benaauwdheid brengt,

brengt is de verwondering terstond by sommige menschen daar ; doch wanneer zy dit van Maurits , met betrekking tot de vyandin des vaderlands , door vyand en vriend beschreven , lezen , alsdan verdient het naauwlyks opmerking . Men vergeve het ons , voor zulke menschen hebben wy dit gedicht niet geschreven .

Een reeks van overwinningen door den dapperen Maurits bevochten , en in ons gedicht aangehaald , had den aartshertog niet weinig in het naauw gebragt ; de prins , een geboren krygsmann , en daar en boven het voordeel gehad hebbende van zich te Leiden in de letteren te oefenen , kon dit niet ontslippen . Hy zag Vlaanderen en de zee-kusten ras in handen der Spanjaarden , en hy begreep al het nadeel dat de gemeene zaak daar door leed . Hy besloot dus hen daar aantetasten , en van de zee-kusten te verwyderen . Om zyn oogmerk te dekken , preste hy een menigte vaartuigen , waarop hy zyne benden inscheepte , en uitstrooide dat hy het op Gelderland en de plaatsen aan de Maas gemunt had . De vyanden , hier door misleid , namen hunne maatregelen , en de prins overviel hen daar hy hen wilde overvallen . Eindlyk , de aartshertog , ontwaakt zynde , maar te laat , rukte alle zyne magten byéén , om den prins te vernielen . Deze , om te doen zien hoe weinig hy de magten van Spanje vreesde , en aan den andren kant , daar alles van den aanstaanden slag afhing , besloot , om zyn volk wanhopig te doen vechten , zyne vloot van de kusten te zenden , latende alleen eenige gewapende schepen , te weinig omeen leger te vervoeren , by het strand , om de vyanden in de zyde te beschadigen in den slag . De legers wierden welhaast handgemeen , met dat gevolg dat de Spaanjaarden ten ééne male wierden verslagen , zó dat de Spaansche admirant zelf gevangen werd genomen , en niet nalaten kon de wyze maatregelen van Maurits hooglyk te roemen , en hem in het getal der grootste veldheeren te plaat-

fen. Tot ons leedwezen, kennen wy geboren Nederlanders die niet zo edelmoedig zyn als deze Kastiljaan; zullen zy zich noch langer door de oude tirannige Spanjaarden laten beschamen?

De slag by Nieuwpoort wierd gevolgd van verdre overwinningen, maar van minder aanbelang; de neep den Kastiljanen op het strand van Nieuwpoort toegebracht, had ten gevolge dat de Spanjaarden alles te werk stelden om, door den gevangen admirant, een bestand te bewerken met de Nederlanders, dat hen eindlyk voor den tyd van twaalf achteréén volgende jaren gelukte, onder beding dat de koning van Spanje, Philippus De Derde, met de Nederlanders wegens de voorwaarde van dat bestand zoude handelen, als met vrye en onafhanklyke volken, en dit was de eerste maal dat Spanje hen als zodanig verklaarde.

Ziedaar wat wy onlogenbaar aan Maurits zyn verplicht. Ter liefde van zo vele en zulke gewigtige diensten, behoort men ten minste niet uit het oog te verliezen dat Maurits geen engel was, en dat zyne tegenstrevers alles minder dan heiligen waren. Het voorval met den jongen Fabi is ééne der schoonste trekken in het leven van den doorluchtigen overwinnaar Maurits, en in dat van zyn waarlyk grooten broeder Fredrik Hendrik. Het is ten naaste by zo als wy het in ons gedicht hebben beschreven. Dit is alles wat wy van het hoofdzakelyke van ons werk hebben te zeggen. Voor min geöefende lezers hebben wy achter ons gedicht eenige Historische en andere Aanteekeningen geplaatst. Mag de zoon van Willem Den Eersten zich by den Nederlandfchen lezer éénmaal beroemen op het lot van zynen doorluchtigen vader, alsdan zullen wy ons meer dan dubbel beloond achten voor onzen moeilyken arbeid. Men kan van MAURITS aanmerken als een vervolg van WILLEM DEN EERSTEN.

MAURITS VAN NASSAU.

E E R S T E Z A N G.

MYn dichtnimf! zing' den held die zyn' doorluchten vader,
Vermoord op Spanjes last door 't lood van een' verrader,
Grootmoedig wraak verschafte, en 't zuchtend Nederland
Ontrukte aan 't Spaansche juk, door moed en fcherp verftand,
Ja, die den Kastiljaan, door stoute krygsbedryven,
Zeeghaftig dwong gedwee die vrede te onderfchryven,
Waar by ons vaderland, na lang verduurde elend',
Door Spanjes dwingland wierd voor 't eerst als vry erkend.

ô Gy, die, voortgebragt in de opperënglen koren,
Den fterveling de taal des Hemels kunt doen hooren,
En eertyds Latium en Grieken ftreelend' drongt
Befchaafd te zyn, toen gy hen 't fchoon der zeden zongt,
Met krachten u verleend door 't goedgeoende Alvermogen,
Gy, fchoone Poëzy! daal neder uit den hoogen:

Kom! dat uw gunst myn nimf weêr fterkte mededeel',
Als toen zy Willem fchetfte op Neêrlands krygstooneel,
Als toen gy haar de deugd van Numa hebt doen zingen,
En held Bouillon den muur van Salem in deed dringen.
Wees met haar in den zang van Maurits groot beftaan;

Elk zangtoon kondige ons uw gunst, uw' invloed aan;
 En daar haar schets ons 't beeld des krygsmans zal vertoonen,
 Die 't eerst 'slands dwingland dwong de vryheid grootsch te kroo-
 Kan 't zyn, ô Hemeltelg! schenk haar tafreel een' gloed (nen,
 Hoogst waardig aan de schets van Maurits heldenmoed.
 Laat zy, door uwe hulp, tot Neêrlands volken spreken;
 Zy beelde ons Maurits af met deugden en gebreken;
 Zy zinge, in alles vry, ontdaan van zelfbelang;
 Het lieflyk fabeldicht vermeng' zich in haar' zang;
 De strenge waarheid zelf beziel' de groote deelen
 Der menigte van groote, en schoone kunsttafreelen;
 Maar dat zy bovenal het Neêrlandsch oog verlicht',
 In 't geen dit land den zoon van Willem is verpligt.

Na 't Spaansch verraad, gesterkt door Romeshelfche lagen,
 Door Gerards vuist in Delft held Willem had verflagen,
 Dien Willem die welëer, by 't voorstaan van 'slands recht,
 Den grondsteen aan 't gebouw der vryheid had gelegd,
 Was looze Parma, 't land zyn steunfel ziende onttoogen,
 Bedacht door booze list, en 't Spaansche krygsvermogen,
 Met allen spoed door hem in 't oorlogsveld geleid,
 Zyn voordeel straks te doen met 's volks verflagenheid.
 Hy waande dat een prins in kryg noch onërvaren,
 Een prins naauw in den bloei der eerste jonglingsjaren,

Ten dank van 's vaders dienst in 't hoog bewind gesteld,
Niet vreeslyk wezen kon voor 's Ibers krygsgeweld.
En inderdaad zyn heir, alöm te veld gedreven,
Deed in den eerften togt den troon der vryheid beven;
Een donkre wolk van ramp trok faam' aan allen kant,
En dreigde een dondervlaag aan 't fiddrend' Nederland.
Eénsflags daagt Maurits op, en ftelt op 't veld van slagting
Den Spaanfchen legervoogd te leur in zyn verwachting,
Verjaagt de dondervlaag die op dees landen woed,
En geeft het bevend' volk een' nieuwen heldenmoed.
Zo zien we, als 't blikfemvuur de daken komt bestoken,
Eénsflags een' zonneftaal ten wolkfloers uitgebroken,
Die blyde hoop op nieuw in 't hart des veldlings baart,
En al de vrees verdryft die 't sfraks noch had bezwaard;
Niet anders streelt de kalmte, op 't onverhoedst geboren,
Den vlootling, die in ftorm zich aanzag als verloren.

De dappre Maurits had Kastiljes oorlogsmagt
In 't hart der Betuw' reeds een neêrlaag toegebracht,
Die Parmaas trotsen moed in diep ontzag verkeerde,
Die hem vorst Willems zoon als krygsman kennen leerde,
En die hem klaar deed zien, dat Maurits door de kling
Zou doen 't geen Willem deed door onderhandeling,
Dat is, dat hy 't ontwerp ten dienst van Neêrlands Staten,

't Ontwerp dat Willem had onafgedaan gelaten,
 Met roem volëinden zou, en dat de tyranny
 Dus niets gewonnen had door prinzenmoordery.
 Held Maurits yzren vuist had Axel ingenomen,
 Was Bergen op den Zoom met roem te hulp gekomen,
 En toonde by Breda, in 't winnen van die stad,
 Dat hy Farneze in list geenszins te wyken had,
 Ja, dat hy, loos en stout, in 't heetst der krygsgevaren,
 Zo wel Ulysfes kost als Ajax evenaren.

Breng, dichtnimf! hier ons volk de steden onder 't oog.
 Die Maurits heldenkling aan 't Spaansch geweld onttoog;
 Zeg wat hy Parmaas prins zeeghaftig heeft ontnomen,
 Dien Parma die den naam van Grooten had bekomen,
 Door list en heldenmoed, betoond in 't veld van eer,
 Waar hy den fabel trok voor Spanjes opperheer;
 Zeg ons wat Nasfaus prins, in Neêrlands oorelogem,
 Den Oostenrykschen vorst Albertus heeft ontogen,
 Dien vorst die Parmaas prins, ten dienst der tyranny,
 Opvolgde in krygsbewind en Neêrlands landvoogdy.
 Steenbergem! Zutphen! Hulst! uw sterk bewaarde wallen,
 Zyn ylins, met Delfziel, in Maurits hand gevallen.
 Nimwegen! van zyn' moed getuigt de gryze Waal;
 Uw sterkens waren niets voor Nasfaus heldenstaal.

Gy, Steenwyk! Deventer! en de omgelegene vlekken!
 Kastilje kost u niet voor Maurits krygsdeugd dekken.
 Vergeefs, Verdugo! vormt uw brein een' oorlogstogt,
 Waardoor gy Koeverden dien prins te ontrukken zocht:
 Driewerf besloot uw moed den slag in 't veld te wagen,
 Driewerf heeft Maurits kling uw heir terug geslagen,
 En eindlyk plant zyn vuist, die gy niet kost weêrstaan,
 Op 't hoogst des schuinen wals de ontrolde leeuwenvaên.
 Wat voor Geertruidenberg Kastilje moog' verrichten,
 Die sterkte moet, ter schand' der Kastiljanen, zwichten
 Voor dien geduchten arm die Groningen verheert,
 En die in Turnhouts veld den Spaanschen trots verneêrt,
 Daar Verax, aangerukt om Maurits loop te stuiten,
 Zyn heir aan allen kant door benden in ziet fluiten,
 Daar hy door 'sprinsen list ten slag gedwongen word.
 Daar hy van 't oorlogssros gebliksemd nederstort,
 En daar 't hooghartig rot der wreede Kastiljanen
 Verjaagd word, met verlies van agtendertig vaên.
 Rhynderk, met Meurs en Grol, door Maurits aangetast,
 't Zwicht alles, daar Breêvoort en Goor zich zien verrast.
 Door zo veel zegepraal, en verdre legertogten,
 Waarin door Maurits vuist de zege wierd bevochten,
 Was wel de trotse moed des Kastiljaans verneêrd,

Maar dwangzucht was geenszins in 't zwellend' hart verheerd,
 Dat, door de schand' getergd van honderd nederlagen,
 Meer vlamde om Nederland te zien in 't juk geflagen.
 Niet anders rukt de slang, een wyl in 't zand vertreên,
 Bezweken op den grond, haar krachten weêr byéén,
 Om op wat haar genaakt, uit versch versterkte kaken,
 Haar doodelyk venyn wraakgierig uit te braken.

De fiere aartshertog had Kastiljes oorlogsmagt,
 Op Vlaandrens grond alom in 't heimlyk saam' gebragt,
 Om als het ruw faizoen zyn affcheid had genomen,
 Gezwind met overmagt den prins op 't lyf te komen.

In 't vorstlyk 's Gravenhage, in 't Paradys van 't Noord',
 Doorliep held Maurits geest al 't land van oord tot oord;
 De rust die hy geniet in schaduw' der lauwrieren,
 Is peinzing om op nieuw met roem te zegevieren;
 De lof hem toegezwaaid verblind den krygsman niet,
 Die uit zyn hof op 't heir der Kastiljanen ziet.
 Dat schrandere oog, te scherp voor 's vyands loosste lagen,
 Was met geen' mindren ernst op 't landbestier geflagen.
 't Vernuftig brein, voorlang gewoon aan al den last
 Die staatsman, legerhoofd en volkgebieder past,
 Begreep dat by een' raad van lichtverdeeldre Grooten,
 Daar schaers zelfs 't nutst ontwerp met vlugheid word besloten,

De

De aartshertog, die door goud fomtyds de harten won,
Den staatschen legertogt met kunst vertragen kon.
Dit denkbeeld moest den held met recht bekomring baren,
Te meer daar in den raad niet weinig leden waren
Die 's prinsen moedige aart, en uitgestrekt gezag,
Of uit belang, of vrees, als lood op 't harte lag.
Dit 's onzer volken aart: door hoogen nood gedreven,
Zal 't hart aan wien hen helpt het grootst vertrouwen geven;
Maar naauwlyks half gered uit hun gedreigd gevaar,
Is tegen 's redders wit terstond de wantrouw daar,
En de achterdocht spreekt straks in ieder Nederlander;
Ja, de eerezucht van den één' bedwingt die van den ander,
Daar 't volk, by 't sterkst gezwets op onafhanklykheid,
Door Grooten, die 't vervloekt, verblind word omgeleid;
Dus is ons volk, dat zich laat slingren en doet vreezen,
Nooit recht geschikt om slaaf, of waarlyk vry te wezen.
't Bestier in zulk een' staat is moeilyk voor een' man,
Die zich niet naar den aart der menschen voegen kan,
En die zich niet verstaat, met welbestierde zinnen,
De Grooten en 't gemeen te leiden en te winnen.
De prins verstond die kunst, schoon uit den aart meer straf
Dan Willem, dien het volk den naam van vader gaf;
Hij wist, als nood hem drong tot redding van 's lands zaken,

Op

Op vader Willems fpoor, daarvan gebruik te maken.
 't Is waar, de fiere zoon had's vaders zagtheid niet;
 Maar hy was grooter man in 't opperheirgebied;
 De vader was in vrede en als voor 't hof geboren,
 De zoon toen de oorlogsgod zyn' donder hier deed hooren;
 Behalve dat natuur, vrywerkende in haar' wil,
 Den aart der menfchen vormt, ter fpyt van ons bedil.
 Bedekte aan 't listigft hof held Willem zyn gepeinen,
 Held Maurits wist in 't veld de groote kunst van veinzen;
 In 't kort, wat Willem deed in 't land door fchrandren raad,
 Deed Maurits voor ons volk als veldheer en foldaat,
 En wist om 't land te ontfiaan van Spanjes yzren keten,
 Van veinzen in den raad zo veel een held moet weten.
 Wat wonder, dat een man dien 't lot dat voordeel gaf,
 Zyne achting duurzaam vestte, als was zyn inborst straf!
 Zyn ftrengheid, nut voor hen die 't oorlogsveld betreden,
 Was voor ons land zo nut als Willems zagte zeden.

De man die by 's lands raad meest door dien kloeken geest
 Om wysheid wierd geächt, om trouw en moed gevreesd,
 Om invloed wierd ontzien, en fterk gezocht te gader,
 Was Barneveld, de vrind van 'sprinzen vromen vader.
 In ftaatkunde uitgeleerd, door ondervinding groot,
 Beminnaar van 't geluk voor zynen landgenoot,

Getrouw aan 't vaderland, geducht voor 't magtig Spanje,
Gehecht aan 't waar belang van 't stamhuis van Oranje,
Doorgroënd', loos, bedekt, met openhartigheid,
De ziel van Neêrlands raad door schrander staatsbeleid,
Als eerlyk hoveling, als burger waard' geprezen,
Had hy tot aan zyn dood ontzaglyk kunnen wezen,
Zo hooffdigheid, die meest met ouderdom genaakt,
Hem niet van 't gruwzaamst lot een offer had gemaakt,
Al wie in mindren rang zyn' meerdren durft weêrstreven,
En, op zyn' invloed stout, schaers weet van toe te geven,
Zal, schoon de oprechtheidzelf in alles hem geleid,
Ook schaers gelukkig zyn met al zyne eerlykheid.
Maar wat partyzucht, meest uit zelfbelang geboren,
Ons ooit van Barneveld en Maurits heeft doen hooren,
Van hun verdeeldheid, drift en onderlingen haat,
Schoon ze ons den eersten schetst als martelaar van staat,
En ze ons den laatsten heeft geschilderd als wreedäardig,
't Gaat vast dat beider haat, aan beider hart onwaardig,
Hoe streng men Maurits lake om 's gryzen staatsmans dood,
Meer uit hun glorizucht dan uit hun boosheid sproot.

't Is een gevaarlyke eer voor liên van geestvermogen,
Tot zo verr' door een' vorst zich grootsch te zien verhoogen,
Dat zy den vorst in 't einde als aan de hand doen gaan:

Die eer wierd Barneveld door Willem toegeftaan ;
 En hy , wiens raad altyd met dank wierd aangenomen ,
 Had waarlyk niets zo veel dan dat geluk te fchroomen .
 Hy was van Willem fchaers een tegenspraak gewoon ,
 Dus wachtte hy die nooit van Willems jongen zoon ;
 Maar dees , van fieren aart , en voor den kryg geboren ,
 Was meer geneigd zyn hart dan iemants raad te hooren ,
 En zag all' wat zyn wit of neiging dorst weêrftaan ,
 Of voor zyn hateren of ringeloorders aan .
 In zulk een hart kon de eer van steeds te zegepralen ,
 En dat in 't vuur der jeugd , de fierheid niet doen dalen ;
 De mensch die door 't geluk zich steeds de hand ziet biên ,
 Zal 't fchoon van 't geen hy doet fchaers by verkleining zien .

De gryzäart dus gestoord door 's jonglings zelfregeering ,
 Beschouwde in hem een' man belust op overheering ,
 En waande dat hy hem niet treffender beftreed ,
 Dan als hy hem alöm zyn' invloed voelen deed .
 De prins , reeds menigwerf gefluit in zyn bedoelen ,
 Te fchrander om niet ftraks daarvan den grond te voelen ,
 Kon toen in Barneveld niet dan een vyand zien ,
 Die hstig was bedacht hem tegenftand te biên .
 Ziedaar een bron van haat in beider hart geboren .
 Maar 't geen den afkeer meest in Maurits aan moest sporen ,

Was

Was dat hy, door triömf schier afgod van den staat,
Den invloed van een' man reeds 't voorwerp van zyn' haat,
Met nadruk voelen moest in staatsvergaderingen,
Daar zich de grimmigheid behendig moet bedwingen.

't Is pynlyk voor een' vorst van uitgestrekte magt,
Te veinzen voor een' man van burgerlyk geslacht;
Noch pynelyker is 't voor een eerzuchtig harte,
Te voelen dat de man die 't in elk toeleg tartte,
En zich weêrstrevig toont in elk gesteltenis,
Hoogst onöntbeerlyk, en dus nooit verjaaglyk is.

Hoe licht word in dien staat de wraak uit haat geboren!

Ja, 't geen onze eerzucht meest tot spyt of wraak kan sporen,
Is als men ons, door 't lot ten top van magt geleid,
Herrinnering durft doen van onze afhanglykheid.

De hoogst verschillende aart dier twee doorluchtste helden,
De één staatsman, de andre groot in bloedige oorlogsvelden,
Had tusfchen hen fints lang een koelheid doen ontstaan,
Die weêrzyds hen alöm elkander deed ontgaan.

Dus was 't in 't land gesteld met twee der grootfte mannen,
Toen Vlaandren was bezet door Nederlands tirammen,
Toen door den landvoogd slechts de lente wierd verwacht,
Om 't land te teisteren door Spanjes oorlogsmagt,
En toen 's lands held, bewust van 's hertogs krygsbevelen,

Beducht was dat men loos de staten zou verdeelen,
 Waaruit een lang beraad gevaarlyk kon ontstaan,
 Dat de algemeene zaak kon doen ten gronde gaan.
 Hoe vatbaar 't edel hart ook zy voor ongenoegen,
 't Zal licht om 't vaderland zich naar de reden voegen;
 Ten minste was dit dus men Maurits hart gesteld:
 Ondanks de afkeerigheid die tegen Barneveld
 In 't sterk getroffen hart, met nadruk, zich deed hooren,
 De prins was groot genoeg die, om 's lands heil, te smooren,
 Gedrongen door 't befef, dat hy in dezen staat
 's Mans invloed nodig had op 's lands verdeelbren raad,
 Om door zyn' drang het hart der weifelende leden,
 Te noopen om met spoed tot een besluit te treden,
 Waardoor de staatsche magt het Kastiljaans geweld,
 Eénflags verrasfen kon in 't bloedig oorlogsveld.
 Maar in dien eedlen weg tot 's lands behoud verkoren,
 Ging geenszins uit zyn oog de hooge rang verloren,
 Waarmeê de raad des lands zo grootsch hem had bekleed,
 Gelyk nooit groote geest zyn waardigheid vergeet.

By all' wat hem omringt van hof- en legergrooten,
 Was Fredrik Hendrik, mede uit Willem voortgesproten;
 Doch van eene andre gade als Maurits had geteeld.
 De man dien hy zich best ten dienst zyns wits verbeeld.

Zyn

Zyn minzaamheid, zyn ernst, zyn kracht van overreden,
Zyn wysheid, reeds betoond in bange omstandigheden,
Zyn tedre broederliefde, en zyn omzigtige aart,
't Maakt all' hem achting, liefde en 't hoogst vertrouwen waard':
By Nasfaus dappren prins, op zyn verzoek, gekomen,
Ziet hy met minzaamheid zich by de hand genomen,
Geplaatst aan 's broeders zyde, en na dit heusch onthaal,
Spreekt hem de veldheer aan met deze ronde taal.

Daar, als gy weet, een echt my nimmer kon behagen,
Word, na myn dood, myn rang gewis ú opgedragen;
Gy weet van wat belang die voor ons stamhuis is,
En dat hy is gehecht aan 's lands behoudenis,
Ja, dat de Kastiljaan, op ons en 't land gebeten,
Zich tot bederf van beide een' aanslag zal vermeten;
Gy ziet ons dus veréënd door 't lot dat op ons woed,
En tevens door de wraak voor vader Willems bloed.
Dit alles dringt my aan om vry met u te spreken,
Te meer daar uw vernuft en deugd my is gebleken.

Kastilje rukt zyn magt in Vlaandren stil byéén,
Om onverhoeds dit land op nieuw op 't hart te treên,
Ik heb van dit ontwerp iets meer dan slechts geruchten:
My doet de Spaansche magt, hoe sterk ook, weinig duchten;
Maar 't is de Spaansche list, (gy kent des Spanjaards aart,)

En zyn verradery, die my bekomring baart.
Gy weet wat ramp die list dit zuchtend' land bereidde,
Hoe loos zy Rennenberg en Aerschots hart verleidde,
En, in één woord gezegd, hoe boos, hoe gruwzaam wreed,
Ze in Delft door doodlyk lood vorst Willem sneuvlen deed.
Niet als de Grooten zyn, wat we ons ook onderwinden
Ten dienst van Nederland, in waarheid onze vrinden:
Daar zijn 'er die met nyd op Nasfaus grootheid zien,
En liever heimelyk hunn' bijstand zouden biên
Aan een' uitheensch monarch, wat kwaad hen dit mogt brouwen,
Dan Nasfau boven hen gevest' in 't land te aanschouwen.
Koos niet der eedlen nyd, tot Neêrlands ongeluk,
Voor Willems zagt bestier het Oostenryksche juk,
Toen Maalftede, onbedacht door afgunst ingenomen,
Des Keizers broeder deed als heer in Neêrland komen?
De nyd der Grooten is te mywaarts niet verzagt,
Daar 't volk om myn' triömf my als een' afgod acht.
Dit weet de Kastiljaan, die nimmer na zal laten
Den nyd in 't hart te voên van allen die ons haten.
't Geen meer ons schaden zou dan zelfs een nederlaag,
Zou zyn dat 's hertogs list myn' legertogt verdraag';
En ééns in 't hart des lands, daar hem de Grooten styven,
Zal 't hoogst bezwaarlyk zyn hem weêr daaruit te dryven;

Behalve dat hy ééns in Vlaanderen gevest',
Den handel stremmen kan, dien steun van dit gewest.
Zyn magt neemt daaglyks toe, en om zich meer te sterken
Zal hy op 't hart des raads door zendelingen werken;
Op dat besluitloosheid de zaken dragend' hou,
Waardoor 'slands oorlogsmagt dan werkloos blyven zou.
Hoor wat ik om 't verraad des vyands voor te komen,
En ras te veld te zyn, in 't eind' heb voorgenomen.
Gy kent toch Barneveld, zyn' invloed, en beleid,
En weet wat misverstand ons van elkander scheid.
Hy, lang gewoon den geest des vaders te overheeren,
Wilde ook den zoon in krygs- en staatsbestier regeeren;
Myn tegenstand heeft hem dat trots ontwerp belet;
Hieröm heeft hy gestaêg zich tegen my verzet,
Waaruit een afkeer sproot, gevest' aan beider zyden,
Die ons sints langen tyd elkander deed vermyden,
Maar in een groot gevaar op goeden grond gevreesd,
Is haatverdooving 't merk van een' verlichten geest,
Die, grypente alles aan wat zyn ontwerp kan baten,
Behendig bystand zoekt zelfs by hem die hen haten.
Het is zyn zagte tong, en zyn behendigheid,
Die 't hart des gantschen raads naar zyn begeerte leid.
'k Zag gaarn' door hem 's lands raad ten spoedigste overreden,

Om

Om ylings in 't ontwerp door my gevormd te treden,
 Dat is, dat straks ons heir worde op de been gebragt,
 Eer Spanje iets kan bestaan met stil verzaemde magt.
 Voorkomen wy met spoed Kastiljes kuiperyën,
 Waardoor dit land en wy niet weinig kunnen lyën.
 Zyn invloed op den raad kan my van schroom ontfiaan.
 Uit haat zal Barneveld myn afzigt niet weêrstaan;
 Hy zal tot heil des lands, als ik, zyn' afkeer smooren;
 Maar hy is niet, als ik, tot krygsbedryf geboren:
 Zyn zagtheid word licht zelfs door Spanje op 't snoodst verkloekt,
 Daar 't stil zich waapnend' veinst dat Philips de vrede zoekt;
 En gryze Barneveld, door veinzery bedrogen,
 Afkeerig uit den aart van langer te oorelogen,
 Ja, ziende in een verdrag den bloei van 't zuchtend' land,
 Ontrukte 't licht dien bloei... en lauwrēn aan myn hand!
 't Is noodig zelf met hem in een gesprek te treden.
 Myne ondervinding sterkt myn welbestierde reden;
 Maar 't geen ik van ú verge, is dat uw kunst bewerk'
 Dat hy my spreken kome, en hy in 't minst niet merk'
 Dat Maurits, tegen hem sints lang vooringenomen,
 Ooit pooging deed met hem in een gesprek te komen.
 Indien ik zelf... Neen, Prins! die stap verneerde my!
 De beste die op hem ooit werken kan zyt gy.

Hy

Hy mint in ú zyn' vrind prins Willem, onzen vader,
Hy acht uw minzaamheid en heldendeugd te gader;
Doe voordeel met die liefde en achting van een' man,
Dien ik in waarheid acht, maar niet beminnen kan.
Zoek hem als uit uzelv', en schets my als vol vreezen
Dat onverhoeds Kastilje ons op den hals kan wezen,
Dat Spanje in Vlaanderen, in dees gesteltenis,
Reeds in verzaemde magt ons overwigtig is,
En zeg, zo wy in 't veld den hertog niet voorkomen,
Dat hy op 't onvoorzienst al 't land kan overstroomen,
Beklaag dan, en beklaag met openhartigheid,
Dien afkeer die te lang ons van elkander scheid;
Zeg dat het wenschlyk waar' dat twee doorluchte mannen,
Zolang het geesfeltuig van Nederlands tirannen,
De één ligchaam, de andre ziel van deez' geschokten staat,
De één groot aan 't hoofd van 't heir, en de ander in den raad,
Die van ons wreed gefchil geen voordeel kan genieten,
Tot heil van Nederland zich ééns verzoenen lieten.
Zo gy hem ziet geroerd, dring dan noch sterker aan:
Zeg dat ik zyn verdienste altyd heb recht gedaan,
En dat gy hebt bemerkt, hoe sterk ik wierd gedreven
Om weêr met Barneveld op de oude wyz' te leven.
Dit is de waarheid, ja! indien dit kon geschiên,
Ik zou in Nederland myn' invloed grooter zien.

In 't kort, door Barneveld in 't heimlyk hier te leiden,
 Dient ge inderdaad uw land, uzelfen, en ons beiden.
 't Zy verr' dat myn ontwerp' my in myn oog verneêr':
 Wie groote mannen zoekt, behaalt by wyzen eer.

Denk, Fredrik! wat ontwerp u Maurits stelt in handen,
 Zyn glori, en een deel van 't lot der Nederlanden;
 Daar by word u de kans ten hoogen roem verleend,
 Dat gy als jongeling twee mannen hebt veréënd.

De jonge prins, schoon reeds beroemd in 't oorelogen,
 In broeder Maurits heir by slagting opgetogen,
 Was lang in 't hart bedroefd, op 't zien hoe 't heldenpaar,
 Ten nadeel van 's lands heil, vervreemd was van elkaêr.
 Dusbaart zyn last, door 't goed daarvan verwacht teanschouwen,
 Hem grooter vreugd dan de eer van Maurits groot vertrouwen.
 Die wondre mengeling van zonderling beleid,
 Van ploojing in den nood, en van hooghartigheid,
 Die doorstraalde in de taal die Maurits had doen hooren,
 Moest inderdaad een' prins als Fredrik was bekoren,
 Wiens geest de waarde kende en van een' hoogen rang,
 En van een' eedlen stap gedaan voor 't staatsbelang.

Hy spoed zich ylings voort, verhit door Maurits rede.
 Zyn zucht om wel te doen geeft lichtheid aan elk' schreede;
 Zo, weldoende afgezant der Hoogste Majesteit!

Daalt

Daalt gy, door Tasfoos hand op Libanon geleid,
En snelt ter gunst van 't hoofd der Christen oorlogshelden,
Van 't hoogst des bergtops af tot in Tortofaas velden;
Zo, minzame Amphitrite! ontlipt uw voet de keel
Van 't glazig waterhof, op 't heidensch dichttafreel,
Nadat gy door uw schoon des straffen Nereus zinnen,
Ter gunst des vlootelings, stilzwygend' kost verwinnen.

De jonge prins, geächt om zyn bescheidenheid,
By gryzen Barneveld met eerbied ingeleid,
Vind dien beroemden man bezet met bezigheden,
Waarään de prins hem ziet zyn vlyt met vreugd besteden,
Alleen om dat hem 't lot een ampt heeft toegestaan,
Waarin hy Neêrland hoopt van 't Spaansche juk te ontslaan.
De prinslyke achting strekt den gryzäart ter belooning.
De jonge vorst is vry van alle praalvertooning,
Van al dat groot gevolg dat Grooten meest, verzelt,
En altyd word verächt van ieder waren held.
De deugden van zyn hart, die uit zyn daden blonken,
Ziedaar de praal door 't lot den jongen held geschonken.
Hy spreekt, en wat hy zegt draagt teekens van beleid;
De zuivre oprechtheid is by hem welsprekendheid.

De gryzäart, door zyn taal inwendig opgetogen,
Slaat op den eedlen prins, met vreugd, verwonderde oogen,

En waant dat hy in hem held Willem, zynen vriend,
In zagtheid, taal, gelaat, en wysheid wedervind.
Indien ik Maurits moet, dus spreekt de staatsman, pryzen,
Zo om zyn wakkerheid, als groote dienstbewyzen
Aan 't zuchtend' Nederland, van Willems dood af aan,
Zo met zyn heldenkling als goed beleid gedaan,
Ik kan die eedle drift die ú heeft aangedreven,
Om weêrzyds ons te doen de hand van vriendschap geven,
En 't vuur dat smeult in 't hart van Nasfaus prins en my
Te smooren, jonge held! niet roemen naar waardy.
Helaas! wat moest myn ziel van Maurits koelheid lyden!
Hyzelf, hy drong my aan hem voor een wyl te myden.
Schoonik hem nooit wêerstond, God ziet en kent myn hart,
Dan om 't belang des staats, maar nimmer zonder smart,
Ik zag nietdan te klaar, dat dit wierd toegeschreven
Alleen aan trotsche zucht om hem te wederstreven.
Vergeef 't my, eedle prins! myn' vromen halsvriends zoon!
Dat ik, op Fredriks spoor, my openhartig toon':
'k Weet dat 'er vorsten zyn by wie elk tegenspreking
Den naam van trotsheid draagt, of van ontzagverbreking;
Denk nooit dat deze taal alleen op Maurits ziet...
Wie hy ook wezen moog', hy is vorst Willem niet!
Oeh! dat hy 't wezen mogt, hoe zou myn hart hem eeren!

Ik zou voor my op de aard' geen' eedler vriend begeeren.
Maar 't valt afgryfslyk hard voor een' groothartig man,
Die zich by 't gansche volk met recht beroemen kan,
Dat hy by Willem, grootst in 't heetst der staatsgevaren,
Vertrouwen heeft verdiend een' reeks van dertig jaren,
In 't eind' te moeten zien, dat hy, zyn trouw ten loon,
't Vertrouwen misfen moet van Willems dappren zoon.
Zo door dien prins in my wat eerzucht word misprezen...
Wie zou als Willems vrend toch zonder eerzucht wezen!
Gy weet hoe onvermoeid tot Nasfaus dienst bereid...
Men tree', dus spreekt de prins, in geen byzonderheid.
Wyt, wyt aan 't vuur der jeugd, dat niet wel is te smooren:
Dat ik my onderwinde u in uw reën te storen.
Wat te uwaarts Maurits hart tot koelheid ooit bewoog,
En wat 'er is geschied, hy acht uw deugden hoog.
Het voegt my niet van uw of zyn gebrek te spreken:
Myn hart waardeert u beide ... elk sterfling heeft gebreken,
De beste en wyste is hy die zyne feilen ziet,
Die grootsch verbeteren wil, en op zyn hart gebied.
Wat van u beide ook zy, gy beide zyt rechtvaardig;
Gy zyt myn' broeders hart, hy is het uwe waardig;
En 't is my roems genoeg, zo 't lot my de eer verleent
Dat ik in myne jeugd twee helden heb veréënd.

Uw en myn' broeders heil, 't belang der Nederlanden,
 't Eischt alles, meer dan ooit, uw beider vrindschapbanden.
 Dien Maurits by een' raad beschermd door zyne kling.
 Gy beide drukt het land door uw verwydering.

Vervolgens weet de prins den gryzäart te overreden,
 Om met held Maurits straks in een gesprek te treden,
 Waarin het heldenpaar elkander wys ontziet.

Men sprak van 't weêrzydsch vuur van ongenoegen niet,
 Maar van des hertogs wit, en wat men moest besluiten,
 By 't zien van 't nadrend' kwaad, om 't nadrend' kwaad te stuiten.
 Het gansch gesprek was wys, vol staats- en krygsbeleid,
 En alles had den zweem van gulle vrindlykheid.

Wat heil, zo 't heldenpaar in 't ovrig van hun leven,
 Tot aan den rand van 't graf, in vrindschap waar' gebleven!
 Hoe later tyd dien band van vrindschap heeft geslaakt,
 Dit alles heeft de faam genoeg bekend gemaakt.

Held Maurits, na zyn hart aan Barneveld te ontdekken,
 Ziet hoogst van hem voldaan hem uit zyn hof vertrekken,
 En Barneveld, niet min door 't heusch onthaal voldaan,
 Bereid zich om den prins terstond ten dienst te staan.
 De raad word door zyn' drang behendig aangedreven,
 Den heirverzaamlinglast met spoed den prins te geven,
 Die alles heimlyk schikt, en niemand staat hem by

Dan Fredrik, aangesteld tot hoofd der ruitery.
't Word alles toebereid om sfraks, op 't eerste teeken,
Naar 't krygstoneel, ten dienst van Neêrland, op te breken,
Een plaats die Barneveld van 't heldenpaar vernam.

Intusfchen steeg de zon ten teeken van den ram,
En mengde in eene reeks van sneeuw en hagelvlagen,
Ten troost der wentlende aarde een weinig zagte dagen.
De straffe krygsman hoort de schelle veldtrompet,
Die ieder oorlogshoop sfraks in beweging zet,
Om onder 't luchtig dak dat draagbaar is te wonen,
En 't Neerlandsch leeuwenhart den Kastiljaan te toonen.

Wat dichtnimf schetst voor 't oog van 't late nageslacht,
Den roem der helden hier door Maurits saam' gebragt!
Beproof gy, ô myn nimf! de schets van hunne daden;
Vertoon hunne eedle kruin omkranst met lauwerbladen;
Maar roep in stilte op nieuw tot de eedle Poëzy
Om bystand, in zo groot een letterschildery;
Dan noch zal 't hagchlyk zyn hier naar lauwrier te dingen.
Alleen naar eisch 't bestaan van Nasfaus prins te zingen,
En hoe zyn schikking was op 't land en op de zee,
Verëischt de dichtbazuin zelf van Caliopé.

MAURITS VAN NASSAU.

T W E E D E Z A N G.

DE prins, om 't ware wit van zynen togt te dekken,
En 's vyands scherpziende cog van Vlaandren af te trekken,
Had langs de Maas en Waal, ten dienst der oorlogsmagt,
Een schier ontelbre vloot van kielen saam' gebragt;
En deed van allen kant bedekt by 't volk verspreiden,
Dat deze vloot zyn heir langs Maas en Waal zou leiden,
Om 't geen de Kastiljaan bezat in Gelderland,
Door veldslag of beleg te rukken uit zyn hand.
Die maar', met spoed verspreid door dienst van duizend tongen,
Tot 's vyands legerhoofd met snelheid doorgedrongen,
En met den grootsten schyn van echtheid uitgebreid,
Wierd in 't bedrogen hart omhelsd als zekerheid.

Meld, dichtnimf! eer ons oog de zeilen zal zien zwellen,
Door wier behulp de vloot langs 't stroomkristal zal snellen,
Hoe 't lot, geneigd Oranje en 't land ten dienst te staan,
Den Brit en Gauler dreef ter hulp der leeuwenvaên.
Dedwingland Philips, wiens wrok hier beken bloeds deed stroomen,
Die, buiten Willem, Hoorne en Egmond om deed komen,

Had

Had tot dit land, welks wee zyn' naam met schand' bevekt,
Zyn' wreeden ketterhaat alleen niet uitgestrekt.
In 't listig Vatikaan, dat Sixtus had verheven,
Dien Sixtus voortgebragt voor 't nedrig herdersleven,
En die in later tyd een kroon versmaadde, in schyn,
Om van zyn komst ten troon te zekerder te zyn,
Was staatkunde in dien tyd ten hoogen stoel gezeten:
Dat monster, uitgeleerd in smooring van 't geweten,
Die booze moeder van de ontwettige oppermagt,
Had heerschzucht hier in 't kleed van Godvrucht voortgebragt.
De looze veeknaap, 't hoofd van die bedorven zielen
Voor wie men Romes kerk gedwee zag nederknielen,
Zag hoe Elizabeth, gevest' op Englands troon,
Den glans versmaden dorst van zyn drie dubble kroon,
En hoe haar fiere geest, door heldenmoed gesteven,
De wet van 't Vatikaan den doodsteek had gegeven,
Ja, Englands moedig volk, haar dankend' zyn geluk,
Met roem onttrokken had aan Romes zielenjuk.
't Affschuwlyk kerklyk hof, dat de ergerlykste vlekken
Met yver voor Gods eere arglistig wist te dekken,
Had, in een' vroeger tyd, uit schandlyk zelfbelang,
Gespitst op 't Britsche juk, en harden zielendwang,
Den dweper Philips genoopt, door looze zendelingen,

Met zagtheid naar de hand der koningin te dingen,
 Vol wensch dat door de knoop van dien doorluchten echt,
 Den Brit het Roomfche juk zou blyven opgelegd;
 Maar die vorstin, doorziende en Phlips en Sixtus lagen,
 Had met behendigheit dat voorftel afgeflagen.
 Van toen af had de haat, op haar verderf bedacht,
 In 't hart des kerkmonarchs de wraakzucht voortgebragt;
 Zyn vuist had tegen haar dien fnooden ban gefchreven,
 Waarby haar kroon ten buit aan Phlippus wierd gegeven;
 Zyn drang was 't die een vloot in 't fchuimend' pekcl joeg,
 Die dwaas genoeg den naam van onverwinlyk droeg,
 En die, door Englands vloot, en Neêrlands kleine fchepen,
 Ja, daarna door 't geweld der ftormen aangegrepen,
 Gantsch Spanje in bittren rouw zo diep had neêrgeftort
 Als eertyds Pharoos ryk, toen de englenvuist, gepord
 Ter wraak der Hoogfte magt, de Egiptifche eerstgeboren
 Door 't fchriklyk treffend zwaard in 't blakend' bloed deed fmooren.
 De Britfche koningin, met recht gefard tot wraak,
 Greep toen naar 't zwaard ten dienst der Nederlandfche zaak,
 En voegde ftout, ter ftraf der trotfe Kafiljanen,
 En Romes hof ter fpyt, haar vaënen by 's lands vaënen.
 In Vrankryk had dat hof, dat nooit zyn' trots verzaakt,
 Niet min dan by den Brit zich hatelyk gemaakt:

Het had de Spaanfche magt daar loos te veld gedreven,
Ten fteun van 't vloekgeſpan dat Guize had verheven,
Om Henrik van Navarre, in 't hart voor Rome doof,
Maar hoorend' voor de ſtem van 't nieuw hervormd geloof,
Te weeren van den troon waaröp hy moest regeeren;
En om het hart des volks van Henrik af te keeren,
Had hy die in Gods plaats of zegent of verdoemt,
Dat ſchandlyk eedverbond het Heilige genoemd,
Ja, 't zwaard zyns zoons, den vorst der wreede Kaſtiljanen,
Gewyd, om Philips een' weg tot Vrankryks troon te banen.
Na dit miſlukt ontwerp had zich de Franſche wraak,
Gelyk de Britſche, in 't eind' gewapend voor 's lands zaak;
Doch naar de Franſche wyz', dat is, met in krakelen
Des nagebuurs bedekt de grootſte rol te ſpelen.
Op die wyz' ſtond de Franſche en Britſche monarchy,
Bedekt en opentlyk dit land in Maurits by.

Ons oog zie thans de vloot met Neêrlands lot beladen,
Of liever met een' drom beroemd door heldendaden.
Beſchouw dien eedlen ſtoet vooräſ op 't ſtrand geſchaerd.
Voor Maurits, uitgedoſcht op 't briefſchende oorlogſpaard,
Welks trotsheid op zyn vracht zich uitdrukt door zyn treden.
Het yzren harnas blinkt aan 's helds volmaakte leden;
't Oranje vederboſch dat op de helmkam praalt,

Word door de zon verguld, die 't schitterend' bestraalt;
 's Volks oog ziet in zyn vuist dat vreeslyk lemmer blinken,
 Dat honderdmaal Kastilje in yzing weg deed zinken.
 't Hoog blozende gelaat, vol fiere majesteit,
 Gemengd met, nu en dan, een' trek van minzaamheid,
 't Ontzagverwekkend vuur der scherpe en flikkende oogen,
 Houd all' wat hem beschouwt in eerbied opgetogen;
 Maar de inspraak van een' reeks doorluchte heldendaên,
 Werkt meest op 't hart des volks, gereed om scheep te gaan.
 Niet anders zien wy Mars, bewust van oorlogszegen,
 Voor zyner zonen oog Olympus afgestegen;
 't Befef des krygstriömfs geketend aan zyn kling,
 Baart liefde, diep ontzag en hartsverwondering.
 De gryze Barneveld, gemagtigd door de staten
 Ter medemonsterring van Nederlands soldaten,
 Praalt aan held Maurits zyde, en schynt Minerve in schyn
 Van Mentor aan de zy' des Griekschens prins te zyn,
 Door schrandren Fenelon, in zyn roemruchtig leven,
 Op 't spoor des blinden Grieks, tot Vrankryks eer, beschreven.
 Des grooten Willems dappre en gadelooze zoon
 Spreekt dus de benden aan, op mannelyken toon:
 Myn broeders! nevens my gewoon te triömferen,
 De minste krygsman zag door my zyn krygsdeugd eeren;

Steeds ziet zich elk foldaat die trouw zyn' pligt betracht,
Door my niet slechts als mensch, maar als een' vrind geächt;
Gy zaagt me, als nood het eischte, in 't heetst der zwaarste slagen,
Myn leven als foldaat tot uw behoudnis wagen;
En God, wiens oog de ziel der prinzen gade slaat,
Weet hoe ik 't leven schat van ieder' braaf foldaat.
Thans gaan wy weêr ten togt, om aan elkanders zyden
Met Spanjes oorlogsmagt als 't mannen past, te stryden:
Schroomt geenszins de overmagt in dees gesteltenis,
Daar 't zeldzaam krygsgeluk van Maurits met u is.
Triömfen zyn geenszins in de overmagt gelegen,
Maar in de dapperheid, en 't kunstig heirbewegen.
Sloeg dappre Gideön niet met drie honderd man,
De trotse duizenden van 't heilloos Midian?
De zaak waar voor gy stryd is edel en rechtvaardig,
En dus een dappre vuist en 's Hemels zegen waardig;
De laatste is zeker meest, by uitflag van gevecht,
Aan de eerste toegeleid in 't stryden voor 's lands recht.
Welään dan! stryden wy heldhaftig, als voordezen,
En laat ons van Gods hulp op nieuw verzekerd wezen.
Vertrouwt uw legerhoofd, gelyk hy u vertrouwt,
Daar hy in elk van u een' held en vrind beschouwt.
Maar zeg my, eer gy 't zwaard zult rukken uit de scheede,

Of ge allen in den dienst van Neêrland zyt te vrede,
En of u myn bestier in eenig deel mishaaft;

't Word door uw' trouwsten vriend u ernstig afgevraagd.

Op deze taal, met kracht en minzaamheid gesproken,
Voelt zich al 't oorlogsvolk in helden drift ontftoken,
Daar 's prinsen vuur in 't hart van ieder' krygsman speelt,
Gelyk de zon haar warmte aan alles mededeelt.

't Hoezee, als tolk van 't hart, word straks uit aller monden,
X By 't ramlen van 't geweer, ten hemel opgezonden;
Men brand om sloop te gaan, men staaröogt op den vloed,
En 't hart vliegt langs den stroom den vyand ten gemoet'.

Men ziet held Maurits dappre en wydberoemde neven,
Graaf Ernst en Lodewyk, vóór andren sloopwaarts streven.
Dat edel broederpaar van geest en ligchaam kloek,
Treed vóór held Pouly, Bax, en dappren Uchtenbroek,
Wier vuist den Kastiljaan door 't staal, in vroeger dagen,
Voor Bergen Op Den Zoom met roem had weggeslagen;
't Verëerend' riddermerk, dat op hun harnas blonk,
't Loon dat Elizabeth dat drietal helden schonk,
Ontsteekt in 't blakend' hart des moedigsten der schaeten,
Eene eedle zucht om ééns die mannen te evenaren.
Nu volgt Herauguiet, die door zyn stout beleid
Zich van den wysten vorst der Grieken onderscheid:

In 't nemen van een stad, alleen door langs de vloeden
Zich in den buik eens schips ter vesting heen te spoeden,
Daar de Ithakasche held ter winning van een stad
In 't hol eens houten paards zich loos verborgen had ;
't Is die Herauguier die op de sterke wallen
Van 't oud Breda, op last van Maurits, was gevallen,
Die sterkte had verheerd, geholpen door 's lands held,
En die in 't hoofdbewint dier vesting was gesteld.
Zyn halsvrind Charles volgt, die mede, op 't vlak der stroomen
Verholen in de kiel, Breda had ingenomen:
Gelyk in roem, behaald door moed in menig' stryd,
Is beider heldenhart beveiligd voor den nyd;
Verr' dat weêrzyd'sche deugd de ziel zoude afgunst baren,
Poogt de één den ander slechts in deugden te evenaren ;
In 't kort, dit edel paar is om hunn' vrindschapsgloed
Zo zeldzaam inderdaad, als om hunn' oorlogsmoed.

Gy, Britsche helden! gy, De Veer! twee eedle broeders!
In meer dan éenen stryd myn vaderlandbehoeders!
Door fiere Elizabeth, om uw gefcherpt verstand,
En oorlogsdeugd, geplaatst in eedlen ridderstand,
Zoude op deez' grootschen togt myn zangnimf ú vergeten?
Wat wondren hebt gy u in Nasfaus dienst vermeten!
Hoe fidderde aan de Schelde, op 't zwaaijen van uw kling.

Den

Den trotsen Kastiljaan die uwe vuist ontging !
 Een volk gezind zyn wraak in Neêrlandsch bloed te koelen,
 Doet gy in Turnhouts veld uw' heldendegen voelen ;
 De Spanjaard ondervond uw krachten honderdmaal,
 En thans spoed gy op nieuw , vol vuur , ter zegepraal ;
 Helaas ! moet één van u die met zyn sterven koopen !

Wie is die fiere held , vermengd in de oorlogshoopen ?
 Wie is hy die zo kloek van lyfgestaltenis ,
 Als onbeschryfelyk snel op zyne voeten is ?
 Ryhoven is 't , beroemd in Neêrlands oorelogen :
 Voor onderhandeling als slagting opgetogen ,
 Is hy noch ruim zo nut door zyn gescherpt verstand ,
 Als door zyn kracht en kling aan 't lydend' Nederland.
 Dees krygsman was welëer uit Bergens bange wallen ,
 Beklemd door Parmaas heir , zo dapper uitgevallen
 Dat hy den Kastiljaan uit zyne sterktens drong ,
 Waarna hy honderdmaal 't vyandlyk heir besprong ,
 En nimmer in den wal , daar 't all' zyn krygsdeugd eerde ,
 Dan met een' Spaanschen buit en nieuwe glori keerde.
 De Britsche Sydney , groot voor Maurits oorlogsmagt ,
 Treed scheep ter wisse schand' der Spaansche wapenkracht ,
 Door hem reeds menigmaal verneêrd in zware slagen ;
 By Turnhout had zyn vuist vyf standers weggedragen.

Wien drukt de dappre prins zo minzaam aan de hand?
Wie is die jonge held in zulk een' fieren stand?
Waaröm toch eert de prins hem meer dan andre helden?
't Is Van Der Aa, die stout welëer in Turnhouts velden,
Door zyn vernuft geleid, en door zyn moed bezielid,
Eene engte die de prins byna onwinbaar hield,
En die hy winnen moest om tot den slag te komen,
Voor 't oog van 't gantsche heir den vyand heeft ontnomen,
Het opperhoofd ontzielde, al 't ovrig volk verjoeg,
En in de vlakke al 't heir met doodlyke yzing sloeg,
Behendig na die daad zyn' snellen krygsloop stuitend',
Oranje op de eëlste wyz' dus 't pad ten slag ontsluitend':
't Lands held gedenkt zyn' dienst, en 's prinzen minzaamheid
Stookt 's jonglings oorlogsvuur, en scherpt zyn goed beleid;
Door dit tooneel voelt elk in zich den lust gerezen,
Om by den prins, door moed, een Van Der Aa te wezen.
Thans volgt Asweer, het hoofd der Friesche ruitermagt,
Beroemd door slag by slag Kastilje toegebracht.
Naast hem praalt dappre Solms, die nooit gevaren kende,
Dees held is opperhoofd van Hollands ruiterbende,
Na hem volgt kloeke Kriek, die Axel had bestormd,
't Hoofd der Helvetiërs, uit yzren erts gevormd,
Had in een menigte van togten en van slagen,

Tot eer zyns landäarts zich als oorlogsmän gedragen.
 Marquette, alöm beroemd door honderd heldendaên,
 Voert op deez' legertogt die brave Walen aan,
 Wier hart, op Philips gestoord, om 't onheil hunner landen,
 Aan Nasfau was verknocht door zuivre liefbanden;
 Daar hun vergramd gezigt met smaad hun landsliên ziet,
 Wier geest door Parmaas list zich laf verschalken liet,
 Zo dat zy, door den prins van 't Spaansche juk ontslagen,
 Verkozen om op nieuw dat haatlyk juk te dragen.

Na held Marquette volgt de brave Chatillon,
 Van 't bloed der Colignys, dat zich beroemen kon
 Van 't overöud geslacht der Chatillons te wezen,
 Die eertyds Saladyn hun krygsdeugd deden vreezen,
 In dien beruchten en verschrikkeliken togt,
 Waarin de dwepery om 't graf van Christus vocht,
 Of liefst waarin de paus, gediend door Hemeltolken,
 Zyn magt ten steun, elk land arglistig zocht te ontvolken.
 De dappre Chatillon, in krygskunde uitgeleerd,
 Had veelmaal met den prins in 't land getriömfeerd;
 Zyn arm, die roemryk 't zwaard voor twee monarchen voerde,
 En 't hart des Kastiljaans door fellen schrik beroerde,
 Toen, op den Franschen grond, Kastiljes aartstiran
 Hoogst schandlyk bystand bood aan Guizes eedgespan,

Had

Had zich ter wraak zyns rechts, in 't Fransche ryk geschonden,
Ten dienst van Nederland aan Nasfaus prins verbonden.

Thans zien wy Dommerville in 's krygsmans voetspoor treên,
Met hem in krygsgezag en alles lotgemeen.

Dees helden zyn aan 't hoofd der Fransche legerknechten,
Gehard in oorlogswerk, veröuderd in gevechten,
In schyn als uit zichzelf' hun vaderland ontgaan,
Maar inderdaad den prins door Vrankryk toegestaan,
Min om met Nasfaus huis de vrindschap aan te kweken,
Dan om geleden leed op dwingland Philips te wreken,
Min aangezet ter wraak van Neêrlands wee en hoon,
Dan om 't Bataafsch gewest te ontrukken aan een kroon
Wier overmagt te zwaar voor Vrankryk was bevonden,
Wier leger 't gruwzaam had gegriefd met diepe wonden,
En wier te sterke glans 't heerschzuchtige Bourbon,
Dat eigen grootheid zoekt, niet langer dulden kon.

Thans scheept zich 't krygsvolk in met oorlogstuig en standers.
't Krielt binnen boord van Brit, van Waal, van Nederlanders,
Van 't kroost van 't fier Germanje, en van des Gaulers stoet,
Verknocht aan Nasfaus dienst op 't land, en op den vloed.
't Bewint der oorlogsvloot was door den prins gegeven
Aan Warmond, dubbel waard' in rang te zyn verheven,
Daar hy op Zeelands stroom veelmaal naar lauwrén dong,

Den Spanjaard meer dan eens de stevenkroon ontwong,
 Waardoor alleen zyn naam de trotse Kastiljanen
 Zo schriklyk was, als 't zien der Zeeuwfche watervaënen,
 Wier golving overäl op 't vloeiend' spieglend' glas,
 Ten allen tyde wreed voor Spanjes zeemagt was.
 Zie Duivenvoorde, alöm beroemd door waterflagen,
 Na hem den tweeden rang door Nasfau opgedragen;
 De dappre Bankert, die alöm op 't roemrykst vocht,
 Geleid, als schout by nacht, des vlootvoogds achtertogt.

Straks dient een frisse wind, in 't zwellend' zeil gefchoten,
 Het ongeduld van 't volk en Nasfaus legergrooten.
 De kiel doorklieft den vloed, waar langs zy 't oog ontvlied;
 Maar eer de dappre prins die gantsch verdwynen ziet,
 Zag hy door 't moedig volk, by 't snelle voorwaarts spoeden,
 Zich in 't verschiet begroet door 't zwaaijen van de hoeden,
 Daar, na 't „hoezee!” geuit door al den legerstoet,
 't „Oranje boven!” straks hem toerolt langs den vloed,
 Dat plaats maakt voor 't vermaard „Wilhelmus van Nausfauwen”,
 Zolang de held één kiel der fcheepsmagt kan beschouwen.
 Slechts Warmond was alleen in 't prinsen wit verlicht,
 Slechts hy weet op de vloot waarheen de togt zich richt,
 En een beproefde trouw, steeds tot 't helds oogmerk vaardig,
 Maakt dien oprechten man zo veel vertrouwen waardig.

De jonge Fredrik was, op aandrang van 's lands held,
 In 't heimlyk reeds vooraf naar Vlisfingen gesfeld,
 Bezorgende in die stad ten dienst van 's lands belangen,
 'tGeen noodig was om 't heir op Zeelands stroom te ontfangen.

Naauw' was de watermagt aan 's prinsen oog ontgaan,
 Of hy spreekt Barneveld dus, met verrukking, aan:
 Gy ziet hoe ongemeen my 's lands soldaten achten,
 Dus oordeel wat men kan van zulke benden wachten;
 Daar is niet één soldaat op de uitgestrekte vloot,
 Die niet vernoegd voor my zou vliegen in de dood;
 Wie zal my, sterk door hen, in eenig wit wêerstreven!...
 Vertrouw, de Kastiljaan zal op myne aankomst beven.
 Ik zal, om op éénmaal dit land te ontslaan van schroom,
 De houwbyl leggen doen ten wortel van den boom.
 Een slag zo wel beraamd moet Maurits vuist niet misfen,
 En zal voor eeuwig 't lot van Nederland beslisen,
 Zo Barneveld, als ik, geneigd tot Willems wraak,
 Door wanbegrip de vrucht des flags niet nutloos maak'.
 Ga, wreek de schimme eens vrinds, door alles aan te raden
 Wat my van dienst kan zyn om 's lands tiran te schaden,
 Terwyl myn kling, in spyt van 's vyands hevigst woên,
 De wraak voor Willems bloed op 't slagveld zal voldoen.

De prins, na deze taal den staatsman te doen hooren,

Steekt, tot den togt verhit, 't reeds traplend' ros met sporen,
 Rent voort, na 't laatst vaarwel, en wacht geen antwoord af;
 Waarna de gryzäart zich naar 't staten hof begaf,
 Verwonderd in zyn hart door Maurits fiere reden,
 En door hem zo gerust te zien naar 't s'trydperk treden,
 Alsöf de zege, in spyt van 's vyands overmagt,
 Met lauwen in de vuist; onfeilbaar hem verwacht;
 Maar midden in den drang der hartverwonderingen,
 Komt geemlykheid den geest des gryzen mans bespringen;
 Zyn waan ziet thans op nieuw in Néerlands toeverlaat,
 Een' willekeurig man, geliefd van 't lands foldaat,
 En waant de vraag: „wie hem zou durven wederstreven?”
 Een schampre trek, hem trots door Maurits toegedreven,
 Die hem te dieper trof, naardien hy kort gelêen
 Op nieuw met Willems zoon in vrindschap was getreên.
 Dus is der menschen aart. Laat, laat ons ernstig trachten
 Ons voor den eersten stap tot achterdocht te wachten:
 Uit haar ontspruit in 't hart die onuitwischbre haat,
 Die, schoon die zich somtyds een wyl verzoenen laat,
 Zich door een' schyn van kwaad, in weêrwil der verzoening,
 Meer dan voorheen ontsteekt, en haakt naar wraakvoldoening;
 Ja, 's menschen hart behoud den indruk van elk beeld,
 Dat daaraan federt lang met kracht is meêgedeeld;

Gelyk aan 't koper, dat, bekoorlyk glad gevreven,
De trekken door de hand der kunst daarin gedreven
Nooit gantsch verlaten zal, maar altyd iets behoud
Van 't geen ons oog daaröp voordezen heeft beschouwd.
Doch moet cen' burgers hart een' valschen argwaan vreezen,
Dees kan in liên van staat nooit dan gevaarlyk wezen,
Naardien de vleijer, die op hunne gunsten loert,
Daarmee' zyn voordeel doet, en 't wrokkend' hart vervoert
Om wie ééns is verdacht gevoeliger te treffen.
Ten einde in hooge gunst zichzelve op te heffen.

De prins, met klein gevolg naar Zeelands kust gespoed,
Geleid in 't blakend' hart de kielen langs den vloed;
Zyn geest snelt die vooruit, maar op 't bezadigd wezen
Is niets van zyn verlangst of grootsch ontwerp te lezen;
Den grooten man gelyk die de Alpen dorst betreên,
Zyn stout ontwerp onttrok aan de oogen van 't gemeen,
Op 't onverwachtst de Po en 't Roomfche heir genaakte,
En Romes hovaardy met roem te schande maakte.

Waar ook op dezen togt de held zyn voeten zet,
Geen vrolyk volksgefchreuw vertraagt zyn' vluggen tred;
Zyn hart haakt om zyn volk in 't spoeden langs de stroomen,
Voor Rammekens kasteel, ter reede, voor te komen.
Zyn ros betreed het strand, daar Fredrik hem verwacht;

Men

Men komt in Vlisfingen by 't nadren van de nacht ;
 En 't volk doet , hoogst verheugd , door duizenden van lichten ,
 Ontvlamd op 't prinzen komst , het aklig duister zwichten ,
 Daar 't juichend' Zeeuwsch gemeen van overäl 't hoezee
 Doet klinken door de stad , langs 't strand , en langs de ree' .
 Wat streling voor den prins ! Zo hoorde in vroeger dagen
 De held die Enaks kroost zeeghaftig had verflagen ,
 Den kreet : „ Dat Sauls zwaard zyn duizenden verwon !
 „ Die duizend duizenden voor ons verwinnen kon ,
 „ Is David , in den stryd de sterke held des Heeren ! ”

De prins , hoe hoog hy zich aan allen kant ziet eeren ,
 Word door geen eerbewys , één wyl slechts , afgeleid
 Van een ontwerp dat wacht op zyne dapperheid ;
 De vreugd des volks doet slechts zyn' eedlen boezem blaken ,
 Van zucht om zo veel liefde en eer zich waard' te maken .

Naauw' kwam de gouden zon , op haar' bepaalden tyd ,
 Ter Oostpoorte uitgespoed langs 't gloeiend' kintapyt ,
 Of Hollands oorlogsvloot word op de Zeeuwsche stroomen ,
 Door Nassaus dappren prins en 't juchend' volk vernomen .
 Die held ziet hoogst verheugd hoe 't vlottend' heir by 't strand
 De oranje vlag ontrolt , het zeil slaat in den band ,
 En 't anker werpt ten grond , daar zee- en krygsman beiden
 Slechts wachten waar de prins hen zal ter zege leiden ,

En

En Zee - en Hollands magt , geänkerd op den vloed,
Elkander en met vlag en met gefchut begroet.

't Ontzaglyk geesfeltuig van Nederlands tirannen, X
Ontbied de hoofden ftraks der moedige oorlogsmannen,
Sluit met dien floet zich af, en, na een heusch onthaal,
Spreekt hy den krygsdrom aan met deze fiere taal:
ô Helden! die veelyds in uw roemzuchtig leven
My blyk van ware trouw en krygsdeugd hebt gegeven,
't Is tyd, daar gy op nieuw zult ftryden nevens my,
Dat myn gefmeed ontwerp u geen geheim meer zy.
Myn oogmerk, wel beftierd, kan nimmer ons mislukken;
't Bestaat om Vlaanderen uit Spanjes boei te rukken,
En Philips door éénen flag te dwingen tot een vree',
Die éénsflags 't einde maakt aan Neêrlands drukkend wee.
Zo wy des dwinglands magt de neêrlaag doen bekomen,
Zien wy voor eeuwig hem 's lands heerfchappy benomen,
Naardien een nieuwe magt te zenden tot 's lands val,
Hem hoogst bezwaarlyk, ja ondoenlyk wezen zal.
't Getergde Lelyryk zal nimmer Philips foldaten,
Den doortogt naar dit land langs Vrankryks grenzen laten;
De Duitfche keizer, mede op dien tiran verftoord,
Weêrftaat de Spaanfche magt in 't nadren van deez' oord:
Dus blyft den Kastiljaan om naar dit land te fpoeden,

Geen weg dan 't schuimend' spoor der onstandvaste vloed;
En hier word hem door onze en Englands watermagt,
Waar hy zyn kielen wend', belemring toegebracht.
Myn afzigt is, en 't lot zal myn ontwerp gehengen,
Myn hier verzaemde magt voor Nieupoorts muur te brengen;
Daar 't Spaansche legerhoofd in dees gesteltenis,
Ons aan de boord der Maas gewis verwachtende is.
De vesting die men deed naar koning Philippus heeten,
Het sterke Philippine, éénmaal ter neêr gesmeten,
Baant my een' wisten weg tot aan den sterken muur,
Dien ik besloot met kracht te teistren door ons vuur.
Myn opzet is gevormd. Geen tyd ga hier verloren:
Noch heden zy dan 't uur tot dezen togt verkoren.
De val van Philippine is in myne oogen licht:
't Vyandlyk legerhoofd, niet van myn wit bericht,
Ligt verre van die sterkte, en liet daar weinig benden;
Zodra dat volk myn magt zich naar dien kant ziet wenden,
Zodra 't ons heir zal zien, op 't eigenste oogenblik
Zal 't overmeesterd zyn door inspraak van den schrik,
Die voor ons henen vliegt door de omgelegen vlekken,
Waardoor ons heir gerust tot aan de plaats kan trekken,
Daar my de Kastiljaan, voorzeker tot zyn' val,
Met al zyn magt terstond op 't voetspoor volgen zal.
Gy kent myn krygsgeluk; ik acht de zege zeker:

God was door myne vuist zo menigwerf 's lands wreker.
Dat ik niet twyflen kan, of hy zal andermaal
Ons leiden, 't land ten nut, ter wisse zegepraal.
Voor 't minst de hoop, dit steeds in krygslîen fier moet wezen,
Ontflaat my op deez' togt zo verr' van iets te vreezen,
Dat ik voor Philippine, in spyt van 's vyands vuur,
U allen voor zal gaan in 't storten op den muur.
Welään, myn vrienden! s'cheep! De God der krygsbanieren,
Zal 't lands gerechte zaak door u doen zegevieren.

Elk krygshoofd, door 't ontwerp des fieren prins bekoord,
Kuscht hem verrukt de hand, en vliegt vol vuur ten boord'.
Na 't anker is gelicht, en 't zeil in top getogen,
Verdwynt welhaast de vloot uit haar beschouwers oogen;
Daar 't volk, naar 's volks gebruik, min naar 's helds oogmerk raad,
Dan snorkt te weten wàar en prins en leger gaat.
De held, vol van zyn wit, laat aan de ontweken stranden
Dien hoop veelwetende en doorluchtige verstanden,
Wier erfdeel onkunde is, en zinlooze overmoed,
En dryft, met Neêrlands lot beladen, door den vloed.

MAURITS VAN NASSAU.

D E R D E Z A N G.

DAAR is, tot troost of finart der broze stervelingen,
Een wezen in den loop der ondermaansche dingen
Op 't zonderlingst geplaatst, door Hem die alles schiep,
En alles heeft geplaatst, na Hy 't ten voorschyn riep.
't Is door den sterveling een' dubblen naam beschoren:
Stelt zich de zwakke mensch een groot ontwerp te voren,
Dat afhangt of van tyd of van omstandigheên,
En komt ten juisten tyd' dat wezen toegetreên,
Het alles schikkende in de ontwerpen die wy wagen,
Zó dat wy alles zien naar onze wenschen flagen,
En dat men van zyn wit verlangde vruchten plukk',
Dan noemt de sterveling dit wezen: „Het Geluk;”
Maar iets te vroeg of spade ons oogmerk bygekomen,
Zó dat we ons in 't ontwerp 't verwachte zien benomen,
En werkt het tegen ons in elk omstandigheid,
Die werken moest ten dienst van 't geen ons uitzigt vleit,
Zó dat wy alle hoop ter neder zien gesmeten,
Dan word dat wezen straks het Ongeluk geheeten.

Doch

Doch de Opperwysheid, die zichzelve in niets verzaakt,
Heeft zulk een wezen meer afhankelijk gemaakt
Van mannen van vernuft, dan van die stervelingen
Die zonder wysheid trots naar aardfche grootheid dingen;
Maar stelt fomtyds den man van wysheid, zo in keur
Van doel, als uitkomst van 't bedoelde ontwerp, te leur,
Om 't hart, door eerezucht licht geneigd te sterk te blaken,
Indachtig aan het broze eens stervelings te maken;
Opdat de mensch, hoe wys, in elk gesteltenis
Begryp' dat hy van God alleen afhankelijk is.
Tot nocht toe had Gods gunst den prins, dien steun der staten,
Bewintsman van 't geluk in 't oorlogsveld gelaten;
Thans stond het Neêrlands held, ter straf der dwinglandy,
Ten zonderlingste op nieuw in dezen stroomtogt by.
De nachtvorstin, die wy met een half donker wezen,
Of in haar' vollen glans ter kim zien uitgerezen,
En altyd lieflyk is door haar verkwikkend licht,
Onttrok zich nu geheel aan 't stervelyk gezigt,
En liet de zwarte nacht 't bewint aan alle kanten,
Getooid in 't blaauwe kleed versierd met diamanten.
De wind, door 's helds geluk ter gunst der vloot gespoord,
Dreef Neêrlands heir met drift door 't schuimend' pekkel voort.
De prins, op Warmonds kiel, den snellen voortgang ziende,

Die hem tot op dat uur in zyne ontwerpen diende,
Begreep dat sneller vaart hem voorts, naar allen schyn,
Ter overrompeling zou hoogst gevaarlyk zyn.

Hy wekt den vlootvoogd op van zyne legerstede,
Hem grypende aan de hand, by 't voeren dezer rede:
Daar ik myn' vyands magt door schrik verrassen moet,
Dient ons dees snelle vaart niet langer op den vloed;
Men zie uit Philippine, als 't naauw' begint te dagen,
Myn tenten en aan strand en landzyde opgeslagen.
Ik gis thans onze vloot drie uren aan deez' kant
Der sterkte, en 't is dus tyd dat Neêrlands krygsmagt land'.
Men berg' dus ylincs 't zeil, en doe voor gindsche wallen,
Zo na 't slechts mooglyk zy, terstond onze ankers vallen.
Zodra myne oorlogsmagt de stranden heefr betreên,
Spoed u dan met de vloot naar Nieupoorts stranden heen,
En wacht, als ik genaak, daar dryvend', myn bevelen,
Die ik voorzeker hoop welhaast u mee' te deelen.

De vlootvoogd, in zyn kunst volleerd ten hoogsten trap,
Stelt alles straks te werk naar wet van zeemannschap,
En dient zich van de kunst om, door 't beraamde teeken
Van ankren, met de vloot in 't holst der nacht te spreken:
Een vlammend licht ten top van 's vlootvoogds schip gesteld,
Is thans de tong die 't volk des zeehelds mening meld.

Men

Men mindert ylings zeil, men wend zich naar de stranden,
En eindlyk raakt het zeil geslingerd in zyn banden,
Daar 't anker grondwaarts gonst, en 't stiel is binnen boord.
't Is of de nacht de stem van 't zeemansteeken hoort:
Straks is haar schildrend kleed met donker floers omtogen,
En blaauw en diamant verdwenen uit elks oogen.
Wat held springt eerst te land met zyn ontbloot geweer?
Het lot schenkt Van Der Aa, dien jongen held, deze eer. X
Het schein zyn lot te zyn, om altyd Nasfaus vaënen
Den weg ter zegepraal op 't Spaansch geweld te banen;
En 't vindingryk vernuft, aan heldenmoed gepaard,
Maakt, jeugdige oorlogsmann! u zulk een glori waard'.
Ryhoven word gelast om achter hem te trekken,
En, in geval van stryd, hem in den rug te dekken,
Die helden word alleen 't bespieden toevertrouwd,
Of zich ook langs den wal een Spaansche wacht onthoud;
Doch niemant ziende op 't strand, besluiten zy te wachten
Tot Maurits is geland met al zyne oorlogsmagten;
En in twee uren tyds zien zy hunn' wensch voldaan:
De prinslyke oorlogsmagt rukt op hun standplaats aan.
De magten van Kastilje in Philippines wallen,
Vol waan dat niemant haar zou durven overvallen,
En van 't gesneed ontwerp van Nasfau onbewust,

Zyn

Zyn in dit doodlyk uur in de armen van de rust.
Zo fluimerden by Dan die trotse dwingelanden,
Die eertyds vromen Loth vervoerden in hun banden,
Tot dat hen Terags zoon met zyn driehonderdtal,
Zeeghaftig overviel in hunnen legerwal;
Niet anders was 't gesteld by Griekens oorlogsmagten,
Die sluimrend', geen bezoek van 't Daunisch volk verwachtten,
En slechts tot wakkerheid zich voelden aangeport,
Om in den slaap der dood te worden neêrgestort.
Hoe wreed, ô Kastiljaan! verlicht de zon uwe oogen!
Uw muren ziet ge alöm van Maurits volk omtogen,
De stroom is overäl met schepen overdekt,
Daar Nasfau tot den storm zyn benden famentrekt!
Wat dwaasheid, dat uw trots den held noch wil weêrstreven,
Die honderdmaal uw volk in sterker muur deed beven,
En wiens geduchte moed, en schrandere krygsbeleid,
Alle uitkomst u beneemt in deze omstandigheid!
Geteisterd door 't besef van zich te zien verrassen,
En poogend' door zyn' moed zyne onëere af te waschen,
Dringt Spanjes oorglogshoofd, versterkt door woede en spyt,
Met schriklyk krygsälarm zyn benden tot den stryd.
Hyzelf hy vliegt den prins, reeds op den wal gestegen,
Met uitgetogen staal en brandende oogen tegen;

Maar

Maar Maurits dappre hand ontwingt der vuist het zwaard,
 En bonst den Kastiljaan op 't onverhoedst ter aard',
 Terwyl der staten volk, slagvaardig op de wallen,
 Bevel wacht op de magt des vyands aan te vallen.
 Men ducht een' stroom van bloed; maar op dat oogenblik
 Bezwykt Kastiljes volk voor de inspraak van den schrik:
 Straks valt, met 's hoofdmans val, de moed in 't woedend' harte, X
 En op elks aangezigt is wanhoop, schaamte en smarte,
 De sidring voor de dood ontwingt op éénen sprong
 Hen 't staal, gelyk 's helds vuist den hoofdman dit ontwong;
 De vingers raken los, zyn op deez' stond te teder,
 En 't staal, de vuist ontslipt, stort aan de voeten neder,
 Daar 't wezen zich van 't lot des wreeden krygs beklaagt,
 En 't oog den eedlen held om lyfgenade vraagt.

De prins, die onder zich zyn' vyand noch doet bukken,
 Gereed zynde om 't geweer hem in de strot te drukken,
 Ziet naauw' dat 's vyands volk bevreesd is voor 't gevecht,
 En dat de Kastiljaan die aan zyn voeten legt,
 En mond en kaken heeft met doodverf overtogen,
 Voelt straks in de eedle ziel een' trek van mededoogen:
 Hy reikt de hand hem toe, tot elks verwondering,
 Heft hem met heuschheid op, hergeeft hem straks de kling,
 En zegt: Leef, Kastiljaan! en leer de prinsen kennen

Op wie uw moordziek hof de moordren aan durft schennen.
 De prinſen van myn' ſtam zyn nooit beziel'd door wraak,
 Vergieten 't bloed met ſmart, en ſparen 't met vermaak.
 De man die u verwon heeft eedler wraak beſloten,
 Dan een ontwapend volk een zwaard in 't hart te ſtooten:
 Uw gantſche legermagt voel' myner helden kling,
 Myn wraak beſtaat alleen in Philips vernedering.
 Schoon 't lot den tweeden Philips in 't graf deed nederzinken,
 De derde tracht ons noch in ketenen te klinken;
 Maar hem, wat benden hy daartoe in Neêrland zend,
 Zy, als den tweeden Philips, de moed myns volks bekend.
 De aartshertog, dien uw vorst beſloot in 't land te zenden,
 Vertrouwt op de overmagt van lang beproefde benden;
 Opdat hy zie hoe hoog ik Spanjes heirkraft acht,
 Wees vry, ga, met uw volk, verſterk des hertogs magt;
 Hy zie hoe 't Spaansch geweld zyn' vyands hart doet vreezen:
 Noch ééns, verſterk zyn magt, gy zult hem noodig wezen.
 Zeg hem, dat ik, die u en de uwen vry verklaar',
 Geen krygsgevangen maak' dan met myn lyfsgevaar.

De hoofdman, die de dood van 's prinſen vuist verwachtte,
 En, leggende op den grond, zyn' val onfeilbaar achtte,
 Dus onverhoeds geſpaard, beſchonken met zyn kling,
 Beſchouwt een wyl den held met hartsverwondering,

Kuſcht

Kuscht knielend', hem de hand, en wil, maar kan niet spreken;
De prins ziet hem beschreid straks achterwaarts geweken;
In 't heen gaan nu en dan slaat hy 't verwonderd oog
Op Maurits en vertrekt met de armen naar om hoog,
Daar 't Spaansche volk, gewoon te moorden en te blaken,
Van 's prinzen goedheid zich geen denkbeeld weet te maken.
Ziedaar de kracht der deugd, ziedaar haar heerlyk loon:
Zelfs die haar weinig kent, vind evenwel haar schoon;
Zy vind, ter schand' van hen die 't menschedom boos verklaren,
Verwondraars zelfs somtyds by heidensche barbaren.

Het Spaansche volk vertrekt, met vaandels en geweer,
Begroet, op 's prinzen last, met alle krygsmans eer;
Waarna de vloot vertrok naar de aangewezen kusten.
De prins, nadat hy 't heir één' dag slechts had doen rusten,
Zet zyn' beraamden togt met alle snelheid voort,
Daar 't eerst geluk des togtz elks blakend hart bekoort.

De maer' dat Philippine aan Spanje was ontnomen,
Op vleugels van 't gerucht tot 's hertogs oor gekomen,
Tergt in de fiere ziel de trotsse hovaardy,
En wekt de wraakzucht op, na de eerste razerny;
Maar toen 't bevryde volk hem Maurits deugd deed hooren,
Wiert schaamte in 't hart uit wraak en razerny geboren.
Daar 's vyands deugd de ziel haar dwangöntwerp verwytt,

Baart schaamte op 't oogenblik de ziel een kregle spyt;
Doch niet geschikt door deugd iets groots zich te onderwinden,
Tracht hy een' weg tot roem in 't oorlogsveld te vinden.
Hy roept Mendoza, die, bekend als admirant,
Sints lang den fabel zwaaide in 't zuchtend' Nederland,
Een krygsman die zyn drift slechts schaers wist in te toomen.
Hy doet, by dit ontbod, op 't spoedigst tot zich komen
Den waarlyk dapperen en jongen Mondragon,
Wiens oom door moed en deugd welëer elks achting won;
Ook deed hy Gusman, 't hoofd der ruitery, ontbieden,
Dien Gusman door zyn' moed beroemd by de oorlogslieden,
Noch meer berucht door 't wee dat zyn barbaarsch geflagt,
Het schuldloos Mexico welëer had toegebracht,
Maar meest bekend door haat, in 't woedend' hart ontstoken
Op 't schuldloos Nederland, dat hy van bloed deed rooken.
De aartshertog, in wiens oog men schrik en gramfchap ziet,
Spreekt hem van 't heusch onthaal van dappren Maurits niet,
Betoont aan 't volk door hem in Philippines wallen,
Kastiljes trots ter schand', zeeghaftig overvallen;
Hy spreekt slechts van den hoon, de Kastiljaansche magt
Door Neêrlands muitrenhoofd op 't schandlykst toegebracht,
En van noch grooter schand' die Spanje had te schroomen,
Indien men langer draalt met Nasfaus voor te komen.

Het drietal, hoogst verlaafd aan Neêrlands dwingeland,
Gloeit straks van dorst naar bloed, het stampvoet, knarsfand,
En dringt het legerhoofd hen daadlyk af te zenden,
Ter fluiting van den togt der Nasfaufche oorlogsbenden.
Gaat, zegt de aartshertog, gaat! uw wensch word u vergund:
Verzaemt terftond al 't volk dat gy verzaemen kunt,
En hou den muiter op zolang dit kan gefchieden.
Ik zal in allen yl myn gantsche magt ontbieden,
U volgen op den voet, en Neêrland zal haast zien
Of ik, of Maurits, meest door moed bewint verdien'.
Men ftuift uit 's hertogs zaal, tracht Maurits voor te komen,
En all' wat dienftig is word by de hand genomen,
Om straks, aan 't hoofd gefeld der reeds verzaemde magt,
Den prins te naderen als hy dit minst verwagt.

Die onvermoeide held verhaast van zyne zyde
Den togt, en 't moedig hart vliegt reeds vooraf ten ftryde:
Zyn heir snelt als een vuur dat, vliegend' voor den wind,
Op ieder' vluggen tred een nieuwe brandftof vind.

Myn nimf! doe, fpyt den haat op Nasfaus ftam gebeten,
Den moed diens heldenftams aan 't vryë Neêrland weten;
Spreek! zeg den dollen nyd in 't zwellende aangezigt,
Wat Neêrlands volk aan 't huis van Nasfau is verpligt.
Wie voert den voortogt aan van Maurits legerbenden?

Wat held beflout die prins vóór 't heir ten togt te zenden?
 Wat minzame oorlogsgod, of liefst wat oorlogsgod,
 Daagt by den voortogt op als hoofd van 't heldenrot?
 Held Fredrik Hendrik is 't, die, in den bloei der jaren,
 Als lust, als liefde en eer van Maurits oorlogsfchaeren,
 Door 't opperlegerhoofd zich de eer ziet toegestaan,
 Om 's legers voorfpits grootsch als leidsman voor te gaan.
 Hyftreeft 's lands held vooruit; zo zien we aan de Oosterkimmen
 Den zilvren zonheraut vóór zyn meestresse klimmen,
 Daar hy den weg haar baant, en, schittrende in zyn' kring,
 De komst der zonne ontdekt aan ieder' sterveling.
 Held Fredrik heeft welhaast de legermagt vernomen,
 Ter stuiting van den prins, zyn' broeder, opgekomen:
 De woedende admirant, belust op 't bloedig slaan,
 Voert fier den middentogt der Spaansche benden aan,
 Daar jonge Mondragon den rechter vleugel leidde,
 En Gusman tot den sryd het alles voorbereidde
 By 't krygsvolk, dat met hem ten linker vleugel trekt,
 Terwyl de ruitery des legers zyden dekt.

De jonge prins, op 't zien der Spaansche legerschaeren,
 En dat zyn benden die des vyands evenaren
 In vuur en in getal, wacht Maurits komst niet af,
 Maar dient zich van de kans die 't gunstig lot hem gaf.

De wind was sterk, en blies den Kastiljanen tegen,
Waardoor, elk oogenblik, het rulle zand der wegen,
Door mensch- en paardenvoet verheven naar om hoog,
Den trotsen Kastiljaan gedreven wierd in 't oog.

Terstond ziet Spanjes magt door Fredrik zich besprongen.
By aanval tot in 't hart des middentogts gedrongen,
Bragt die verwoede schok verwarring in den hoop.
Maar straks stuit de admirant prins Fredrik in zyn' loop,
Herstelt zyn deinzend volk, dat, door den schrik verwoeder
Dan ooit voorheen, zich stort op Maurits dappren broeder;
Dees wederstaat hen fier, waardoor elk middentogt
Met een gelyke kans en heldenwoede vocht.
De dappre Van Der Aa had, door held Bax gesteven,
Het volk van Mondragon een wyl terug gedreven;
Maar deze vleugelvoogd had ook zyn volk hersteld,
En streed met al 't beleid van een' bejaarden held.
Marquette, die zich fors ten linker vleugel wendde,
Streed op gelyken voet met Gusmans oorlogsbende.
Ziedaar weêrzydsche magt ten sterkste op één gedrukt,
Daar weêrzyds menig held bezwykt, af lauwren plukt.
Men hoort aan allen kant den koopren donder loeijen,
En ziet in elk gelid de lyfsgevaren groeijen.
Niet anders dringt somtyds de kracht van een' orkaan,

Twee

Twee zwangre wolken voort, en op elkander aan,
 Daar uit die felle schok die luchtvlam word geboren,
 Die straks 't geducht gebrul des donderflags doet hooren,
 Waarvan 't gevolg altyd ten uiterste ongewis,
 En voor 't bedachtsaam hart dus altyd vreeslyk is.

Wat jeugdige oorlogsman, op 't schuimend' ros gezeten,
 Durft een' byzondren stryd met Fredrik zich vermeten?
 Schiet brullende op hem toe, nadat zyn kloeke hand
 Een aantal helden heeft doen tuimlen in het zand?
 Zyn arm doet zich met recht van ieder krygsman vreezen,
 Zyn dicht gesloten helm doet hem niet kenbaar wezen;
 Maar 't wapentuig van staal, van goud en diamant,
 Toont ons een' krygsman aan van een' verheven stand.
 De gisfing is gegrond: 't is Fabi, voortgekomen
 Van 't overöud geslacht der Fabiën van Romen;
 Noch stroomt het heerlyk bloed van dat beroemd geslacht
 Zo zuiver in den held, als 't ooit wierd voortgebragt
 In iemant van zyn' stam, eer Romen, afgevochten,
 Bezweek voor 't oorlogszwaard der Noordsche krygsgedrochten.
 't Is Nassau onbewust: dees ziet slechts op den held
 Wiens dapperheid de zyne in schooner luister stelt.
 De klingen tegen één met kunstbeleid geslagen,
 De zucht om weërzyds 't staal elkaër in 't hart te jagen,

Elk stoot die weêrzyds dreigt of wonde of doodgevaar,
 Elk slag gekeerd door kling, door helm of beukelaar,
 Dit alles doet het hart der beide benden beven,
 Daar 't weêrzyds drift ontsteekt om beiden na te streven.
 In 't einde, een forse stoot van Fredriks krygsgeweer
 Bonst Fabi uit den zaël in 't bloedig zand ter neêr,
 Daar elk hem waant ontzield, en hy, ter aard' gelegen,
 Bezwymeld door de schok, geen lid zelfs kan bewegen.

Held Fredriks volk, op 't zien van 's fieren krygsmans val,
 Verheft, tot 's vyands schimp, een hoonend vreugdgeschal,
 Stort op Kastiljes magt met een vernieuwde woede,
 En lacht by 't wreed gesnerp der moordende oorlogsroede;
 Doch hoe 't, op Fredriks spoor, de zeis der dood verächt,
 't Lot had noch niets bepaald voor weêrzydsche oorlogsmagt.
 Eénslags besluit de prins, altyd bedaard gebleven
 In 't oorlogsvuur, den stryd een' andren keer te geven: X
 Hy zend held Bax bevel om 's vyands ruitery,
 Verblind door 't stuivend' zand, te vallen in de zy'.
 Die krygsman volgt terstond prins Fredriks krygsbevelen,
 Doet onder 't paardenvolk de sulphervlessen spelen,
 Doet door zyn licht geschut de rosen neder slaan,
 Dringt hevig met een' drom van piekenieren aan,
 En scheurt door zulk een schok de reijen en geleden.

De Spaanfche ruitermagt, dus onverhoeds beftreden,
 Onmagtig Neêrlands volk te ftuiten in zyn' loop,
 Dringt op haar eigen volk, werpt alles overhoop,
 En ftelt Mendofaas drom, geprangd aan alle zyden,
 Dus éénsflags buiten ftaat om met den prins te ftryden.
 Die held, die noch op 't felst in 't hart des legers vocht,
 Viel toen met dubble kracht op 't vyands middentogt,
 Dringt midden in den hoop, met al zyne oorlogflieden,
 Doet ftraks aan allen kant de Kafiljanen vlieden,
 Boort met een' forsfen loop door 's vyands benden heen,
 En fcheurt de vleugelen van 't Spaanfche heir vanéén.
 Niet anders zien we een' drang van opgezwollen ftroomen,
 Op dyk, of waterwerk, met perfing aangekomen,
 Vernielen wat den vloed in zynen loop weêrftaat,
 Daar alles aan den ftroom een' vryën doortogt laat.

De prins gunt, na de vlugt van Nederlands tirannen,
 Op 't veld van eer thans rust aan al zyn dappre mannen,
 Doet, door één enkel woord, hen ftraks op 't slagveld ftaan,
 En ziet het vlugtend' volk met fpoed zyn oog ontgaan.
 Na 't eind' des harden ftryds langs 't bloedig veld gereden,
 Befchouwt zyn treurend oog daar 's oorlogs yslykheden.
 't Is nu die leeuw niet meer die op zyn' vyand woed,
 Neen, 't is een weldoend' God, een prins van Nasfaus bloed,
 Die

Die nimmer bloed vergiet dan door den nood gedreven,
 En altyd vaardig is tot Christelyk vergeven.
 De held, die over all' wat zieltoogt zich ontfermt,
 Zorgt, daar hy tranen stort, voor wat door smarte kermt;
 't Zy 't Nederlanders zyn, of wreede Kastiljanen,
 All' wat hy lyden ziet ontwingt hem heete tranen;
 't Zyn menschen in zyn oog, hy denkt slechts aan hun pyn;
 Zy zyn hem allen waard, nu zy elendig zyn.

Langs 't bloedig treurtooneel met tragen tred gereden,
 Verneemt zyn oog den held wiens vuist hem heeft bestreden;
 Hy waant dien dappren man van 't levenslicht beroofd;
 Men licht, op zyn bevel, den kostbren helm van 't hoofd,
 En 't krygsgevangen rot doet straks den veldheer hooren,
 Uit welk een edel bloed de jongling is geboren.
 Liefst ziet eene eedle ziel wat best aan haar gelykt!
 Zodra aan 't koude lyf één trek van leven blykt,
 Voelt Fredriks edel hart zich loflyk aangedreven,
 Een' held die zo veel blyk van krygsdeugd had gegeven,
 Een' jongling hem gelyk in waren heldenmoed,
 Die achting waardig is om zyn doorluchtig bloed,
 Door all' wat kunst vernag tot de oude kracht te brengen,
 En om, indien 't de prins, zyn broeder wil, gehengen,
 Dien dappren jongeling, Kastiljes haat ter spyt,

Te fchenken aan den vorst die Nederland beftryd.

Maar welke een wolk van ftof ftygt in 't verfchiet naar boven?
 't Is Maurits zelf, te fpae' tot byftand aangetogen:
 Het ftaan van 't klein geweer, en 't buldren van 't kanon,
 Dat, rollend' door de lucht, hem niet ontflippen kon,
 Deed hem, en al zyn' ftoet, met alle reden vreezen,
 Dat Fredriks oorlogsvolk reeds handgemeen moest wezen.
 Gy, eedle trek van 't bloed! den grooten fchaers bekend,
 Gy, vrindfchap! flaauwlyk, tot verzwaring van de elend'
 Der vorften, 't prinslyk hart, gewoon aan 't hooffche leven,
 Gekluisterd aan belang en hoogheid, ingegeven,
 Gy fpreekt in Maurits hart, en fpoort zyn' yver aan
 Om in 't gevreesd gevaar een' broeder by te ftaan;
 't Befef van zyn verderf grieft hem met diepe wonden;
 God lof! hy heeft den held in zegepraal gevonden.
 De vrees wykt voor de vreugd. 't Verblyde heldenpaar
 Stuift ylings uit den zaël, 't omärmt verrukt elkaêr,
 En beider oog, daar vreugd en fmarten 't hart verheeren,
 Stort tranen die natuur en Nasfaus bloed verëeren:
 De grootheid des triömfs baart vreugd aan 't groot gemoed,
 De droefheid fpreekt, op't zien van Neêrlands heldenbloed,
 Door 't ftaal des Kastiljaans op 't veld van eer vergoten;
 Ziedaar uit welk een bron der helden tranen sproten.

Ontroerde Fredrik bied den dappren Italjaan,
Den jongen Fabi, straks zyn' eedlen broeder aan,
Meld grooten Maurits thans wat hy heeft voorgenomen,
Zodra de jonge held tot kracht zou zyn gekomen.
De dappre prins omhelst nu Fredrik andermaal,
En zegt: Hy zy het loon voor uwe zegepraal.
Wie zou eene eedle daad, myn broeder! u misgunnen?
En wie toch zou een' held als u iets weigren kunnen?
Uw waarlyk groote ziel, uw eedle heldenäart,
Baart my zo groot een vreugd als uw triomf my baart.
Uw opzet geeft myn ziel te schooner welbehagen,
Daar gy u naar de wyze uws stamhuis wilt gedragen.
De jonge Fabi hoort, naauw' tot zichzelf' gebragt,
Dat zyn verwinnaar zelf zyn wond' te heelen tracht,
Ja, dat de prins hem wil aan Spanjes landvoogd schenken,
Dus weet hy niet wat hy van Nasfaus huis moet denken.
Hy schaamt zich, dat zyn vuist een' held bestreden heeft
Die hem zo êel een blyk van ware grootheid geeft.
Zyn edel hart, verrukt door deugd van die hem hoede,
Verfoeit in 't heimlyk fel de Kastiljaanfche woede,
Daar Maurits, die de schaamte in 't hart des jonglings ziet,
Hem streelt, en heusch vertroost in 't heimlyk hartsverdriet.
Maar een tooneel min schoon vertoont zich aan onze oogen,

Daar Spanjes nederlaag, naar 's hertogs hof gevlogen
 Op wieken van 't gerucht, den toorne ontbranden doet
 In 't hart van 't hoofd des lands, en in zyn' hooffchen stoet.
 Men hoort hem Nasfaus huis en Maurits zwaard vervloeken,
 En aan de Heiligen by God zyn voorpraak zoeken.
 Zo vloekte, in vroeger tyd, een trotse dwaas den held
 Die Isrel wraak verschafte op 't Gadsche kryggeweld;
 Zo trachtte Balaks vloek 't verkoren volk des Heeren,
 Door vrekken Beörs zoon met gruwzaam wee te deeren;
 Zo wekte Crasfus zwaard Atejus ongenae';
 Zo ging welëer de vorst van 't fiddrend' Gilboa,
 In Endors kunstspelonk aan strafbre toovervloeken,
 Zyn' bystand tegen 't heir der Filiftynen zoeken.
 Maar Spanjes legerhoofd, wat drift in 't hart gebied',
 Berust by zynen vloek en zyn gebeden niet:
 Zyn heir, reeds faam' gerukt word straks ten togt gedreven,
 Om, vóór held Maurits komst aan Nieupoort hulp te geven;
 Vergeefs: de prins, verhit door 't loflykst heldenvuur,
 Voorkomt de Spaansche magt voor Nieupoorts sterken muur,
 Slaat ylings 't leger neêr, berent terstond de wallen,
 Belet den Kastiljaan niet slechts hem aan te vallen,
 Maar dwingt hem, welk een drift hem tot den aantogt dryv',
 Dat hy verr' van den muur zich werkloos leegren blyv'.

Intusfchen komt het hoofd van 's prinfen watermagten,
Op 't prinselyk bevel aan Nieupoorts stranden wachten,
Richt zyn gefchut naar 't land, en dreigt den Kastiljaan,
Zo hy verfchynen durft, het all' ter neêr te slaan.
Mendofa, door de fchok van Maurits magt bekomen,
Van dolle fpyt verhit, door wraaklust ingenomen,
Daagt op voor 's hertogs oog, met gramfchap op 't gelaat,
Daar zyne linkerhand in zyne zyde ftaat,
Terwyl de rechter vuist, voor de oogen der foldaten,
Gefladig bonst op helm en yzren harnasplaten,
En zich 't felwrokkend' hart, door geen ontzag gefluit,
Door een' befchuimden mond in deze woorden uit:
Prins! kan men van den moed der Kastiljanen vergen,
Zich door der muitren hoofd dus ftout te laten tergen?
Wy zien ons door Oranje op 't fchandelykft verrast,
Een vesting, voor ons oog, baldadig aangetast,
Door fchepen langs den wal ons in den togs bedwingen,
Verhinderd om de ftad krachtdadig by te fpringen;
Wy hooren van 't gefchut het donderend' gerucht,
Zien 't fnorrend' bommenvuur geflingerd door de lucht,
En blyven werkeloos, alsöf wy Nasfau fchroomen!
Zo Nieupoort onverhoeds mogt worden weggenomen,
Dat licht gefchieden kan, naardien der muitren magt

Niet

Niet ter belegering der vesting wierd verwacht,
(Die dus niet is geschikt, gelyk men licht kan gisfen,
Tot langen tegenstand,) wat voordeel zult gy misfen?
Waaröm op onze beurt den ketter niet verrast?
Waaröm zyn legerplaats niet yllyngs aangetast,
Terwyl hy tusfchen ons en Nieupoort ligt besloten?
Ducht gy uw heir te zien door Nasfaus vloot beschooten,
Ruk aan, dat ons gefchut die ftoute vloot bestryk',
En dwing' dat zy ons vuur op 't ruim der zee ontwyk';
Dan zie de ftoute prins, zodra hy word bestreden,
De ontkoming op de vloot zich yllyngs afgefmeden,
Zich door de ftad gedrukt en door onze oorlogsmagt,
En dus aan allen kant zich in den nood gebragt.
Ten minften waag den ftryd, en hoop op 's Hemels zegen.
Uw krygsmagt kan de zyne in alles overwegen,
In grootheid van getal, in oefning en beleid.
Voorzigtigheid te veel is geen voorzigtigheid.
Hy fchroomt, die op zyn' tyd niets ftouts zich durft vermeten;
Wie ftoutheid wél gebruikt, die mag voorzigtig heeten.
Ruk aan, en zo de prins uw' aanval al ontging,
Baar hem, daar 't ftaat aan u, voor 't minst belemmering.
De trotsheid, door die taal in 't Spaanfche volk ontftoken,
Doet éénsflags aller bloed van woede in de adren koken;

En

En 't volk, dat, slecht betaald, geen prang voelt van ontzag,
Eischt, met vermeete taal, den optogt tot den slag.
De aartshertog, door den nood ter opbraak aangedreven,
Doet, doch met wederzin, ten togt bevelen geven;
Veel liever had die prins, die al 't gevaar doordacht,
Tot meerder zekerheid meer benden afgewacht.

Gelyk een wolk die lang de vlamstof heeft vergaderd,
Gedrukt door zwaarte, traag een hooger luchtstreek nadert,
Daar zy, éénslags gestuit door weêrstand van den wind,
In 't vak der lucht de plaats van hare ontlading vind,
Zo traag rukt Spanjes heir, hoe sterk ten stryd genegen,
Door 's opperveldheers last held Maurits leger tegen.
Men krygt dat in 't gezigt; maar niet één Kastiljaan
Vind raadzaam met den prins, alöm verschanst, te slaan;
All' wat men raadzaam acht, is niet meer voort te trekken,
En zelf, met alle zorg, voor aanval zich te dekken.

Zodra de prins het heir der Kastiljanen ziet,
Beveelt hy dat de vloot niet op den vyand schiet,
Vóór dat de magt geschikt tot beuking van de wallen,
Den vyand dichter lokte, en hem was aangevallen.
Hy tergt slechts 's vyands oog door 't vuren op de stad,
En zorgde dat hy nooit kon worden aangevat.

Hy zag de Spaansche magt noch niet ter plaats getrokken,

Daar hy die tot den slag behendig zocht te lokken ;
 En deze wachtte slechts een tydſtip tot den slag,
 Waarin zy beter kans , en zeker voordeel zag.

Terwyl de legers dus elkander kunſtig mydden,
 Daagt één dier helden op, gemeenzaam in de tyden
 Dier ridderſchap, wier hart de glori had gehecht
 Aan 't onnatuurlyk , dwaas en Godloos tweegevecht;
 Eén van dien heldendrom, voor wien Savedra 't leven
 Van zyn' befaamden held op 't heerlykſt heeft beſchreven.
 Het volk van koning Philips had noch een' hoogen trap,
 Der dolle razerny van Manchaas ridderschap.
 Erbarmlyke eeuw, waarin des konings ſchrandre vader,
 Zo groot door zyn beleid en heldenmoed te gader,
 Zo verr' zyn' hoogen rang verdwaald had afgelegd,
 Dat hy met Vrankryks vorst beſloot ten tweegevecht,
 Uw ſtrafbre dolheid, toen door vorſten dwaas geſteven,
 Helaas! is onzen tyd noch grootdeels bygebleven!
 Zy moest dus noch ten tyd' van Philips, naar allen ſchyn,
 Byzonder in Kaſtilje, in volle krachten zyn.
 De ridder die vóór 't heir des hertogs op kwam dagen,
 Om 't leven tegen één' van Naſſaus heir te wagen,
 Was een Albaniër, aan Spanjes dienst verknocht,
 En die in waarheid ſterk met ſpeer en fabel vocht,

Zyn oogmerk, dat hy deed door 't gantsche heir verspreiden,
Deed hem door 't juichend' volk tot 's hertogs tent geleiden,
Daar hy geknield verlof van 't legerhoofd verzoekt,
Ten kamp met één' van 't heir welks leidsman hy vervloekt,
Welks krygsdeugd hy verächt, daar hy, als Romes wreker,
Van zyn verwinning spreekt als onbetwistbaar zeker.
Deaartshertog hoort dieneisch gestaafd door 's volks geschreeuw,
En, aan 't gebruik verlaafd van zyn bedorvene eeuw,
Staat hy den trotsäart toe een' krygsman uit te dagen,
En, vóór de heirspits, 't hoofd in tweegevecht te wagen.

Gelyk een weeldrig ros, geteeld in Mekkaas dal,
Ontvlamd in oorlogswoede op 't schei trompet gefchal,
Met golvend manenhair en opgestokene ooren,
Door blazing en gebriesch zyn drift ten sryd doet hooren,
En trots in 't veld verschynt, zo trekt de fiere Albaan,
Van zyn' heraut verzeld, op Maurits schanssen aan.
De lans drilt in zyn vuist. Op 't brieschend' ros gezeten,
Doet hy, door zyn' heraut, zyn' wit de veldwacht weten,
En zyn vermete eisch, die straks door 't leger vloog,
Brengt woede en oorlogsvuur in ieder krygsmans oog.
Zie Bax, zie Van Der Aa, en andren, Maurits sineken,
Den hoon van 't gantsche heir terstond te mogen wreken.
Wat held word door den prins de glori toegestaan,

Om dezen Goliath in 't perk te keer te gaan?
Ryhoven, vlug en sterk, beroemd door 't lyfverweren,
Beroemd door 't handelen van fabels en van speren,
Ziet zich verlof vergund door Nederlands grootsten held,
Te kampen tot 's lands eere op 't afgeperkte veld.
Straks kuscht hy 's prinses hand, en naar de schans gevlogen,
Treed hy met fieren tred den ridder onder de oogen;
Hy roept: Wie ge ook moogt zyn, heldhafte Kastiljaan!
Ryhoven neemt verheugd uw moedig voorstel aan,
Op veldheer Maurits last, die my tot eer moet strekken;
Doch daar welhaast de nacht de legers zal bedekken,
Verschuiven wy den stryd, tot wy by zonnelicht
Ons storten op elkaer voor elks ontwaakt gezigt.
De Albaner stemt dit toe, en keert by 's hertogs vaenen,
Verwelkomt door 't gejuich der trotse Kastiljanen,
Wier hart, op 't hoogst gerust op 's krygsmans moed en kracht,
De zege in 't oorlogspark voor hem als zeker acht.
Ryhoven keert terug, en op 't vervrolykt wezen
Staat voor der helden oog een zedigheid te lezen,
Die hem by de oversten een voorkeur waardig maakt,
Ter oefning van een wraak daar aller hart naar haakt.
Intusfchen was de dag aan 't Westpaleis gekomen,
Terwyl de vale nacht in 't Oosten werd vernomen,

En slaap van tent tot tent zagttredende aangespoed,
Zyn zoet geweld aan 't oog des krygsmans voelen doet.
Alleen de prins en 't volk ter werking uitverkoren,
Doen sterker dan voorheen 's lands oorlogsdonder hooren,
Die Nieupoort davren doet, alöm door 't luchtruim brult,
En 't Kastiljaansche rot met schrik en spyt vervult.

MAURITS VAN NASSAU.

V I E R D E Z A N G.

EEN overöud gebruik, door de eefte kerk van Romen
Godvruchtig ingesteld, en plegtig aangenomen
Door wat tot op deez' dag de ware onfeilbaarheid
Der Roomfche moederkerk, met hart en mond, beleid,
Word ter bekrachtiging van een geheiligd leven
Den mensch, door 's priesters mond, als nuttig voorgeschreven;
En inderdaad elk deel van deze plegtigheid,
Word en van Jezus dood of lyden afgeleid.

De priesterlyke tred naar de opgesierde altaren,
Herinnert aan den geest der faam'gevloeide fchaeren,
Den gang dien Jezus deed by aanvang van zyn wee,
Naar 't eertyds fchoon, doch nu verwoest Getfemané,
't Gebed des Hemeltolks vóór 't offren zal beginnen,
Brengt, volgens Romes wit, den Roomfche leek te binnen
't Gebed dat Jezus deed, vernederd in het ftof,
Daar de engel, afgedaald van 't glansryk Hemelhof,
De kelk aan Goël bood, om hem in 't nadrend' lyden,
Dat Adams kroost van 't wee des afgronds moest bevryden,
Te fterken, en zyn hart, door droefheid aangedaan,

Te' waapnen tegen 't leed dat hy had door te staan.
't Gebuig des priesters toont hoe Jezus, neêrgezegen,
En uitgestrekt gedwee in 't stof der aard' gelegen,
Beladen met all' 't geen de sterfeling misdeed,
Een zee van druplen bloeds angstvallig heeft gezweet.
De priesterlyke kusch gegeven aan de altaren,
Verbeeld aan 't zuchtend' hart der neêrgebogen schaeren,
Den snooden gruwelkusch, waarmede Iscariöt
Den heiland levren moest aan 's overpriesters rot;
Een kusch, helaas! te veel in de eeuw die wy beleven,
Ter smart, ten val der deugd noch in gebruik gebleven;
En die, elk' menschenvrind ter harde droefenis,
Doet zien hoe 't Judasras niet uitgestorven is.
Hoe Christus, aangevat door zyner haatren handen,
Als booswicht wierd geleid, geboeid in strenge banden,
Vertoont des priesters gang naar 's outers hoogen hoek,
De rustplaats op deez' tyd van 't Godgewyde boek.
Des priesters aanhef hier, all' wat hier word gebeden,
Toont wat Gods groote zoon van Annas heeft geleden,
Het: "Heere! ontferm u ons!" geuit door 's priesters mond,
Herinnert aan den geest wat Petrus laf bestond,
Toen hy zyn' meester, zelfs by aanvang zyner smarten,
Verloogchnen durfde, in plaats van 't wee met hem te tarten;

't Is een gebed tot God, dat hy ons hart getrouw
Aan hem die voor ons leed ten alle tyden hou'.

De priester keert zich om, en geeft het volk den zegen:
Die omkeer moet het volk met ernst doen overwegen,
Hoe Petrus, weêrgekeerd van zyn verloogchening,
Vergifnis als een loon van zyn berouw ontving.

't Geen thans de Godstolk leest, in heilig vuur ontstoken,
Brengt die beschuldiging onzinnig uitgesproken
Ten nadeel van Gods zoon, voor 's landvoogds rechterstoel,
Te binnen aan een hart vol teder dankgevoel.

't Verdragen van het boek van 't outers hoek naar 't middens,
En 's priesters binnen monds om kracht en wysheid bidden,
Moet toonen hoe de borg van 't zondig aardsch geslacht
Naar 's konings huis, op last des landvoogds, wierd gebragt,
Daar hy, hoe 't ook den vorst in gramschap mogt ontsteken,
Zich niet verwaardigd heeft één woord hem toe te spreken.

't Geen hieröp volgt verbeeld ons Jezus lydzaamheid,
Daar hy op nieuw naar 't hof des landsvoogds word geleid,
Nadat hy 's konings geest tot lagen spotlust wekte,
En tot een' schimp van hem en 't spotziek hof verstrekte.

't Ontdekken van de kelk, herinnert ons den wrok
Van 't rot dat Jezus kleed met smaad van 't lichaam trok,
Om 't onbevleete lyf, dat onze schuld moest dragen,

Te foltren door de smart der strengste geefelſlagen.
De opöffring van het brood, de opöffring van den wyn,
Moet in 's volks oog 't begin van 't bloedig offer zyn,
Waardoor Gods groote zoon een' God door ons beledigd
Met ons, elendigen! weldadig heeft bevredigd;
Daar 't dekken van de kelk ons ter herinring ſtrekt,
Hoe Jezus ſchedel wierd met doornen overdekt.
De vingerwaſching toont ons 't waſchen van de handen,
Van 't heerſchende opperhoofd der Roomſche dwingelanden,
En ſtelt ons leerzaam voor, hoe reine onnozelheid
Somtyds door wie haar drukt in 't hart word vrygepleit,
En moedigt dus ons aan om Jezus na te ſtreven
In reine ſchuldloosheid, en een geheiligd leven.
De priester wend zich om, en ſpreekt de leken aan:
Dit toont ons hoe Gods zoon voor 't volk ten toon moest ſtaan,
Toen 't, „Ziet den mensch!“ voor 't volk, in dulle woede ontſtoken,
Door Romes landvoogd wierd met nadruk uitgeſproken.
't Geen thans de priester leest herinner 't leerzaam hart,
Het vonnis 't welk een rot dat 's Hemels gramſchap tart,
En roepen durft: „Zyn bloed moge ons ter wraakſtem wezen!“
Den vromen Jezus heeft, als booswicht, voor doen lezen.
Zie Christus op den weg nu onder 't kruis gebukt,
En hoe hy 't bleek gelaat heeft in den doek gedrukt,

Verbeeld door druk der kelk met priesterlyke handen.
 Beschouw hierna Gods zoon door zyne dwingelanden
 Genageld op het hout, daar hy de wreedheid duld
 Ten zoen van 's Hemels toorne, ontvonkt door 's menschen schuld;
 In 's offers zegening is dit tafreel gelegen,
 En 't offer inderdaad verdient en dank en zegen,
 Daar 't schande en smaad, ja dood gewillig onderging,
 Opdat Gods vloek voor ons verkeerde in zegening;
 Noch meer, 't opmerkzaam hart stell' zich hierby te voren
 Hoe Jezus liefdeschicht de harten moet doorboren,
 En dankbaar denken doen, dat ieder druppel bloed
 Ons afëischt hoe de ziel zyn dood gedenken moet.
 't Verheffen van het brood moet ons te kennen geven,
 Hoe Jezus wierd aan 't kruis op Golgatha verheven:
 Hier triömfeert de held, de eer spruit hier uit de schand';
 't Kruis strekt hier ten altaar, en 't lyf ter offerhand'.
 Het opgeheven vocht, dat eerst de druif deed gloeijen,
 Verbeeld nu 't heerlyk vocht dat we uit de wond' zien vloeijen
 Gegeven in de zy', door 's krygsmans speer gekwetst,
 Een vloeijing in Gods woord den Christen afgeschetst.
 't Gebed thans door den mond des priesters aangeheven,
 Verbeeld ons Jezus liefde op 't einde van zyn leven,
 Die hem, in 't felst der smart die hy voor 't menschdom leed,

Voor

Voor 't heil van 't aardsch geslacht zyn' vader bidden deed.
De Godstolk klopt zich thans, als diep verneêrd, voor 'tharte,
En wekt in aller ziel 't gevoel der zondenfmarre,
Herinrende aan den geest die 't all' hier gade slaat,
Dat boete ons zalig maakt, en nimmer komt te laat,
En hoe den moordenaar, naast Jezus vast geklonken,
Ter gunst van zyn berouw vergifnis wierd gefchonken.
Thans duid het kort gebed de zeven woorden aan,
Die Jezus in de dood aan 't kruishout zyn ontgaan.
De breuk der hostie, straks voor 't oog des volks verheven,
Herinnert ons Gods zoon gefcheiden uit het leven,
En wêlk een tempel thans, als Jezus had voorzegd,
Voor 't menschelyk geslacht een wyl verbroken legt.
Thans zien we een deel des broods ten grond des bekers dalen,
Waardoor de Roomfche kerk den leek tracht af te malen,
Hoe Christus, die met de eer der overwinning praalt
Op dood en hel, een wyl ten afgronde is gedaald,
Ten blyke hoe de held, na fmaadheid, dood en wonden,
Geweld van graf en hel voor eeuwig heeft verflonden.
De priester klopt gedwee zich weder voor de borst,
Ten blyke hoe in 't uur waarin de levens vorst
Zyn' geest den vader gaf, de hoofdman over honderd,
Op 't zien der wondren in dat tydftip hoogst verwonderd,

Wel verr' dat hy zyn deel aan Jezus dood verschoon',
Door diep berouw gegriefd, hem uitriep voor Gods zoon;
En 't volk bedenkt daarby den wondren weg des Heeren,
In 't werken op de ziel, en 't onverhoeds bekeeren.
Het brood door 's priesters mond gedaald tot in den buik,
Schetst ons, naar 't ware wit van Romes kerkgebruik,
Hoe Jezus, daar het graf zyn dood als waar moest staven,
Als mensch in 't ingewand der aarde wierd begraven;
Waardoor de mensch zich voelt den heilwensch ingestort,
Dat zyn bekeerde ziel ééns Jezus rustpiaats word'.
De priesterlyke hand doopt thans de vingrentoppen,
Ter zuivring, in de kelk, gevuld met druivendroppen,
Opdat de geest gedenke aan Christus balzeming,
En dat de zondige en steeds zwakke sterveling,
Tot weering van 't verderf des harten, vroeg of spade,
Den balzem noodig heeft der Hemelsche genade.
De lezing die thans volgt toont zinnebeeldig aan,
Dat Jezus ligchaam 't graf met luister is ontgaan;
Een plegtigheid geschikt om ieder aan te pryzen,
Ten spoedigste uit den poel der zonden op te ryzen.
De priester wend zich om, en spreekt deez' zegen nu,
Met opgeheven hand: „ De Heere zy met u!”
Herinrende aan den geest de troosttaal uitgesproken

Door

Door Christus, na zyn magt de doodboei had verbroken,
 Toen hy zyn jongeren, en vrindenrei byéén
 Vergaderd in zyn' naam, zo menigwerf verscheen;
 En in 't boetvaardig hart is straks de wensch gerezen,
 Om daaglyks meer en meer met hem veréénd te wezen.
 By 't geen den!priester thans met diepen eerbied leest,
 Komt Thomas ongeloof de schaeren voor den geest;
 En 't hart roept Jezus aan, om 't in dit sterfelyk leven
 Van zyn genade een' straal van zo veel kracht te geven,
 Alsöf 't met Thomas oog die diepe wonden zag,
 Waarin, op Jezus last, hy zyne vingren lag.
 Voorts eindigt voor 't gezigt der neêrgebogen schaeren,
 Het treflyk zinnebeeld van Jezus hemelvaren,
 Dat van 't Apostelwerk, en zending van den geest,
 Dit by de Roomsche kerk geheiligd offerfeest,
 Dat, dagelyks gevierd, ten dienst der zielbelangen,
 Den welbekenden naam van Misse heeft ontfangen,
 Van 't Misfach der Hebreen, dat woordlyk uitgelegd,
 Zo veel als offerande, of vryë zending zegt.

Is 't mooglyk, dat een reeks van grootsche plegtigheden,
 Weldadig ingesteld om by de kerkenleden,
 Het lyden van Gods zoon voor ieder' sterfeling,
 Te drukken in den geest door daaglyksche oeffening,

En dus den Roomfche leek eenvoudig voorgefchreven,
 Tot een bekrachtiging van daaglyks heilig leven,
 Door tyd, die 't all' verderft, alöm zyn' fcepter zwiert,
 't Verfterkend' midden zelfs voor de ergfte fhelmen wierd!
 Helaas! niet dan te veel geeft elk gezinte ons blyken,
 Hoe licht de mensch van 't fpoor van Godsdienst af kan wyken;
 Zo word in ieder kerk, fhier daaglyks inderdaad,
 De bron van allen goed de bron van allen kwaad.

Clement had in de Miffe een nieuwe kracht gevonden,
 Om zynen opperheer met moordgeweer te wonden;
 Zy fterkte in Raveillac die heete zucht tot moord,
 Die grooten Henrik heeft in 't gudzend' bloed gefmoord;
 Zy wong 't gevloekt geweer in fhelmfchen Gerards handen,
 Dat Willem flagtte aan 't woën der Spaanfche dwingelanden;
 Thans zoekt de wreede Albaan, ten tweegevecht bereid,
 Verfterking aan dit groote en eedle plegtigheid,
 Die Jezus zagt geduld ons afbeeld in zyn lyden,
 Verfterking om met één' van 's kettters heir te ftryden:
 Zodra des priesters hand den geest der leken fhetst,
 Hoe Jezus zyde wierd door 's hoofdmans fpeer gekwetst,
 Vermeet de Albaner zich den liefdevorst te fmeken,
 Dat 's Hemels hulp hem 't hart zyns vyands doe doorfteken.
 Zo durfde in vroeger tyd, een boos ontwerp ter gunst,

De

De snoode priesterfchap der helfche tooverkunst,
Zo ydel in zichzelve als strafbaar in Gods oogten,
Gods naam by 's duivels naam op 't fchandältaär verhogten,
Het aklig nachtfloers dekt 's Albaners gruwelbeê'.
Zodra de zon het hoofd vertoonde op 't vlak der zee,
Haakt weêrzydfche oorlogsmagt, met pynigend verlangen,
Naar 't uur waarin op 't veld de tweeftryd aan zal vangten.

In 't eind', de vlugge tyd baart eindelyk dat uur.
Held Maurits ftaakt een wyl het dondren op den muur,
Stygt op de legerfchans, omftuwd van heldenfchaeren,
En wacht den Goliath van 's lands geweldenaren.
De aartshertog, Mondragon, de geemlyke admirant,
En verdre legerfstoet van Neêrlands dwingeland,
Vertoonen zich op 't veld, om een gevecht te aanschouwen
Waarin zy op de hulp der moedermaagd vertrouwen.
By 't fteken der trompet, die klinkt langs ftrand en dal,
Vertoont zich 't ftrydren paar voor beider legerwal.
De Albaan, in blinkend ftaal gedoscht van top tot teenen,
Op 't afgerechte ros met trotsen tred, verfchenen,
Houd ftrand, daar zyn party zich op een' afftrand houd
Ten renloop, op wiens fchok weêrzyds zich 'hart vertrouwt.
Het fchel trompetgefchal doet hen de iansfen vellen,
En op hun vliegend ros elkander tegen fnellen.

Met

Met een gelyke kracht , en op éézelfden tyd ,
Gevallen op elkaêr by aanvang van den ftryd ,
Doet die verwoede ftoot , elkander toegedreven ,
De beide helden doende op hunne zadels beven ,
De lans , in beider vuist beroemd en hoogst geducht ,
Gefplinterd , by 't geknak , verftuiven door de lucht .
De rofen , fors gefluit , ftaan drillende op de voeten .
Het ftrydend' paar , belust elkaêr op nieuw te ontmoeten ,
Rukt dus , niet in hunn' wrok als in hunn' loop gefluit ,
Gezwind met de yzren vuist de heldenlemmers uit .
't Door kracht geduchte ros , getemd door kunstvermogen ,
Word door één' enklen draai der linker hand bewogen ,
Terwyl de rechter vuist en ros en ligchaam dekt ,
Met een behendigheit die elks verwondring wekt ,
't Vyandlyk hoofd belaagt , door 't borstftuk tracht te boren ,
En flag by flag op helm en harnasplaat doet hooren ,
Een fchor geklikklak vormt , daar 't zwaard gekitst op 't zwaard ,
Den zonftraal van zich kaatst , en duizend vonken baart .
Het vierde deel eens uurs was nu reeds afgeloopen ,
Daar beurtlings hoop en vrees de weêrzydsche oorlogshoopen
Haar' invloed voelen doen , naar dat de kans zich keert
Ten zege of val van hem die de eer zyns volk verweert .
's Albaners zadelriem in 't eind' , te fterk gedrongen

Door

Door 't werken van den buik van 't kampros in zyn sprongen,
Barst met één' slag vanéén, waardoor de woeste held
Eénsflags geworpen word op 't zandig oorlogsveld.
Al 't Spaansche volk acht hem, hy acht zichzelf' verloren;
Oranjes volk acht zich de zege alree beschoren,
't Verheft een' vreugdekreet. Ryhovens heldendeugd
Bedriegt wat zich bedroeft, en all' wat zich verheugt:
Een zege op hem dien 't lot den rug schynt toe te keeren,
Op hem die, buiten schuld, niet meer zich kan verweeren,
En die door toeval, dat den besten oorlogsman,
Hoe sterk, hoe afgericht, hoe stout, verrassen kan,
Zich buiten staat bevind om zich de dood te onttrekken,
Is een triömff by hem die hem ter schand' zou strekken.
Hy stuift ten zadel uit, en reikt zyn hand den held
Die aan zyn voeten is in zyne magt gesteld,
En zegt: „ Sta op! de man die krygslaurier wil plukken
„ In tweestryd, dien zich nooit van 's vyands ongelukken:
„ 'k Wil voor de zege niets verschuldigd zyn aan 't lot,
„ Maar aan myn braafheid veel, in 't aanzien van uw rot.”
Wel verr' dat door die taal de toorn' zou zyn bezweken,
Doet schaamte en spyt dien meer in 's vyands boezem spreken.
't Kortstondig vreugdgeschreeuw der ketterfche oorlogsmagt,
Geeft in 's Albaners hart de wraak een nieuwe kracht;

De weldaad hem betoond doet hem in woede blaken ;
 Zo zien wy nooit de slang haar' wreedten aart verzaken :
 Zy zal, verkleumd door kou', de vuist der dood ontgaan ,
 Zich storten op den man die haar heeft bygestaan.

De Albaner, door den held naauw' van den grond geheven,
 Bestaat zyn weêrparty zo fors een' slag te geven
 Op 't harnas by de borst, dat door eene opening
 Ryhoven onverhoeds een diepe wonde ontving ;
 Hy ziet een' straal van bloed langs 't blanke harnas vloeijen,
 En voelt op dat gezigt zyn stryddrift sterker gloeijen,
 Een snelle vlam gelyk die reeds 't gebouw verteert,
 En door ontstekend vocht haar krachten voelt vermeêrd.
 Hy doet, door éénen slag, zyn' vyand zuizebollen,
 Den zwaargekloofden helm van 't hoofd langs 't slagveld rollen,
 En houwt, daar noch de Albaan zich spitst op tegenstand,
 Hem, door een' tweeden slag, ter neder in het zand.
 Dat vreeslyk straf gelaat, met loodverf overtogen,
 Dat hevig brandend' vuur éénslags verdoofd in de oogen,
 Toont all' wat hem beschouwt den slag der doodzeis aan ;
 Hy sterft, en 't bleek gelaat blyft schriklyk dreigend' staan.
 Straks word door Nassaus heir een vreugd kreet aangeheven,
 Terwyl de bleke schrik den Kastiljaan doet beven,
 Die in 't verderf des mans die thans is neêrgeveld,

Zich

Zich 't naderend' verderf van 't gantsche heir voorfelt.

Ryhoven keert te rug naar grooten Maurits tenten,
 Met een gelaat geschikt om eerbied in te prenten,
 Met zo bedaard een' tred, en met zo koel een' geest,
 Als waar' dat bloedig werk zyn daaglyksch werk geweest.
 Ter veldschans, by 't gejuich van 't krygsvolk, opgestegen,
 Ziet hy zyn vuist verëerd met 's prinzen heldendegen,
 Daar Maurits, met een' lach gemengd met majesteit,
 Den dapren oorlogsmen met deze lofspraak vleit:

„Ryhoven zal zich licht voortaan, na zulke blyken
 „Van moed, by grooter man dan Maurits vergelyken.”

By 't lyk des oorlogsmans noch zwemmende in zyn bloed,
 Verzamelt zich terstond een eedle heldenstoet
 Van Maurits legermagt, meêdoogend' toegeschoten:
 Het ligchaam word getorscht door Nasfaus legergrooten,
 En word den Kastiljaan, door schaamte en schrik ontroerd,
 Met statelyken tred grootmoedig toegevoerd.

Dat hangend' hoofd, die kloof ter harsfens ingedreven,
 Dat bleek gelaat, met bloed en aklig zweet omgeven,
 Die opgespalkte mond, dat lang en slepend' hair,
 Die flappe leên getorscht door Nasfaus heldenschaer',
 Wier oog die koude vracht verëert met zuivre tranen,
 Verwekt een treurtooneel in 't heir der Kastiljanen,

Waarby, in 't felst des druks, een onbedwingbre spyt,
 Ontstaan uit 's vyands deugd, 't laagaärtig hart doorsnyd.
 De aartshertog, de admirant, in schaamte weggezonden,
 Zyn buiten staat gesteld den moed des volks te ontvonken,
 En dekken, 't oog des volks ontweken in hun tent,
 Eene yzing die hun hart voorheen nooit had gekend.

De prins, zodra de Albaan den tweestryd had verloren,
 Doet tot bederf der stad op nieuw zyn' donder hooren;
 Maar nauwlyks onderricht van 's vyands waren staat,
 Neemt hy geen oogenblik den veldslag in beraad.
 Het eerst wat hy besloot was, vóór den stryd te wagen,
 Het Kastiljaansche heir meer yzing aan te jagen,
 Een stoutheid doende zien, die in een' oorlogsmans
 Die twyfelt aan de zege onmooglyk vallen kan.

Hy geeft terstond bevel, in 't byzyn van zyn benden,
 Dat yllyngs zich de vloot naar 't ruim der zee zal wenden,
 Opdat zyn oorlogsvolk in 't nadrend' krygsbedryf,
 Geen enkele zweem van hoop ten aftogt overblyf',
 En zond den Kastiljaan, die hem en zyn soldaten
 Geen' weg dan 't vlak der zee ten aftogt had gelaten,
 Eénzelfde boodschap toe, als eertyds Cortez zond
 Aan vorst Montezuma, toen deze aan hem zyn' grond,
 Door zyn' gezant, omstuwd van barsziende oorlogslieden,

Op straf van 's keizers wraak, hoogmoedig deed verbieden,
 Held Cortez greep een toorts in zyne kloeke hand,
 En stak zyne eigen vloot stoutmoedig in den brand;
 Straks smolt de zeemagt weg op 't buldrend' vlak der stroomen;
 Toen sprak hy, op een' toon die 's ryks gezant deed schroomen:
 „ Zolang myn vloot hier lag, dacht gy, ter goeder trouw,
 „ Dat ik, door u gedreigd, van hier vertrekken zou:
 „ Ga, zeg uw' meester nu, wat hoop hem is gelaten
 „ Dat ik myn' optogt staak' naar 't binnenst van zyn staten.”
 Dus trof Kastiljes trots welëer den Mexicaan,
 En dus fnuikt Maurits trots dien van den Kastiljaan,
 Door met zyne eigen hand aan 't legerhoofd te schryven:
 „ Zolang ik myne vloot aan deze kust deed blyven,
 „ Liet ik aan u de hoop, dat ik langs 't vlak der zee
 „ U kost ontgaan: myn vloot neemt al uw hoop thans mee”.
 „ Ik heb voor Nieupoorts wal myn heir niet neêrgeflagen,
 „ Dan om met Spanjes magt een oorlogskans te wagen.”
 Die taal, 't vertrek der vloot, die straks aan 't oog ontging,
 Vergroot in 's hertogs hart en heir de siddering.
 Drie schepen zyn alleen by 't schuimend' strand gebleven,
 Om op de zy' van 't heir des vyands vuur te geven.

Zodra de vloot het oog langs 't zeeruim was ontgaan,
 Rukt Maurits links af voort, en nader strandwaarts aan.

Zyn ruitery vertoont een bosch van hooge speren.
Hy volgt die op den voet, met Bax, de dappre Veeren,
En stouten Van Der Aa, den wellust des foldaats,
En laat aan Fredriks moed 't bewint der legerplaats.
Men spoed slechts langzaam voort, om 't ros niet af te matten,
En dus, zo Spanjes magt de ruiters aan mogt vatten,
Ten sryd gereed te zyn. Zodra de ruitery
De hoogte heeft bereikt van 's vyands legerzy',
Krygt woeste Gusman last om met zyn ruiterbenden,
De ontrusting die men ducht met nadruk af te wenden:
Zodra deze oorlogsmans op 't vlakke strand verscheen,
Wierd wederzydsche magt bloedgierig handgemeen.
De vlugge Van Der Aa, door Maurits zelv' gesteven,
Vliegt, als een pyl met kracht van zynen boog gedreven,
Op 's vyands voorspits aan; maar zyn gezwinde loop
Word onverwacht verduurd door Gusmans oorlogshoop.
Men moord, men wond, men dreigt, houd stand aan beide zyden;
De moed doet Nasfaus prins, de wanhoop Gusman sryden.
Beschouw de Veeren reeds vermengd by 's vyands magt,
Zie Bax, ondanks een wonde aan 't hoofd hem toegebracht,
Waar ook zyn sabel treft of helm of harnas kloven;
Zie dappren Van Der Aa ter reijen ingestoven,
Daar hy ten neder slaat all' wat hem slechts genaakt,

En

En midden in den hoop een schriklyk bloedbad maakt;
Maar zie voor al den prins heldhaftig ingedrongen,
Daar hy, door Gusmans vuist op 't onverhoedst besprongen,
Gelyk is aan een' leeuw, in 't perk ten kamp gesteld,
Door doller tygerwoede en hondenuil gekweld.
Het heldenpaar, volleerd in oorlogsöefeningen,
Beproeft elkander fors ten zadel uit te dringen;
Vergeefs! daar schok of stoot niets in die proef vermag,
Beproeft men op elkaër den forssten fabelslag.

Terwyl men 't strydend' paar, in hun vermengde benden,
Tot wederzydsch verderf het alles aan ziet wenden,
Besloot de aartshertog straks, om zyne ruitermagt
Te sterken door een deel van zyne wapenkracht;
Doch naauwlyks had dit volk ten duinvoet stand gegrepen,
Of 't word terstond begroet door 't vuur van Warmonds schepen,
Wier kiel, door hulp van 't zeil, een zekre ligplaats won,
Van waar 't geschut het volk ten duinvoet treffen kon,
Schuin langs de magten heen, die niet meer in geleden,
Maar onderéén gemengd met fabelslagen streden.
Noch streed de dappre prins met Gusman hand aan hand:
Elk hunner houd met kracht noch in den zadel stand.
De helm des Kastiljaans, misvormd door brede kloven,
Zien we eindlyk van de kruin langs 't rulle zand gestoven;

Zyn

Zyn yzren wapenrok , gebeukt door slag en stoot ,
 Stelt hem aan 't heldenstaal van grooten Maurits bloot ;
 Maar zyn gezwinde vuist keert noch zyn' vyands slagen ,
 En 't felverhitte brein durft noch den prins belagen .
 Die held eert in zyn hart zo stout een' oorlogsmann ,
 Dien hy zich zyner waard' in 't strydperk noemen kan .
 Begunstigd door de hulp des Gods der legerschaeren ,
 Klooft 's prinsen vuist , daar 't hart den stryder wenschte te sparen ,
 Met harden wederzin in 't eind' 't onthelmdede hoofd .
 De krygsmann stort ter aard' , van 't levenslicht beroofd ;
 Hy uit een' schellen kreet , en straks na zyn ontzielen
 Licht Spanjes ruiterbende aan allen kant de hielen ,
 Terwyl de hertog zich dat treurtooneel onttrekt ,
 En , yzend' , zyn gezigt met beide handen dekt .

De prins , na 's vyands vlugt , doet straks meer oorlogslieden
 Uit zyne legerplaats op 't vlakke strand ontbieden ,
 Ter houding van een' grond dien nu zyn volk bezat ,
 En dien hy tot den slag ten hoogste noodig had .
 Straks doet hy Gusmans lyk , vertrappt , misvormd door wonden ,
 In 't midden van de doôn in 't bloedig slyk gevonden ,
 Vervoeren naar het heir dat 's krygsmans dood beschreit ,
 En Maurits flauwlyk roemt om zyn grootmoedigheid .

Begruid met stof en bloed in 't heir terug gekomen ,

Word

Word Barneveld door hem in zyne tent vernomen,
Daar hy, uit naam des staats van 't lydend' Nederland,
Hem welkom heeten kwam voor Nieupoort en op 't strand,
En verder met den held in een gesprek moest treden,
Van 't geen 'er dient verricht in deze omstandigheden.
Reeds had hy uit de kiel waarmee' hy 't leger zocht,
Gezien dat by de zee een aantal krygsvolk vocht;
Thans in 's lands heir geland, ziet hy held Maurits pooging
Gelukt, en 't all' geslaagd naar 's oorlogsmans beöoging.
Hy vind des prinsen magt, spyt allen tegenstand,
Verschanst voor Nieupoorts wal, en wel gevest' op 't strand,
En 't heir des Kastiljaans in alles voorgekomen;
Maar 't hart, door valsche vrees voor Maurits ingenomen,
Beklaagt zich dat het land van zulk een' moedig man,
Zich niets dan harden dwang in 't eind' beloven kan.
Die waan doet hem den prins met geemlykheid ontmoeten,
Zich uitende in gesprek en een gedwongen groeten,
Schoon hy zichzelf verpynt nu hy zyn hart bedekt,
En zyne geemlykheid aan 't vorstlyk oog onttrekt;
Maar Maurits was geen man die zich door schyn deed doeken,
Geen schrandereid, hoe groot, kon dezen held verkloeken.
Hoe hard een zelfbedwang 't zyn moedige inborst zy,
Hy veinst als merkt hy niets van 't hart van zyn party;

M

En

En toont, met minzaamheid, by al die hem aanfchouwen,
 Aan gryzen Barneveld een kinderlyk vertrouwen.
 Kan 't vreemd zyn dat door last van zo veel zelfbedwang,
 In mannen reeds verdeeld in afzigt en belang,
 Een zucht in 't blakend' hart gevoelig wierd ontstoken,
 Om 't juk dat beide drukte in 't eind' te zien verbroken?
 Is 't vreemd, daar hier de sterkste in waarheid meest verdroeg,
 Dat alles aan de zy' des sterksten oversloeg?
 Geschiednis, liet men zich niet door belang verblinden,
 Deed ons meer Mauritsen en Barnevelden vinden.

Na weêrzyds wys beraad van 't geenmen moest bestaan,
 Spreekt Nasfau Barneveld met deze woorden aan:
 Gy ziet der leegren lage, en de afstand tusfchen beiden
 Laat thans hen niet meer toe om zonder slag te fcheiden:
 Zo ik op morgen hier niet aangegrepen word',
 Vertrouw dan dat ik my op 't vyands leger stort'.
 Gy, nutloos in den ftryd, en nuttig voor 's lands zaken,
 Hebt met den Kastiljaan voor Nieupoort niets te maken;
 Bestry hem in den raad, en laat de zorg aan my,
 Hoe ik den Kastiljaan op 't slagveld best bestry'.
 't Lot is onzeker, zelfs in best beraamde flagen:
 Ontzie, 't is myn verzoek, uw hoge levens dagen.
 Men vind me in Fredrik weêr, zo Maurits word geveld,

Maar

Maar in wat man van staat hervind men Barneveld!
Vertrek, vóór dat de zon de Westkim zal verlaten.
Betuig, in Maurits naam, zyn' eerbied aan te staten,
Zyn' yver in hunn' dienst, en dat zyn laatste bee'
Zal zyn dat God dit volk ontheffe aan al zyn wee.
Maar zo een heir ontdaan van alle doodverschrikking,
Zo oorlogsöefening, gepaard aan goede schikking,
Aan de ééne zyde, en zo metéén ten andren kant
Verwarring met den schrik en wanhoop samenspant,
'k Zeg, zo dit grond verschaft tot billyk zelfvertrouwen,
Dan moogt gy voor den staat de zege zeker houên.
Voor 't laatst, zeil vóór de nacht van deze kusten weg.
't Is thans geen tyd van staats-, maar oorlogsöverleg.
De gryzáart ziet den prins verzonken in gepeinzen,
Na 't uiten van die taal, een weinig rugwaarts deinzen,
Zich plaatsfende aan een' disch, waaröpen schets van 't strand,
En beider leegren lage, ontworpen door zyn hand
Ontrold legt; en zyn oog, gekeerd naar alle zyden,
Schynt met den Kastiljaan reeds op 't papier te stryden.
Wel verr' dat Barneveld hem in die peinzing stuir',
Begeeft hy zwygend' zich ter oorlogswoning uit,
Wint zyn bereide kiel waarmee' hy was gekomen,
En spoed van Nieupoorts strand door 't rollend' vlak der stroomen.

De aartshertog, die 't ontwerp van Nasfaus prins doorzag,
 Maakt zich, uit hogen nood, thans vaardig tot den slag,
 En veinst, om 't oorlogsvolk een' nieuwen moed te geeven,
 Als wierd zyn hart met vreugd ten optogt aangedreven.
 Gemeenlyk brengt een moed uit harden nood ontstaan,
 Een hart vol hovaardy de stoutste wanhoop aan;
 En dees, door goed beleid en dwepery gesteven,
 Heeft veelmaals wonderen van dapperheid bedreven.
 De aartshertog wist dat hy een volk te leiden had,
 Dat zich den kryg verstond, en oorlogsdeugd bezat,
 Maar dat door bygeloof, meest sterk in ongelukken,
 Den heldenmoed aan 't hart zich lichtlyk liet ontrukken,
 Daar 't even licht van 't kwaad dat hen den moed benam,
 Als 't wierd met kunst gebruikt, zyn krygsdeugd weêr bekwam.
 Wie 't menschedom leiden wil, moet kunstig één van beiden
 Bestaan: hy moet den mensch bestryden of misleiden;
 Al wie die groote kunst ontbreekt in 't hoog gebied,
 En 't hart niet roeren kan, hoope op de menschen niet.
 De veldheer, die den stryd moet onvermydbaar achten,
 En van 't vertsaagde volk geen wondren kon verwachten,
 Beklom zyn prachtig paard, schaert al zyn volk byéén,
 En spreekt in deze taal tot hoofden en gemeen:
 Kastiljes helden! gy, die 't aardryk deed gewagen

Van

Van uwe dapperheid, in honderd zware slagen;
Gy, die door Alvaas moed in 't oorlogsveld geleid,
Den muiter Willem dwongt, door uw kloekmoedigheid,
Dit land, dat hy alöm baldadig af deed schuimen,
Half naakt, met schand' bedekt, op Vrankryks grond te ontruimen;
Gy die in later tyd naast held Requésens streed,
En in dit kettersch land een' reeks van wondren deed;
Gy, die men met Don Jan uw leven grootsch zag wagen,
En 't ongelovig heir voor Namen hebt verflagen,
Nadat hy by Lepante op 't brullend' pekelveld,
De zege had behaald op Mekkaas krygsgeweld;
Gy, die, aan Parmaas prins in nood getrouw gebleven,
Den vuigen ketter deed voor Spanjes donder beven;
In 't eind', gy! die door my in menig' stryd bestierd,
Alöm in 't land ten schrik der muitelingen wierd;
Te twyflen of gy nu dien krygsmoed zult doen blyken,
En aan uw glori denkt, ware u veröngelyken.
't Is waar, men kan dit vry bekennen zonder schand',
Dat Maurits vreeslyk is voor Spanje in Nederland,
Dat hy den kryg verstaat, dat niemant onzer magten,
't Zy krygshoofd, of soldaat, dien veldheer klein moet achten,
En dat hy, buiten zyn beproefde dapperheid,
Een volk dat moed bezit in 't oorlogsveld geleid.

Noch meer : hy toont dat hy op kansfen weet te pasfen ,
 Dat hy de kunst verftaat van onverhoeds verrasfen ,
 Dat hy tot tweemaal toe op dezen korten togt ,
 De zege op 's konings volk op dezen grond bevocht ,
 En dat 's Albaners val de dappre Kastiljanen
 Doet zien dat kryggeluk gehecht is aan zyn vaënen ;
 Maar zyt gy 't eerste volk dat door zyn' moed vermaard ,
 Niet nu en dan bezweek voor 's vyands oorlogszwaard ?
 Beproeft niet God zyn volk , zo in als buiten ftryden ,
 Somtyds uit zuivre liefde in een langdurig lyden ?
 Zag niet Gods heilig volk door Filiftynfche magt ,
 Een' reeks van jaren zich in flaverny gebragt ?
 Zag niet het ftrydbaar Rome , in harde legertogten ,
 Door 't heir van Hannibal een wyl zich afgevochten ?
 Maar gsppte ook God , na 't volk de proef had doorgestaan ,
 Niet Simfon , Gideön en Jephta 't harnas aan ?
 Deed hy door Davids vuist niet Isrel triömferen ,
 En 's vyande lang geluk in ongeluk verkeeren ?
 En opdat Rome éénmaal de zetel worden zou
 Van Christus ftedevoogd , het hoofd van 't kerkgebouw ,
 Zag zich 't Carthaagsche heir éénsklaps de zegen ontrukken ,
 Door Scipioos beleid , en ftoute heldenftukken .

ô Volk ! dat uit Gods wet uw hoogst genoeg en fchept ,

En

En aan de moederkerk u onderworpen hebt,
Gy zyt, aan Christus leer' getrouw aan alle tyden,
Gods Christen Israël, dat hy beproefde in lyden;
En gy zult ééns in 't einde, als Jezus Israël,
Triömf behalen zelfs op 't boos geweld der hel.
Geen moed, geen krygsbeleid zal Maurits kunnen baten,
Zodra hy van Gods hulp zyn heir zal zien verlaten,
Dat zeker volgen zal, naardien die Filistyn
Der kettren op den duur Gods liefling niet kan zyn.
Maar God begeert van wie een' vyand wil beperken,
Niet dat hy werkloos zy, maar dat hy meê zal werken.
Had Judith, neêrgedrukt door 't kwynend' landgeluk,
Alleen haar' troost gezocht aan tranen in den druk,
Zy had haar zuchtend volk, en vaderlyke wallen,
Door Holiphernes zwaard erbarmlyk neêr zien vallen.
Ziedaar wat moed vermag gepaard aan werkzaamheid:
De stoutheid van een vrouw, veréënd met kloek beleid,
Behaalt hier een' triömf, door 't Hemels milden zegen,
Die door gantsch Israël niet licht zou zyn verkregen.
Hoe zal uw werkzaamheid gezegend zyn van God,
Als gy die wél gebruikt ten val van 't ketterrot
Dat dit onzalig land van priesterbloed deed rooken?
Een rot dat hoogst ontäart Gods beeldtnis heeft verbroken!

Welks

Welks mond zyn ligchaam hoont , gedaald op 't kerkaltaar ,
 Ten troost van en aan God en Christus trouwe schaer'!
 In 't kort als gy bevecht een volk dat reeds fints jaren ,
 Verëeld in gruwlen , God den oorlog dorst verklaren!
 ô Kastiljanen! denkt, hoe heerlyk is toch 't lot
 Van hem die zegepraalt of sterft voor de eer van God;
 En waaröm stryd gy hier, dan om aan alle kanten
 Voor eeuwig Romes leere en Jezus vaên te planten?

Gods zegen neemt voor u op 't zichtbaarst een begin;
 Die stortte uw' vyands geest den geest der dwaling in:
 Hy ziet ons in getal zyn benden overwegen ,
 En zend, als spotte hy met 's Hemels milden zegen ,
 Een vloot, die God, ter vlugt in krygsgevaar, hem gaf,
 Baldadig voor ons oog van deze stranden af,
 Van zelfgerechtigheid zich trots triömf belovend',
 En van den weg ter vlugt zich zinneloos beroevend'.
 Weläan dan, eer de zon ter Oostkimme uit zal gaan,
 Gespt, nevens my, vol moeds, en zwaard en harnas aan,
 En stort u, in den naam des Gods, der legerfchaeren,
 Op hem die vyand is van God en zyne altaren.
 Voorkomen wy dat hy uit zynen legerwal,
 Op onze legermagt, ter schand' van Spanje, vall'.
 My hebt gy aan uw hoofd, God boven uw banieren,

Den God die, na zyn woord, zyn kerk doet zegevieren.

Valverde, een basterdspruit van hem wiens addertong
Den Kastiljaan tot moord in 't schuldloos Peru drong,
Verfterkt des veldheers taal alöm by de oorlogshoopen,
En fluit wat sneuvlen zal der Heemlen Hemel open;
Daar 't blind gemeen, dat zich als beesten leiden laat,
Alle indruk van den schrik op 't oogenblik ontgaat.

Wat zorgen Nasfaus prins in 't oorlogsveld verzelden,
Hy vond zyn hoogst vermaak in 't leven van die helden
Wier moed een zuchtend volk getrouw had bygestaan,
Tot nuttig geestvermaak, opmerkfaam na te gaan.
De zoon van Izai, als hy, ten kryg geboren,
Kon meest het heldenhart van Willems zoon bekoren.
Een grootfche heldenzang van Isrels harpenaar,
Meest troostryk opgesteld in 't nypendst van 't gevaar,
Hem in den kryg bedreigd door Isrels dwingelanden,
Was meest, in 't hoogst des noods, ten troost, in 's prinfsen handen.
Thans viel, na 't overleg van zyn' beraamden slag,
Zyn oog op Davids boek, dat doorgaans by hem lag;
Hy ziet daarin het lied door dien monarch gezongen,
Toen hy door Edoms magt zyn landen zag besprongen.
't Verheevne dat de held in dezen krygszang vond,
Verrukt den geest, ontsluit op deze wyz' zyn mond.

N

ô God!

75 65
 ô God! moest dan uw toorn' dit volk zo gruwzaam deeren!
 Wanneer zult gy tot ons barmhartig wederkeeren?
 Gy hebt dit land geschud, genees ons hartverdriet,
 Herstel 's lands zware breuk, daar gy ons wagglen ziet.
 Waaröm behaagt het u, die ons genae' kunt schenken,
 Onnoch met zwymelwyn, in 't hoogst des noods, te drenken?
 Triömf! uw goedheid keert: ô ja! gy geeft ons hier,
 Ter gunst van ons berouw, een zwaard en krygsbanier.
 Na uw beminden grootsch te ontrukken aan hun lyden,
 Zal ons uw sterke hand verhogen en verblyden.
 Ja, God! uw gunst tot ons vertoont zich reeds alöm.
 Uw stem klinkt ons ter hulp reeds door uw heiligdom.
 Dus looft ons vrolyk volk uw magt met heldre keelen,
 't Springt op, daar ik den grond van Succot zal verdeelen,
 En daar ik, sterk door u, na 't stryden, Sichems dal,
 Ter spyt van wat ons haat, in vrede meten zal.
 Manasse en Gileäd zal ik met vleuglen dekken,
 Gantsch Ephraim zal my ten hoofdfieraad verstreken,
 En Juda, door 't geweld aan allen kant bezet,
 Geeft, door uw hand verlost, met luide stem de wet.
 Op Edom, dat zyn zwaard tot 's lands verderf dorst scherpen,
 Zal ik, als waar' 't myn erf, myn voetbedekfel werpen;
 Daar Moäb, hoe geducht, my tot een waschvat zy.

Juich,

Juich, Palestina! juich, wees vrolyk over my!
Wie voert myn' zwakken voet daar vastheid word gevonden?
Wie leid my by de hand naar Edoms woeste gronden?
Zult gy 't niet zyn, ô God! die ons vernederd had,
En niet aan onze spits met ons ten oorlog trad?
ô God! myn toeverlaat! geef myne helden krachten,
En laat ons op uw hulp in 's lands benaauwdheid wachten;
Want menschlyke moed, en 't best beraamd beleid,
Is, zonder uwe hulp, toch niets dan ydelheid.
Ja, door Gods hand gesterkt word slechts met vrucht gestreden;
Hyzelf zal met zyn' voet 's lands weêrparty vertreden.

Zo sprak de dappre prins, en, daar hy zuchten loost,
Voelt zyn verrukte ziel een' onverhoedschen troost.

De nacht, die 't oorlogsvolk in 't Oosten ziet verschynen,
Schuift over 't barre strand de donkre floersgordynen,
Daar weêrzydsch legerrot in tent en op de wacht,
Den tragen tred verwenscht der opgekomen nacht.
De fiere Maurits, thans met zyne ontwerpen vaardig,
Acht 's vyands oorlogsmagt geen langer waken waardig;
Maar legt, daar hy in God de beste wacht erkent,
Zich op zyn wapnen neêr ter nachtrust in zyn tent.

MAURITS VAN NASSAU.

V T F D E Z A N G.

Eén wezen heeft Gods gunst in dit kortdurend leven,
Dat uit vermaak en zorg alöm is faam' geweven,
Van ieder' sterveling, door arbeid afgewaakt,
Onscheidbaar, meest by komst der duisterheid, gemaakt.
Een koning die door zorg voor 't ryk zich af voelt matten,
Lokt nooit dit wezen zelfs voor 't aanbod van zyn schatten,
Daar 't gantsch om niet het lyf des armen landmans streelt,
En hem een nieuwe kracht weldadig mededeelt;
Het is de ware vrind van 't wélbewust geweten,
Die grootste schat op de aarde! en word de Slaap geheeten.
De fabelkunde schonk zyn hand een' looden staf,
En beeld hem met een kroon van lieflyk heulkruid af.
Op 't minzaamst aangespoord door 't goetdoende Alvermogen,
Luikt Slaap met de ééne hand des grooten Maurits oogen,
Daar de andre hand den Droom, die telg van werkzaamheid
Der geesten in de rust, naar 's prinzen rustplaats leid.
„ Streel, zegt hy, zoete Droom! de vorstelyke zinnen,
„ Terwyl myn zagt geweld het ligchaam kracht doe winnen.
„ Daar

- „ Daar Maurits in myn' arm de komst der zon verwacht,
„ Bedien u van den vorm dien gy hem strelendst acht :
„ Vertoon dien eedlen steun der Nederlandsche staten ,
„ All' 't geen Gods magt dit uur u gunstig toe zal laten”.

Straks is de Droom bereid den Slaap ten dienst te staan,
En schiet éénslags een kleed van schittrend lywaat aan.
Een purpren overrok , versierd met gouden zomen,
Doet ylings 't kloeke lyf meer achtbaarheid bekomen.
Op 't zilvren hoofdhair blinkt een keizerlyke kroon.
By een' sneeuwitten baard was op 't gelaat al 't schoon
Der friske jonglingschap , in 't vuur van 't eerste leven.
Een brede gordel had het forsse lyf omgeven ,
Daar alles schittrend' was van eedlen diamant.
Een gouden scepterstaf was in de rechter hand.
De zuivre borst vertoont twee schrikkelyke wonden ,
Waardoor het lyf welêer ter grave was gezonden.

De held beschouwt verbaasd die wondre beeldtenis,
Wier lieflyk flonkrend oog op hem gevestigd is.
Zo stond ook Amrams zoon in diep gepeins verzonken,
Toen hy Gods engel zag in 't midden van de vonken ;
Zo was ook Jerubaal in 't moedig hart gesteld ,
Toen hy den Hemelbode op zich zag aangefneld ;
Zo zag men Jozua straks voor den vorst des Heeren,

Op Jerichoos gebied, verwonderd zich verneënen.
De prins valt, hoogst gedwee, den Hemelheld te voet,
Wiens mond den oorlogsmans dees rede hooren doet:
Rys op, geliefde zoon! niets moet uw hart vertfagen;
Beschouw in my Adolph, een' stamheer uwer magen.
Myn moed, maar meest een deugd by vorsten schaers gemeen,
Deed my op Duitschlands grond des keizers troon betreên.
Door algemeene keure in 't Westerschryk verheven,
Had ik geen' andren lust dan om voor 't ryk te leven;
Ik waande dat een vorst die 't hart der volken won,
By 't menschelyk geslacht geen haatren hebben kon.
Helaas! beklaag met my het lot der opperheeren:
Zy zyn der volken vloek indien zy streng regeeren,
En volgen zy de deugd in all' wat zy bestaan,
Dan blazen zy somtyds den nyd der Grooten aan.
't Heerschzuchtig Oostenryk, door Duitschlands eedle Grooten,
By keurstem van den rang den keizren uitgefloten,
Was, vlammente op de aan my geschonken oppermagt,
Op myn vernedering, ja ondergang bedacht.
Men stookte alöm in 't ryk: myn deugd weêrstand die lagen;
Die weêrstand moest den nyd te meer in 't harnas jagen;
En daar de kuiperij niets wigtigs kon bestaan,
Deed de Oostenryksche vorst my stout den oorlog aan.

Ontbreekt de Grooten ooit, wanneer zy willen twisten,
Een mom aan hunnen haat ? ontbreekt het hen aan listen ?
Voor 't minst het opperhoofd van 't nydig Oostenryk,
Gaf van zyn' loozen aart een' al te sprekend' blyk.
De mytervoogd te Mentz in 't hoog bewind gezeten,
En andren, nevens hem op myn geluk gebeten,
Gespoord door Oostenryk, verklaarden my, zo wreed
Als eereeloos, den kryg, daar ik hen nooit misdeed.
Ik moest, uit hoogen nood, niet slechts myn' rang verweeren,
Maar zelfs myn lyfgevaar met wapens van my keeren.
't Is nu ten dezen tyd drie eeuwen ruim geleên,
Dat ik niet verr' van Spiers myn' vyand heb bestreên.
Een stamheer van den prins die hier u 't hoofd zal bieden,
Deed door zyne overmagt myn kleine krygsmagt vlieden.
Door 't struiklen van myn ros geraakt in 's vyandsmagt,
Wierd ik door 's prinzen hand moorddadig omgebragt;
Maar ik verwierf een kroon in de opperhemelzalen,
Waarby geen diadeem op 't waereldrond kan halen;
Terwyl Gods strenge wraak, hoe traag ten togt gespoord,
Getuchtigd heeft op de aard' wat deel had aan den moord.
De graaf van Haigerloch wierd in den slag vertreden,
En de yzren paardenhoef vermorzelde al zyn leden.
Eerzuchtige Ossenstein bezweek zelfs in den slag

Van

Van dorst, daar 't kwynende oog vergeefs naar laafnis zag.

De mytervoogd van Mentz liet aan den disch zyn leven,

Van juichers om myn' val, en 't vleijend' hof omgeven.

De bisfchop op den stoel van Straatsburgs kerk gesteld,

Wierd in zyn eigen hof moorddadig neêrgeveld.

De graaf van Lyningen verloor, slechts weinig dagen

Na mynen val, 't verstand, en, in zyn dolle vlagen,

Sloeg hy, schoon naauw bewaakt in een bedekt gewelf,

Eer 't iemant kon verhoên, de handen aan zichzely'.

En de Oostenryksche vorst, na my ten troon verheven,

Wierd, door zyn' broeders zoon, verwoed gebragt om't leven;

Waarna zyn lyk in Spiers, met geen de minste pracht,

Niet verr' van 't myne wierd in 't stille graf gebragt.

Zo zigbaar straft Gods wraak fomtyds voor 's menschen oogen,

Die Grooten die zich dwaas op rang en magt verhogen.

ô Myn geliefde zoon! dat God ten geenem tyd'

Uw' geest vergeten doe dat gy een sterfling zyt.

Mogt gy, wiens heldenmoed alôm zich heeft doen vreezen,

Zo zagt van aart als fier en onverschrokken wezen!

Uw vader ware in 't hof der englen min beloond,

Had hy zich niet op de aard' meer mensch dan vorst betoond.

Myn Maurits! 't staat aan u in zagte en eedle zeden,

Vooräl in lydzaamheid, uw' vader na te treden.

Het volk dat gy befchermt met uw ontzaglyk zwaard,
 Mispryst, zelfs in die 't dient, een' zweem van ftuggen aart.
 Het zal voor wien 't bemint, ftraks vliegen, zelfs op 't wenken,
 Het zal, zelfs ongevraagd, hem 't all' ten dienste fchenken;
 In 't kort, wie 't minzaam leid, regeert gelyk 't betaamt,
 Is koning over hen, al word hy 't niet genaamd. X

Uw vrome vader ftreed een' reeks van zeven jaren,
 Bewonderd door Euroop', met 's lands geweldenaren;
 En wat verfterkte hem in zulk een bloedig pleit?
 Slechts Zee - en Hollands volk, maar meest zyn minzaamheid.

Elk woord dat Nasfaus prins zyn' ftamheer uit hoort fpreken,
 Is magtig in zyn ziel een zoete vlam te ontfteken;
 De deernis, die doorgaans der liefde moeder is,
 Bezielt het heldenhart met zagte ontroerenis.

De prins, die ylings zich door liefde voelt verrukken,
 Beproeft driewerf de fchim aan 't edel hart te drukken, X
 Daar hy driewerf haar ftraks van zich verwyderd vind,
 Gelyk een dunne wolk verjaagd word door den wind.

De ftamheer, die zyn vreugd bezwaarlyk kan weêrhouden,
 Zegt, op een' zagten toon: Vernoege u my te aanfchouwen;
 Dat dit gezigt alleen uw tederheid voldoe:

De ftaat waarin ik ben laat geen omhelzing toe;
 Zo my te omhelzen, prins! uw ziel kan blydschap geven,

Omhels alleen myn deugd, die my is nagebleven.
 God, met myn heldenstamme en Neêrlands volk begaan,
 Zond my een wyl tot u, om u ten dienst te staan.
 Myn last is, in uw zorg uw ziel ten troost te strekken,
 De hoogheid aan uw' stam beschoren u te ontdekken,
 En tot wat eer de deugd der prinsen van myn bloed,
 Het land waarvoor gy stryd éénmaal verheffen moet.
 Volg my, geliefde prins! Toen op een kar gestegen
 Van heldre wolken, zagt naby hen neêrgezegen,
 Verheft zich 't heldenpaar met snelheid naar om hoog,
 En ziet haast onder zich den ruimen starrenboog.
 Niet anders voerde God, met kracht, in vroeger dagen,
 Elias weg van de aarde op eenen wolkenwagen.

In 't ongenaakbaar licht, verr' boven 't starrenveld,
 Heeft God een grootsch paleis voor eeuwig vast gesteld.
 De voet schynt van robyn, 't gebouw aan alle kanten
 Gevormd van gouden erts, doormengd met diamanten.
 De ontelbre poorten, die op wondre spillen staan,
 Onmagtig door gevryf een slyting te ondergaan,
 Zyn eeuwig buiten rust door openen en sluiten;
 De vlugge tyd loopt steeds daar binnen en daar buiten,
 En brengt van hier op de aarde all' wat verborgen is,
 All' wat geboren word, en elk gebeurtenis.

Geluk en ongeluk, der menschen dood en leven,
 Is door Gods vinger hier in diamant geschreven.
 Voorwetenschap zwaait hier haar' onöntwykbren staf;
 Hier schetste zy het lot van alle volken af,
 Vóór dat Beweging Tyd, by haar verschyning, baarde,
 En eer de scheppingkracht een' vorm gaf aan onze aarde.
 Van hier kreeg Joseph licht van zyn aannadrend lot,
 Dat hem in banden bragt van 't Ismalitiesch rot;
 Van hier wierd hy verlicht, toen Pharo in zyn droomen
 Het vet en mager vee ten Nylvloed uit zag komen;
 Van hier wierd Daniel in 's dwingslands lot verlicht,
 Dat aangekondigd wierd in 't zeldzaamst nachtgezig;
 Van hier wierd dien profeet eene opening gegeven,
 Van all' wat Belzazar ten wandmuur zag geschreven.

Het heldenpaar, gefneld door 't onafmeetbaar vak;
 Welks grens een' aanvang neemt aan 't eind' van 't starrendak;
 Ziet door een donkre wolk, die zelfs de Hemelingen
 Het zien des hofs belet, op éénmaal zich omringen,
 De prins zegt tot den geest die hem door 't luchtruim leid:
 Myn vader! wat beduid die dikke duisterheid?
 Is dit dan 't dal der dood, de weg tot die spelonken
 Daar de ondeugd eeuwig kermt, aan ketenen geklonken?
 Myn zoon! is 't antwoord, neen, ik voer u derwaarts niet.

X Een Christen, wél bewust van 't geen Gods wet gebied,
 Een vorst, die 't voorschrift kent van zedelyke pligten,
 Moet naar des afgronds poel geen' wondertogt verrichten,
 Ten einde een aklig vuur zyn' geest een schets verschaff',
 Hoe God het kwaad kastyd, door afgemeten straf,
 En even noodeloos heeft hy in de englenzalen
 Te zien, dat God de deugd met zyn genadestralen
 Begunstigt van zyn' troon; neen, 't zuiver Godlyk woord,
 Dat door de waereld word aan allen kant gehoord,
 Door all' wat hooren wil, leert ons ten alle tyden
 Hoe God het goed beloont, en 't kwade zal kastyden;
 Voor wie dat woord verwerpt, zal 't ook onnoodig zyn
 Het loon der deugd te zien, en aller boozen pyn.
 Gods goedheid zal uw' voet een' weg ten raadshof gunnen,
 Waaröp geen sterfling noch zich heeft beroemen kunnen.
 Aan 't eind' der duisterheid die ons gezigt hier stuit,
 Is 't onverganklyk hof van 't Godlyk raadsbesluit,
 Door de Opperwysheid zelve aan aller menschen oogen,
 Zelfs aan den Hemelling, in eeuwigheid onttoogen.
 Het is Gods vryë wil, der aarde en 's Hemels wet,
 Die my, om u, den weg ten raadshof open zet.
 Hier zal uw oog en 't myn' den schimmendrom zien waren,
 Dien ééns de loop des Tyds in sterfelyk vleesch zal baren;

Gy zult de helden zien wier moed door 't gantsch heelal,
Den naam van Nasfau ééns doorluchtig maken zal.

Zodra de Hemeltolk die taal heeft uitgesproken,
Ziet straks het heldenpaar de dikke wolk gebroken.

De prins ziet onverhoeds zich door een licht omringd,
Welks invloed hem door 't hart en al zyne adren dringt.

Eénzelfde glans bescheen den grooten zoon des Heeren,
Toen hy, vóór op de hel en dood te triömferen,

Ten onbetwistbren blyk van zyne majesteit,
Zich op den berg vertoonde in al zyn heerlykheid;

Zotreffend' was ook 't licht dat God uit de englenzalen
By Saulus, op den weg, éénsflags deed nederdalen,

Dat hem ten Paulus maakte, en 't Christendom zyn' wrok,
En hem de magt der hel, door Gods genade, onttrok.

't Paleis staat hier voor 't oog, de poorten springen open;
Men ziet den gryzen Tyd daar in en buiten loopen.

Beschouw, dus spreekt Adolph, daar in die heldre nis,
Wat lot uw' broeder ééns na u beschoren is:

Zie hem den Kastiljaan alöm in 't veld verneëren;
Zie ginds den vierden Philips zich tot de Staten keeren!

Daar hy van Nederland voor eeuwig afstand doet,
En zyner vadren woede in dezen afstand boet.

Wat glori heeft uw stam door moed en deugd verkregen!

*Hann
186*

Hoe mild was met uw huis de Goddelyke zegen!
 Wat onvergangklyke eer is Nassau toegezegd!
 Uw vader heeft den grond van 't staatsgebouw gelegd,
 Het is uw vuist vergund de muren op te trekken,
 Uw broeder zal die grootsch met gulden daken dekken,
 Waaröp elk dondervlaag, uit vorstenhaat ontstaan,
 Hoe fel die loeijen moog', volstrekt tot niet zal gaan.

Die eerst voorby u treed is u ten neef beschoren.
 Al de onrust die hem drukt is uit den nyd geboren,
 Die, grimmig aangezet door schandlyk zelfbelang,
 In 't heimlyk wrokkend' loert op Nassaus ondergang.
 Gefard door kuipery, meest groeiende in 't weêrstreven,
 Zal hy, in 't vuur der jeugd, zyn' toorn' den teugel geven;
 Een binnenlandfche twist zal uit dien toorne ontstaan,
 En uw getergde neef grypt fier de wapens aan.
 Zyn lot is dat hy sterve in 't bloeiendst zyner jaren;
 Nooit zou die prins zyn' zoon of vader evenaren.

Die op zyn treden volgt, met koningklyke pracht,
 Is derde Willem, de eer van ons beroemd geslacht.
 Zie hem de Britfche kroon op zynen schedel drukken,
 Zie hem op land en zee de schoonste lauwren plukken,
 En zie hoe 't Britfche volk van dank hem blyken geeft,
 Dewyl hy van hun hand de kroon ontfangen heeft.

Die schrandre ryksmonarch, der Britten heilbewerker,
 Maakt, door zyn staatsbeleid, de tedre banden sterker
 Wier knoop het fier Brittanje aan Nederland verbind,
 En slaat den Franschen nyd kloekhartig in den wind.
 Geen staatslist van Bourbon, geen heimlyk tegenstreven,
 Geen' vyands heir of vloot doet dezen koning beven.
 All' wat zyn' val bedoelt zal hy met roem weêrstaan;
 Maar hy zal kinderloos, helaas! ten grave gaan,
 En 't laatste manlyk oir van eersten Willems bloede,
 Sterft in den opperheer die 't Britsche ryk behoedde.

Wie zyn de schimmen toch die 't oog in 't ruim verschiet,
 Met vorstelyke praal, hoogmoedig treden ziet?
 Dus spreekt de prins; maar, God! wiens ziel zou hier niet treuren?
 Myn vader! zie dat paar van lid tot lid verscheuren.
 Moet dan een razend graauw... wat onuitwischbre schand'....
 Die woestheid is alleen niet eigen aan uw land,
 Dus spreekt Adolph. Alöm waar trotse burgergrooten
 Een moedig vorstlyk huis ontzind voor 't voorhoofd stooten,
 Het weren van 't bemint, verdiend door deugd en moed,
 Gaan zelden in 't bestier de groote zaken goed;
 En doorgaans zal 't gemeen den ramp des lands verhalen,
 Op hen wier wrevlige aart door niets zich laat bepalen.
 De mannen voor uw oog erbarmlyk omgebragt,

Zyns

Zyn, uit belang of haat, gebelgd op uw geflacht.
 De Wit is beider naam. In waarheid groote mannen,
 Bekwaam met vrucht ten val van Nasfau aan te spannen;
 Gevaarlyk in hunn' haat, ftyfhoofdig, vol verftand,
 Zy zyn by beurte een fteun en bron van ramp voor 't land.
 Bedrogen door Bourbon, dat hen wist op te wekken
 Om 't ftrydbaar Nederland van Englands zy' te trekken,
 Verrichten Ruiters, Tromp, en andren, door De Wit
 Bemoeidigd tot bederf der zeemagt van den Brit,
 Op 't golvende element een' reeks van wonderdaden;
 Zie aller heldenkruin bekranst met lauwervlader.
 Zie dappren Ruiters stout op Englands grond geland,
 Daar hy de koningsvloot verövert of verbrand.
 Helaas! wat vrucht is 't land door zo veel moeds befchoren!
 Niets. Lodewyk beftaat de rust des lands te ftoren;
 Hy overftroomt den grond met ongeloofbren fpoed,
 En 't broederpaar De Wit betaalt dit met hun bloed.
 Vergeefs trachtte al hun kunst 't ftadhouderfchap te weren.
 Myn zoon! laat ons 't gezigt van die tafrelen keeren.
 Na veel afwifeling van voorspoed en van kruis,
 Komt Frizo tot den rang van uw doorluchtig huis.
 Hy, na zyn vader 't licht had in den vloed verloren,
 Word, Nasfaus ftam ten fteun, tot heil des lands geboren.

Veel

Veel jaren houd de nyd der Grooten, altyd boos
Als 't zelfbelang hen dringt, prins Frizo ampteloos.
Men doet op Frieslands grond hem als vergeten leven,
Schoon England zyn prinses hem heeft ter bruid gegeven.
In 't eind' grypt Vrankryks magt uw land met wapens aan,
Omdat het Oostenryk getrouw heeft bygestaan.
De Gauler zal uw land baldadig onderdrukken,
De sterkste vestingen trouwlooslyk u ontrukken;
Een landraad, hoogst verdeeld, schier zonder legerhoofd,
Ziet Nederland welhaast van ouden glans beroofd.
In 't midden van den storm die 't zuchtend' land doet beven,
Zal 't denkbeeld van de deugd myns stambooms straks herleven,
En raad en volk, door niets in keur en wensch gestuit,
Roept vierden Willem grootsch voor stedehouder uit.
Men steekt by zyne komst het krygszwaard in de scheede;
De dolle kryg bezwykt in de armen van de vrede,
Daar elk, den prins ter eer, zich met oranje tooit,
En welvaart voor elks voet een' reeks van gunsten stroot.
Een schrander statenhof, geleerd hoe in die jaren
Waarin in Nederland geen stedehouders waren,
Het land byna altyd ten gronde was gegaan,
Schoon heir en vloot in kryg den vyand al mogt slaan,
Zal 't stedehouderschap, tot heit van uw gewesten,

Voor eeuwig erflyk vast in Nasfaus ftamhuis vesten:
 Zo loont, geliefde zoon! een dankbaar nageslacht
 Eéns 't heil dat Nasfaus trouw uw land heeft aangebragt.
 Des vierden Willems deugd, die klaar zal zyn te ontdekken,
 Zal 't hart van all' wat leeft bevallig tot zich trekken:
 Hy waakt voor 't koopgeluk, ten nut van 't algemeen.
 Maar, God! waaröm die bloem zo fchielyk afgefneên!
 Hebt gy dan 't volk, dat vrucht van 's prinzen deugd moest plukken,
 Slechts hun geluk vertoond, om 't ylings hen te ontrukken?
 Maar neen, gy wilt noch niet dat Nasfaus ftam verga:
 De vierde Willem laat een' tedren erfprins na.
 Jong, goed, oprecht van aart, in alles veel belovend',
 Den hoofchen hoogmoed grootsch in 't vrindlyk hart verdovend',
 Is hy de lust eens volks dat om een', erfprins bad,
 Toen vierde Willem noch geen manlyk oir bezat.
 Geftegen in 't bewint by aangroei zyner jaren,
 Bleef hy den lust des volks, en dien der oorlogfchaeren.
 ô Hemel! roept de prins, wat kreet van 't woest gemeen!
 Wat hydraas doen zich op, en grimlen om hem heen!
 Hoe! daar door Willems deugd 's lands fchatten zichtbaar groeijen,
 Daar hy de wetenfchap en nutte kunst doet bloeijen,
 Daar Neêrlands kielen vry zich fpoeden door den vloed,
 Daar handel aan geen oord een', tegenftand ontmoet,

Daar

Daar alles lieflyk rust in fchaduw' der olyven,
 Beftaat men tegen hem die monfters aan te dryven!

Weet, prins! hernam Adolph, dat alles ongewis
 In 't lot der koningen en dat der volken is:
 God wil den besten vorst fomtyds in 't leed beproeven....
 Maar meest fchenkt hy de deugd verblyden na bedroeven.
 De vyfde Willem, eerst door Neêrlands volk geliefd,
 Word daarna door dat volk met de ergfte fmaad gegriefd;
 Maar 's volks balfturigheid is uit den haat der Grooten,
 Ontftoken door Bourbon uit staatsbelang, gefproten.
 Op 't aardryk, waarde zoon! is alles wankelbaar:
 In Noordämerika zal, na tweehonderd jaar,
 Het volk de toorts des krygs tot Englands fchade ontfteken;
 't Heerschzuchtig Vrankryk, groot in onrust aan te kweken,
 Wanneer 't flechts daaruit fchae' voor 't ryk der Britten gist,
 Mengt zich [op 't oogenblik behendig in den twist;
 En 't zal de Franfche kunst in weinig tyds gelukken,
 Dat nieuwe waerelddeel aan Englands ftaf te ontrukken;
 Waarna de Gauler, fteeds gefpitst op Englands val,
 Het Britfche koningryk meer ramps verwekken zal.
 Het groot ontwerp zal zyn den band te zien gefchonden,
 Die Nederland zolang aan England hield verbonden.
 Opdat de Franfche list dien band voor eeuwig breek',

Is 't noodig dat zy eerst het vuur des krygs ontsteek';
 Zy tracht, op 't loost vermomd, zelfs door de Amerikanen
 Uw land een' weg ten kryg met Englands volk te banen,
 Misnoegen uit belang allengs te doen ontstaan,
 En eindlyk 't Fransch verbond aan Neêrland voor te slaan.
 Die looze toeleg zal aan Vrankryks list gelukken:
 De vloot des Brits zal die van Neêrland tegen rukken;
 Maar Zoutman zal, in 't slaan gesterkt door 's Hemels magt,
 De Britten zwichten doen voor Neêrlands wapenkracht.
 Kinsbergen, Bentinck, Braak, van Braam, Bosch, Staring, Dedel...
 Waar bleek de heldenmoed van Neêrlands volk meer edel,
 Dan op de Doggersbank in uwer allen hart,
 Daar gy eene overmagt der stoutste zeeliên tart!
 Van zeeliên lang gewoon elk fiddering in te prenten!
 Hoe stout verweert uw moed uw dobbrende oorlogstenten!
 Hoe grootsch stort Bentinck neêr, daar Bosch, in 't vuur der jeugd,
 Als scheepsvoogd blyken geeft van ware heldendeugd!
 Hoe dapper zien we uw vuur uw' vyands vuur verheeren,
 Hem dwingen u in 't eind' de spiegel toe te keeren!
 Och! mogt uw dapperheid, betoond op Neêrlands vloot,
 Niet baden in het bloed van uw' geloofsgenoot!
 Nochthans verdient uw moed dat Febus lievelingen,
 Op een' verheven toon uw hoge glori zingen,

En zeggen: „Heldenschaer! hoogst waardig 't zeegebied,
 „ De vrede ontroofde uw brein-de kunst des oorlogs niet.
 „ Ik zag, daar ge op den vloed uw' donder stout deed hooren,
 „ Op Doggersbank den tyd van Ruiters grootsch herboren.
 „ De Nederlandsche vlag bekomt haar' luister weêr.
 „ Verwacht, ô Neêrlands volk! voortaan onsterflyke eer:
 „ 't Land brengt noch helden voort waard' naar laurier te dingen,
 „ En mannen, afgericht om 's lands triömf te zingen.”

Daar grypt de lieve vree' de olyftelg in de hand;
 Maar England is gefcheurd van 't ftrydbaar Nederland;
 De Fransche staatslist, ryk in wélberaamde vonden,
 Heeft Neêrland aan haar hof als bondgenoot verbonden:
 Maar, duchtend' dat, zolang een ftedehouder leeft,
 Het Fransche ryk geen' steun aan Neêrlands vriendschap heeft,
 Tracht 's Gaulers kuipery, door 't volk, en door de Grooten
 Die Nasfau nydig zyn, Oranje weg te ftooten.
 Ziedaar die hydraas, prins! ziedaar den monfterftoet,
 Wier muil en klaauw op 't hoofd van vromen Willem woed.
 Zie ginds dien besten vorst, door drang van die hem haten,
 Geboorteplaats en hof op éénen fprong verlaten;
 Zie zyn doorluchtig huis, zie ons beroemd geflacht,
 In Neêrland op den rand huns ondergangs gebragt.

Hoe! roept held Maurits uit, wat wil in al dit woelen

Die moedige Amazoon? Wat toch is haar bedoelen?
 Van waar die oorlogslieën, die, met een' adelaar
 In hun banieren, zich vertoonen achter haar?
 Een zachte kalmte volgt alom haar fiere schreden!...
 Wat vyfden Willem dreigt legt onverhoeds vertreden!
 Myn zoon, hervat Adolph, geen volk, niet eenig land,
 Behoud op 't waereldrond altyd éézelfden stand.
 Wy zien, naar 't God behaagt, door zyn geducht vermogen,
 De volken snel of traag vernedren of verhogen:
 De vorst van Brandenburg, die nu slechts keurvorst is,
 Word, in den samenloop van staatsgesteltenis
 In 't kleine Euroop', 's helds moed en deugden ter belooning,
 Door ieder mogendheid erkend als Pruissens koning.

De vorst dien gindsuw oog in 't kleed eens krygsmans ziet,
 Is wyze Fredrik, groot in 't opperkrygsgebied.
 Zie hoe schier gantsch Euroop', tot zyn bederf verbonden,
 Haar magten tegen hem verwoed heeft afgezonden.
 Beschouw hoe grootsch die held dat eedgefpan bedwingt,
 En hoe door hem de vrede Euroop' den dolk ontwingt.
 Die wysgeer zo in kryg als by 't genot der vrede,
 Is zelfs daar 't oorlogszwaard, ontogen aan de scheede,
 Zyn helden vallen doet als halmen voor den wind,
 Der schoone kunsten, meest der zanggodinnen vriend.

Zyn ryksftad zal de fchool der wetenfchappen wezen.
 Euroop' zal menig werk van Grooten Fredrik lezen;
 En daar hy zich als vorst en krygsman ziet gevreesd,
 Baart hy verwondering door zyn' verheven geest.
 Hy zal Europes oog als ftarend' tot zich trekken,
 De baak der koningen in 't gantsch heeläl verftrekken;
 En 't geen hem zonderling by de overwinnaars maakt,
 Is dat, nadat Europe in ftilftand is geraakt,
 Hy met eene oorlogsmagt die Vrankryks trots vernêerde,
 Den moed des woesten Rus, den dappren Zweed trotfeerde,
 Het magtig Oostenryk met felle fiddring floeg,
 En 't heir van Duitschlands ryk aan allen kant verjoeg,
 Zich nimmer onderwond een' fterfling te onderdrukken;
 Neen, prins! die groote vorst befloot geen vrucht te plukken
 Van togten waarvan nooit een weêrgae wierd gehoord,
 Dan dat hy fcheidsman zy van 't Zuiden en van 't Noord'.

Uw zwaarverdrukte neef, wiens lot ons faam' deed gruwen,
 Zal aan de Groote nicht van dezen koning huwen;
 Zy is die Amazoon die gy, in ginds verfchiet,
 Zeeghaftig aan het hoofd dier oorlogsmannen ziet.
 Fier met bevalligheid, doorzigtig en ftoutmoedig,
 Bewust van haren rang, van inborst waarlyk goedig,
 Deelt zy, wat ook de haat tot Nasfaus fmart befloot,

Groothartig in al 't wee van haren echtgenoot.
De ramp van Nederland, ten hoogsten top geklommen,
De vege staat, gefchokt door krygs- en burgerdrommen,
Verwekken 't edel hart, dat om 's volks weedom fchreit,
Ter redding van uw land een mannen moedigheid.
Hoe fel de dolle haat op haar ook zy gebeten,
Zy durft zich stout den togt naar 't ftatenhof vermeten,
Ten einde aan Hollands raad weldadig voor te flaan,
Wat best zy om het land zyn' val te doen ontgaan;
Een onbedachte raad befluit, uit Woerdens wallen,
By nacht haar op den weg onzinnig aan te vallen.
De opvolger en de neef van Grooten Frederik,
Grypt, haar ter wraak, naar 't ftaal op 't eigenfte oogenblik;
De Pruisfifche arend vliegt, om tot dat wit te komen,
Met ongeloofbren fpoed naar Y en Amftelstroomen;
De ontzaglyke Amftelstad, die Brunswyks nading hoort,
Ontfluit der Pruisfen magt op 't oogenblik de poort;
De dappre Kalkreuth, groot waar hy ooit heeft gefreden;
Gevreesd om zynen moed, bemind om zyne zeden,
Volgt Brunswyks heldenspoor, en volgt hem in 't bewint,
Daar hy min krygsman is dan teder burgervrind.
De haat tot Nasfaus ftam heeft thans de hoop verloren.
Beschouw de Oranjevaën alöm op mast en toren,

Hoor

Hoor hoe een bly hoezée, te lang in 't hart gesmoord
 Uit duizend monden word door 't gantsche land gehoord.

De looze Gauler, verr', gelyk onnoozlen denken,
 Van wat Oranje hoorde een heir ten steun te schenken,
 Indien de nood dit eischt, ziet alles roerloos aan,
 En aarzelt om de hand aan 't krygsgeweer te slaan,
 Ten stryd met mannen die en zyne en Duitschlands magten,
 By Rosbach gloriryk aan Fredriks glori slagten;
 En noch is 't meeste volk zo dwaas in Nederland,
 Van daaglyks uit te zien naar Franschen onderstand.

Thans kon uw vrome neef zich op zyn haatren wreken;
 Maar verr' dat wraak de ziel van Willem zoude ontfeken,
 Volgt hy het edel spoor van Isrel's grootsten held,
 Die op een volk dat hem al 't goed met kwaad vergeld,
 Zich enkel wreekt, (wat les voor koningen en helden!)
 Ter schand' van Isrels wrok, door kwaad met goed vergelden.
 Ziedaar, geliefde prins! de ware heldenwraak.

Dat voorbeeld zy alöm de vorsten tot een baak,
 't Zy 't voorbeeld van elk' mensch, in alle levensstaten;
 Een weldaad straft gestrengst de harten die ons haten.
 Een prins die veilig zich wil vesten in 't gebied,
 Straff' wel de boozen, maar straff' gantsche volken niet:
 Daar is geen kwaad, wat ook een wysgeer ons moog' zeggen,

Q

Dat

Dat aan het gantsche volk ooit is ten last' te leggen;
 Zo 't gantsche volk bezwykt op 't voetspoor van den pligt,
 't Is door der grooten drang, en 't volk gelooft hen licht.

Wat zie ik! roept de held, word dan, na zo veel nooden,
 Op nieuw aan Neêrlands maagd de Britsche roos geboden!
 Der Pruisen adelaar, die Neêrland hulp verleent,
 Met onzen fieren leeuw door een verbond veréënd!
 ô Ja! hervat Adolph, het land, tot rust gekomen,
 Vormt, door den wyzen raad van Willem ingenomen,
 Een nieuw verbond met Brit en Pruisen te gelyk,
 En 't blyft ten bondgenoot van 't magtig lelyryk.
 Ziedaar 't ontwerp vernieuwd van 's lands getrouwsten rader,
 Van eersten Willem, uw' en 's volks geliefden vader:
 Zyn afzigt was altyd de vorming van een' band
 Met Vrankryks opperheer, en 't kielryk Brittenland;
 Hy trad, om dit ontwerp met nadruk door te dringen,
 Met trotsen Alençon in onderhandelingen,
 Daar hy Elizabeth, meesteres van Albion,
 Ten zelfden tyd voor 't land ter bondgenoote won.
 Hoe vrolyk zou zyn oog in 't ryk der rust zich toonen,
 Zyn volk ziende ondersteund door drie geduchte kroonen!
 Nooit is het volk beschermd door zynen moed en geest,
 Zo waarlyk vry, zo groot, zo hoogst geducht geweest.

Wat

Wat glori voor myn bloed! wat glori voor uw magen!
Oranje doet zo schoon de zon van Neêrland dagen!

Drie spruiten, voor ons oog met luchtig doek bedekt,
Uit vyfden Willems echt voor Nederland verwekt,
Staan zylyngs van dien prins. 't Vrymagtig Alvermogen
Heeft ons, om wyze reên, noch 't zien huns lots onttoogen;
Maar 't schittrend' licht dat sterk door 't sneeuwit dekdoek dringt,
Dat, op Gods hoog bevel, dat drietal noch omringt,
Moet in uw moedig hart de blyde hoope ontfteken,
Dat éénmaal geen geluk die spruiten zal ontbreken;
Ja, dat ééns hunne deugd, en eedle minzaamheid,
Een glansryke echt, tot heil des lands, is toegeleid.
Bedriegt ons oog ons niet, dan zien wy nevelächtig
Een' jongen ryksprins, schoon, in 't vuur der jaren, magtig
Door erfrecht, de erfprinses, des vyfden Willems spruit,
By 't aanbod van zyn' staat, verkiezen tot zyn bruid;
Haar broedren door 't verbond huns echts, zo hoog verheven,
Dat hun verbintenis dees landen steun kan geven,
En dus door Willems kroost het volk een' bloei bereid,
Die stand houd tot de tyd verloopt in de eeuwigheid.

De prins staat hoogst verrukt op 't hooren dezer rede.
Hou, hou, vervolgt Adolph, u met de hoop te vrede:
De Godheid openbaart, naar dat het haar geval',

Den mensch slechts 't geen zy wil, niet wat hy wenschen zal.
 Het voegt den sterfling niet, vooräl voegt dit geen Christen,
 Met God in 't geen hy wil verwaand te redentwisten.
 Wat u betreft, myn zoon! gy zult den Kastiljaan
 Op morgen voor den muur door u berend verflaan;
 Uw vuist doet myne schimme eene eedle wraak bekomen,
 Op hem wiens voorzaat wreed my 't leven heeft benomen;
 Maar de Oostenryksche prins die tegen u zich kant,
 Zal in den fellen slag niet sneuven door uw hand;
 Neen, hy zal, my ter wraak, den dag van schand' beleven
 Waaröp 'slands dwingland, zelf door hem, worde aangedreven
 Te handlen met uw volk, dat hem uit nood weêrstreeft,
 Als met een volk waaröp hy geen meer rechten heeft.
 Dus zal hyzelf voor 't eerst uw volken vry verklaren;
 Maar voor uw' broeder, prins! zal God de glori sparen
 Om, Nederland ten nut, met hen die daaröp wôen
 Al 't ongedane werk heldhaftig af te doen.
 Wat bloed zal Fredriks vuist in Neêrland noch doen stroomen!
 Wat steden overmand! wat sterktens ingenomen!
 Wat slagen op het veld gewonnen door zyn' moed,
 Eer binnen Munster Spanje aan Neêrland hulde doet!
 De Godsdienst in uw land als heerschende aangenomen,
 Zal onder uw bestier een' vasten grond bekomen;

Zo word myn nageflacht, myn roemryk ftamhuis, hier
 Zo nuttig voor het kerk-als voor het ftatsbestier.

De prins, die ieder woord tot in de ziel voelt dringen,
 Kan by dit fchoon tafreel zyn blydfchap niet bedwingen.
 Bepaal, vervolgt de tolk der Hemelfche Oppermagt,
 Die blydfchap, door myn taal, myn zoon! u aangebragt.
 Mogt de afgunft tot ons huis voor eeuwig 't land begeven,
 Na vyfden Willems deugd de rust heeft doen herleven!
 En wierd partyzucht, die 's lands welvaart zinloos floort,
 In 't hart van Neêrlands volk in eeuwigheid gefmoord!

Dat woord is naauw' den mond des Hemeltolks ontvlogen,
 Of Maurits ziet alleen een' nevel voor zyne oogen:
 De prinfen van zyn' ftam, 't paleis, de Hemelheld,
 't Is alles, op één' fprong, aan 't ftarende oog ontfeld;
 't Gezigt word niets gewaar dan flauwe fchemeringen,
 Dan beelden die elkaêr elk oogenblik verdringen,
 En, eindlyk, 't ziet niets meer in die gefteltenis,
 Waarheen 't zich wenden moog', dan 't geen wanftallig is.
 De zoete Slaap verlaat held Maurits legerftede,
 En voert terftond den Droom en zyn verwarring mede,
 Op 't fpoor der vale nacht, die, aan haar' togt bepaald,
 Naar lager lucht zich fpoed en in de Westkim daalt.
 De held ryst ylins op, en zyne ontfloten oogen

Zien reeds den zonheraut ter Oostpoorte uitgetogen.
De morgen, die de kim met goud gebloemt', bestrooit.
Was in 't oranje kleed bevallig opgetoid;
De tyd vliegt voor hem heen, ontrollende aan de kimmen
Het zontapyt, welks vuur nu 't Oost' alöm deed glimmen;
De koningin des dags steekt aan den hemelboog,
In vurig goud gedoscht, haar glansryk hoofd om hoog.
Nauw' raakt haar voet het vlak der Oostelyke baren,
Of 't zeestrand is bedekt met woelende oorlogschaeren;
't Is alles op de been aan dappren Maurits kant.
De trage Kastiljaan verschynt noch niet op 't strand,
Maar laat, het zy uit nood, uit onkunde, of verschrikking,
Den prins volledig tyd tot overleg en schikking.
Die held, die hoogst verheugd zyn' vyands mislag ziet,
Bedient zich van de kans die zyn geluk hem bied.
Hy zorgt dat in 't gevecht het volk van Nieupoorts wallen,
Bedwongen in hun kreits, niet op hem uit kan vallen,
En stygt op 't oorlogsros, met nieuwen heldenmoed,
Geboren uit de hoop door God in 't hart gevoed.
Zo, by Pharzaliën, in vroeger legertogten,
Waarin om de oppermagt der waereld wierd gevochten,
Steed Cezar, vol van hoop, op 't moedig oorlogsros,
En ging op de oorlogsmagt zyns mededingers los;

Daar

Daar hy, in 't hart verheugd, zyns vyands misflag ziende,
Zich zo wél van de kans hem aangeboôn bediende,
Dat hy Pompejus heir op 't open veld versloeg,
En in wat hem weêrftond een doodlyke yzing joeg.

MAURITS VAN NASSAU.

Z E S D E Z A N G.

Zodra de Kastiljaan, naby de barre zomen
Des oceäans, de komst van Maurits had vernomen,
En dat de legermagt van dien gedachten held,
Reeds alles tot den slag geschikt had op het veld,
Befpeurt hy 't geen voor hem nu weinig meer kan baten,
Dat is, dat hy den prins te veel had tyd gelaten.
Dus dryft de wanhoophem met scherpe sporen aan,
Om ylins op de magt zyns vyands los te gaan;
Niet ongelyk een' leeuw die, in zyn nest gedoken,
Eénsflags den jagtdrom ziet die stout hem komt bestoken,
En dus, eer lood of staal hem met zyn jongen slag,
Zyn hoop in wanhoop stelt en in zyn woede en kracht.
De trage Kastiljaan, door nood thans vlug geworden,
Daar wanhoop, spyt en wraak hem tot den optogt porden,
Rukt ylins strandwaarts aan, en spoort met kunstbeleid,
Terwyl hy voorwaarts rukt, zyn volk tot dapperheid.

Held Maurits, die de magt zyns vyands fier ziet nadren,
Voelt meer dan ooit zyn bloed ontstoken in zyne adren

Door

Door blydfchap en door hoop, by 't nadren van een' flag
 Waarin hy zyn' triömf als zeker achten mag.
 s Lands vyand, noch te verre om hem door 't vuur te deeren,
 Geeft Maurits tyd om zich tot Neêrlands heir te keeren.
 Die held op 't oorlogsros met zyn' ontbloten kling,
 Verwekt in elk ontzag en hartverwondering:
 De glans des gladden helms en die der harnasplaten,
 Het denkbeeld van zyn' moed, bekoorlyk voor foldaten,
 't Herdenken aan 't geluk dat steeds hem had verzeld,
 't Werkt alles meer dat ooit ten voordeel van den held;
 Maar meest een majesteit, een ftraal van vuur uit de oogen,
 Een glans waarmee 't gelaat dit uur was overtogen,
 Verwekken een ontzag en liefde in 't oorlogsvolk,
 Als die der door Gods wil geroepen Hemeltolk
 In Isrels hart ontftak, toen hy, voor 't oog der drommen,
 Van 't rookend' Sinaï ter dalvlakte afgeklommen,
 In 't oog van 't fiddrend' volk, dat voor zyn' glans bezweek,
 Meer dan een fterfelyk mensch, zelfs eer hy fprak, geleek.
 Zyn ftem was op dit uur een nieuwe kracht befchoren,
 En deed met deze taal zich aan de benden hooren.
 Spitsbroeders! ziet hier 't uur waarin uw lot en 't myn',
 En dat van Nederland in uwe hand zal zyn.
 Ziet my benevens u volftrekt de hoop benomen,

Om na 't verlies des ftryds Kastiljes staal te ontkomen.
 Daar is niet ééne kiel die één' van dezen stoet,
 Zo 't heir verflagen word, kan redden langs den vloed:
 's Lands vyand voor de spits, een vesting in de lenden,
 Een vloed die ons belet ons duinwaarts heen te wenden,
 Laat ons geen' andren weg dan door den Kastiljaan,
 Spyt al zyne overmagt, heldhaftig heen te slaan.
 Ziedaar myne eere, uwe eer, myn leven en uw leven,
 Zeeghaftig heldenvolk! in uwe hand gegeven.
 Een dankbaar nageslacht juicht reeds van verre ons toe,
 Om 't kneuzen van de Spaansche ontzaglyke oorlogsrøe'.
 Gy ftryd voor 't waar geloof, dus moogt gy zeker hoopen,
 Dat dit aanstaand gevecht hoogst roemryk af zal loopen;
 Gy ftryd voor 't recht deslands, vertrapt door 't boos geweld
 X Dat noch uw Pharo dient in 't bloedig oorlogsveld;
 Zo gy dees krygsmagt slaat, legt Philips geweld vertreden.
 Waar wierd voor eedler zaak op 't aardryk ooit gestreden!
 Welân dan, heldenschaer'! toont dat gy mannen zyt,
 En vest' uw aller oog op Maurits in den ftryd.
 Gy zult hem aan uw zy' zien sterven of verwinnen.

Prins Fredrik Hendrik, die alöm zich deed beminnen,
 Zo door zyn' zagten aart als door zyn dapperheid,

Ontsteekt der Walen moed die hy ter zege leid,
 Door hen in fellen haat tot dien tiran te ontsteken,
 Wiens ketterhaat hun land zo bloedig was gebleken.
 De Veeren stoken 't vuur in 't hart der Britten aan,
 Om 't waar geloof en de eer huns landzaats voor te staan;
 De dappre Chatillon onsteekt zyn Fransche benden
 In haat tot Spanjes wrok, die bron der harde elenden
 Die 't zuchtend' Vrankryk leed, en hitst hun krygsdeugd aan,
 Om naar de wraak, en de eer der zegekroon te staan;
 Hy schetst, om aller hart naar zynen wensch te buigen,
 Hen in 't aanstaand gevecht de Britten tot getuigen;
 Beeld hen hunne onëere af, zo zy voor Neêrlands staat
 Min wondren doen dan volk dat eeuwig Vrankryk haat;
 En doet, om aller woede op Rome en Philips te sporen,
 De wraakstem van het bloed van hunne broedren hooren,
 In Bartels bange nacht, door list van 't Vatikaan,
 En Medicis verraad erbarmelyk vergaan.

Prins Fredrik, voor de spits des voortogts aangetogen,
 Rukt met zyn Waalsch gevolgden vyand onder de oogen,
 Stort met bedaarde woede op Spanjes oorlogsrot,
 En word in de eerste sehok begunstigd door het lot.
 Byna waar 't hem gelukt door 's vyands magt te breken,
 Maar Mondragon, op 't zien hoe Spanjes benden weken,

Styft met een' verschen drom, wraakzuchtig aangefield,
 Zyn' konings fel verrast en deinzend krygsgeweld.
 Held Maurits, met zyn volk zyn' broeder nagetreden,
 Op 't zien hoe onvertsaagd weêrzyds reeds wierd gestreden,
 Styft, ylings aangerukt, zyn' dappren broeders magt,
 Daar 't ovrig deel van 't heir den wenk ten aanval wacht.
 Het teeken tot den stryd was nauwelyks gegeven,
 Of 't gantsche leger word naar 't vyands spits gedreven,
 Gelyk een donderwolk die voortgedrongen word
 Door storm, en 't bliksemvuur uit haren boezem stort.
 De rook, uit vuur geteeld, rees, als uit eenen oven,
 Tot wolken faam' gepakt, in weinig tyds naar boven.
 By 't klappen van 't musket, en 't gillend' moordgeschrei,
 Doorholt de wreede dood alöm den oorlogsrei,
 Doch ziet haar moordgeweld in dit onmenschlyk slagten,
 Door wat zy grimmigst dreigt meest onvertsaagd verächtten.
 Onttrok de dikke rook, die traag ten hemel vloog,
 De beider legeren aan 't verre afwezende oog,
 't Gebrul van 't dondertuig belet de opmerkendste ooren
 Die buiten 't leger zyn, geenzints 't gekerm te hooren,
 Daar 't wél gebruikt geschut dat uit drie kielën brult,
 Den trotsen Kastiljaan met woede en angst vervult.
 Dring, zangnimf! door den rook, ten dienst der nageslachten

En

En meld wat ramp men heeft van burgertwist te wachten,
En hoe de burger zich van zyn geluk vervreemt,
Die aan der Grooten twist onzinnig aandeel neemt,
Ja, om voor eeuwig 't volk die razerny te onttrekken,
Zeg hen hoe verr' zich 't wee dier dwaasheid uit kan strekken.

In 't algemeen rumoer bevocht held Chatillon
Met zyne Fransche schaer' het volk van Mondragon:
Dees Spaansche krygsman deed een aantal Fransche benden,
Verknocht aan Romes leer', zich naar den vyand wenden,
Dus was 't dat in deez' stryd, uit wraak voor weêrzydsch leed,
Het Fransche volk verwoed het Fransche volk bestreed.
In 't spits des Franschen droms aan Spanjes dienst verbonden,
Wierd zeker jeugdig held, Beaumont genaamd, gevonden;
Hy sproot uit burgerbloed, maar uit een' blinden haat
Tot all' wat niet gedwee in Romes boeijen gaat,
Had hy aan Spanjes zaak, als burger, deel genomen;
Zyn vuist had menigmaal het ketterbloed doen stroomen;
Geen Gauler in de spits des Kastiljaans geleid,
Vocht in deez' heeten slag met zo veel dapperheid.
Een krygsman, zo als hy, geteeld van Franschen bloede,
Doet onverhoeds zich op aan 't woestärts oorlogswoede,
Daar beider dichte helm hun aangezigt bedekt,
En 't weêrzydsch aangezigt 't weêrzydsch gelaat onttrekt.

Moordzuchtig op elkaër, by 't woën der ftrydgenooten,
Verhit door beider woede, als tygers aangefchoten,
Beproeft hun yzren vuist, die 't heldenlemmer zwaait,
En om zich heen een oogst van lyken had gemaaid,
Elkaër de fcherpe punt van hun geduchte klingen,
Door harnasfleuve in hals of woedend hart te dringen;
Men ftoot, men houwt, men deinst, en nadert andermaal.
Elendigen! laat af, zoekt elders zegepraal.

Maar, neen! de ftoute moed betoond aan beide zyden,
Verhit de woede en wraak in hun onmenschlyk ftryden,
Daar weërzyds beider hart den dappren krygsman eert,
Die, woedend' met beleid, zyn' hals en borst verweert.
Na honderd poogingen, na honderd fchrandre vonden,
Om doodelyk elkaër met hun geweer te wonden,
Gelukt het aan den held die ftryd by Neêrlands vaën,
Den held die Spanjes dient zeeghaftig neêr te slaan.
De helm ftuift van de kruin, en op 't beftorven wezen
Is 't nadren van de dood, by woede en wraak te lezen,
Daar 's overwinnaars oog op 't oogenblik ontdekt,
X Dat hy zyn handen heeft met broederbloed bevekt.
Op éénmaal overftelpt door overmaat van fmarte,
Keert hy 't bebloede ftaal naar 't fchriklyk wroegend harte;
Maar word te rug gefcheurd, ontwapend, weg gevoerd,

Te midden uit den ftryd, daar 't brein, op 't felst beroerd,
Den mond, met fchuim bedekt, een zege doet vervloeken
Wier wreede vrucht vergeefs hem zal naar rust doen zoeken,
Die, werwaarts hy ook vlied', hy nergens vinden kan,
En hem tot aan zyn dood gelyk maakt aan den man
Die 't eerst, in 's aardryks lente, een' broeder wreed vermoordde,
En van dat bloed alöm de ftreng wreakeftem hoorde.
Erbarmlyk broederpaar! leer aan myn vaderland,
De burgers, welk een twist op Neêrlands grond ontbrand',
Hoe, om de Grooten, 't volk moog' van elkaêr vervremen,
In hunne Grooten twist nooit enig deel te nemen;
Opdat de broeder nooit worde in 't geval gebragt,
Dat hy met moordgeweer verwoed zyn' broeder flagt.

De dappre Frans De Veer, ter flagörde ingebroken,
Ziet door den Admirant zyn heldenborst beftoken:
Ondanks een zware wonde, ontfteekt zyn froomend bloed
Het onvertfaagde hart in heeter oorlogsmoed.
Horatius, des helds ontzaggelyke broeder,
By 't zien van 's broeders bloed nu meer dan ooit verwoeder,
Stort op den Admirant; hy bonst hem uit den zaêl,
En fcheurt hem tot den prins in volle zegepraal;
Maar weêr te rug gefneld naar 't vuur, by zyn foldaten,
Daar hy zyn' broeder ftraks had handgemeen gelaten,

Vind

Vind hy den held verbleekt, vertreden op den grond,
Ontzield door bloedverlies uit zyn bekomen wond'.
By 't uiten van een' kreet, de handen voor zyne oogen,
Als razende in den drom des Kastiljaans gevlogen,
Door 't gunstig lot alöm in 't heetst des flags geleid,
Wreekt hy zyn' broeders bloed met leeuwen dapperheid.
Davalos word door hem heldhaftig afgestreden;
Zie door den paardenhoef dien oorlogsman vertreden,
Beschouw hoe dappre Bax De Veer in 't stryden dekt,
En waar zyn ros zich wend den grootsten schrik verwekt.
De stoute Van Der Aa, beroemd door doodverächting,
Houwt Bodavila neêr, in 't midden van de slagting.
Ryhoven, hoogst beroemd op dezen oorlogstogt,
Wiens vuist den Goliath van 't Spaansche heir bevocht,
Stort, op zyn schuimend ros, de Franschen op de leden,
Die, door Villars geleid, voor Neêrlands dwingland streden.
Marquette, Afwerus, Kriek, graaf Ernst en Lodewyk,
Held Dommerville, de eer van 't magtig lelyryk,
Doch wreed daarvan gehoond, en aan den prins verbonden,
Ontzielen 't all', verhit door hun bekomen wonden.
Marquette houd verwoed, met zyn geducht geweer,
In éénen slag Monray in 't bloedig zand ter neêr,
Vecht als een fiere leeuw, die in een perk benepen,

Een' weêrpartyder dood by ieder zyner grepen;
 Terwyl de kloeke Solms geen' vyand schuldig blyft,
 En held Marquettes volk met zyne ruitren styft.
 De jonge Fabi, de eer van zyn doorluchte neven,
 Door Fredriks heldendeugd, noch korts gespaard in't leven,
 Ryd naast des hertogs ros, en doet niets in den stryd,
 Dan dat hy met zyn kling zyn' meesters hoofd bevryd;
 Maar denkende aan de hulp door Neêrland hem geboden,
 Verbied zyn hart zyn vuist één' Neêrlandsch held te dooden.

In 't dichtst eens droms die woest prins Nasfau tegen druischt,
 Stelt zich de aartshertog bloot aan Maurits heldenvuist:
 Op 't zien van 't ketterhoofd voelt hy een schok in de adren;
 Hy uit een' luiden kreet, kan Nasfaus prins niet nadren,
 En is gelyk de geen die, droomende, in 't verschiet
 Een schrikverwekkend spook hem ylîngs nadren ziet.
 Zo stond welêer Adrast' in 't woedend' hart verflagen,
 Toen de oogen onverhoeds den held der Grieken zagen.
 Maar ylîngs stookt de wraak, door schrik te meer gefard,
 Een woedend heldenvuur in 's hertogs grimmig hart.
 Dolzinnig door den haat, op Maurits aangestoven,
 Poogt hy met éenen slag door 's prinsen helm te kloven;
 Maar dees, zodra hy 't staal op zich geheven zag,
 Keert, met behendigheid, op zyn geweer den slag,

Draait 's hertogs kling ter zyde, en had met zynen degen
 Zyn' vyand op zyn ros ontwyfelbaar doorregen,
 Zo niet de forsfe stoot op 't harnas waar' gestuit;
 Nu stuift de aartshertog slechts éénslags ten zadel uit,
 En waar' gewis terstond in 't bloedig stof vertreden:
 Zo Fabi niet, met drift tot zyn ontzet gereden,
 Het ros gegrepen had, daar hy ten zelfden tyd
 Vol weêrzin met den prins zich wikkeld in den stryd,
 Waardoor de aartshertog wierd gelegenheid gegeven,
 Ter styging op zyn ros, en redding van zyn leven.

Intusfchen joeg zyn val den trotsen Kastiljaan,
 Die aan zyn zyde vocht, een doodlyke yzing aan:
 Die woedende oorlogshoop, noch druipend' van 't ontzielen,
 Licht by des hertogs val op 't oogenblik de hielen;
 En 't ovrig deel van 't heir, dat noch met woede vocht,
 Volgt ylings 't voorbeeld na van 's konings middentogt.
 Aan allen kant gedeinst, maar niet uit één gedrongen,
 Weêrstaat men deinzend' noch, hoe fel men word besprongen.
 Wat zonderling geluk doet straks den Kastiljaan,
 Op nieuw ten stryd gevoerd, op nieuw den prins weêrstaan?
 Is 't op des hertogs stem dat zy den strydlust hooren?
 Ô Neen! die nieuwe moed word uit één vrouw geboren.
 God wil dat Nassau hier onsterflyke eer behaal',

En

En 's dwinglands bloed beschouw' hoe grootsch hy zegepraal'.

De Spaansche Infante, uit Philips, 's lands dwingland, voortgekomen,
Had in Oostendes wal den fellen stryd vernomen,
En was, als gemalinne aan 's hertogs lot verknocht,
Belust om 't eind' te zien van dezen oorlogstogt.
Haar vader had dit land, daar hy was afgezworen,
Haar tot een huwlyksgift ten dag des echts beschoren;
Dus zag haar trotsse geest een land als eigen aan,
Dat haar gemaal eerst moest in hare banden slaan.
Maar by een' trotsen geest bezat zy wezenstrekken,
Geschikt om achting, liefde en eerbied op te wekken;
Haar schoonheid, boven dien, wierd door die gaaf versterkt
Die meer dan zelf de deugd op 't hart der menschen werkt,
Die gaaf door 't lot bedeed aan weinig stervelingen,
De gaaf van zich alöm gelukkig in te dringen.
Een blaauw en kwynend oog, dat tevens helder stond,
De neus een weinig krom, een wél gevormde mond,
Een lach vol majesteit, een bosch van zwarte haïren,
De wangen die in gloed twee rozen evenaren,
Door handen van de kunst op sneeuwit doek gesteld,
De marmren boezem, die bevallig daalt en zwelt,
De handen die alöm elks oogen tot zich trekken,
Een houding hoogst geschikt om eerbied op te wekken,

Een kloeke leest, gevormd met evenredigheid,
Ziedaar waardoor dees vrouw het hart der mannen leid.
Om zo veel blinkend schoon met grooter kracht te sterken,
Deed een beschaafde smaak de kleding mede werken:
Zy had een' rooden hoed op 't minzaam hoofd gedrukt,
Waarop een pluimbosch golft dat ieders oog verrukt;
Een purpren overrok van kosbre zy' geweven,
Welks zoom van schitterend goud bevallig was omgeven,
Zet aan de kloeke leest, hoe fors die ook reeds zy,
In 't oog des oorlogsmans een sterker forsheid by;
Het sneeuwit, 't briefschend ros, geleid door gouden toomen,
Scheen van zyn vracht al 't fier te hebben aangenomen,
En treed, als waar' het trots dat een zo schoone hand
Het tot gedweeheid dwingt, in zynen fiersten stand.

Gerust op de overmagt bereikt zy 't veld van slagting
Met een vervrolykt hart, vol van triömferwagting.
Wat ziet ze? een deinzend heir, aan allen kant gedrukt,
En een' gemaal dien 't lot alree' de zege ontrukkt.
Zy vliegt, met haar gevolg, een aantal versche benden,
Naar 't heir dat zy den rug ziet naar den vyand wenden;
Staat, bloedäarts! riep zy uit, staat laffe Kastiljaan!
Leert van een zwakke vrouw in 't stryden pal te staan.
Laat, laat uw' konings bloed uwe oude deugd ontvonken;

Dankt

Dankt dat den lauwerkrans u in triōmf geschonken,
 Of ziet hoe moedig zy, by 't misfen van haar erf,
 Tot uwer aller hoon, door 's ketters handen sterv'.
 Waar is uw oude moed voor Christus kerk en Spanje?
 Vergeet gy menig zege op 't stamhuis van Oranje?
 Te rug, houd stand, valt aan, hervat op nieuw den ftryd,
 Denkt dat gy vecht voor my, en Kastiljanen zyt.

Die taal, op heldentrant, met nadruk, uitgesproken,
 Doet straks 't verflaauwde bloed der Kastiljanen koken;
 Elk hunner waant in haar een krygsgodin te zien,
 Die 't heir, uit 's Hemels naam, verwinning aan komt biēn;
 De schaamte doet het hart een' heldenmoed bekomen,
 Elk hunner wil zyn bloed voor 't vorstlyk bloed doen stroomen,
 Elk hunner is op nieuw die oude Kastiljaan,
 Door Alvaas geest geleid ter hooge glori baan.
 Zie hoe de Spanjaards zich, spyt kogels, kling, en speren,
 Met woede in 't aangezigt naar Maurits benden keeren;
 Beschouw den ftryd vernieuwd, en heeter dan voorheen,
 Daar weêrzyds rei by rei geveld word en vertreēn.
 De schaamte had Kastilje een' nieuwen moed gegeven,
 't Gevaar doet in Oranje een sterker ftryd vuur leven;
 De heerschzucht styft den moed des hertogs in 't gevecht,
 In Maurits spreekt de nood, en zyner volken recht;

Weërzyds verkiest het heir het sterven voor het buigen,
Men moord elkaër verwoed met gruwzame oorlogstuigen.

Daar Fredriks vuist op nieuw held Mondragon bevocht,
Stort dappre Maurits zich op 's vyands middentogt,
Daar Bax, en fiere Solms, door Van Der Aa gesteven,
Hun benden overäl naar 's vyands benden dreven.
Ryhoven zwerft alöm met lichte ruitery,
En poogt des hertogs heir te ontrusten in de zy';
Het vuur der schepen woed in 's vyands rechter vleugel,
Daar naauw 't verschrokken ros wil luistren naar den teugel.
Drie uren had men dus elkaër op nieuw weërstaan,
Onzeker naar wat zy' 't geluk zoudē overstaan;
Triöm! wy zien in 't eind' held Maurits triömferen,
En Spanjes overmagt op 't strand der zee verheeren,
Wier door der golven kracht fors voortgedreven schuim,
Bloedverwig brullend' keert naar 't onafmeetbaar ruim,
Alsöf 't den held begroet die land en strand behoedde,
En tevens loeijend' zucht om 's menschdoms wreede woede.
Wat held, of liefst wat god, behaalt de zegepraal?
Vorst Maurits, opgevoed by 't zwaaijen van het staal!
Zie hem, met ééne schok ter slagörde ingebroken,
Zyn' vyand links en rechts met zyn geweer bestoken;
Zie menig staal verstormt op zyn gedekte leên,

Hoor

Hoor hoe de kogel gonst rondöm den krygsman heen;
Vergeefs, hy schiet vooruit en wat hem durft weêrstreven
Verliest door zyn geweer, of dat zyns volks het leven.
De middentogt gescheurd, beneemt den Kastiljaan
Het middel om met vrucht den prins te keer te gaan:
Oranjes helden, heet door een langdurig stryden,
Bestoken nu vermoed des vyands legerzyden.
Men vlugt aan allen kant, of tuimelt onderéén,
Daar alles door den hoof der paarden word vertreên.
't Gekerm van all' wat vlugt, en van die hier versmooren
In stroomend rokend bloed, verdooft alöm elks ooren.
Elendig legerhoofd! noch korts zo trots van hart,
Wat zou uw noodlot zyn, zo ge, in den hoop verward,
Door dappren Fabi u geen opening zaagt maaken!
Zie schier u in de magt van Neêrlands held geraken.
Maar de edele Romein baant met zyn vlugge hand
U, in den drang bekneld, een' open weg langs 't strand,
En doet, om uit den drom u vry te doen ontkomen,
Met weêrzin, nu zelfs 't bloed der Kastiljanen stroomen,
Houwt menig' ruiters neêr wier ros u houd bezet,
En die u, sel geprangd, een' vryën loop belet.

Die fiere Infante, op 't zien van 't fors geleden breken,
Was, rennend', met haar ros reeds achterwaarts geweken,

En

En al haar trotsheid was, op 't eigenste oogenblik,
 Verkeerd in wanhoop, spyt en doodelyken schrik.
 Hovaardig bloed van 't schuim der waerelddwingelanden!
 Heldin, die in uw volk het srydyuur deed ontbranden!
 Gy trekt dan van uw' togt en moed geen andre vrucht,
 Dan dat gy kwaamt, en zaagt uw krygsvolk in de vlugt!
 Moest Phlippus kroost haar heir weêr doende srydwaarts keeren,
 Dan zelf den heldenroem van Nasfaus prins vermeerren!

De jonge Mondragon doet wat een oorlogsmann,
 In 't hoogste van den nood met roem verrichten kan:
 Hy doet een oorlogshoop met moeite samen trekken,
 Om 't vlugtend' legerhoofd en 't vlugtend' volk te dekken,
 Houd dappren Nasfau op, tot dat de duisterheid,
 Van 't Oosten aangespoed, de beider legers scheid.
 De prins, aan allen kant nu meester van de kusten,
 Vergunt zyn' heldenstoet op 't strand een wyl te rusten;
 Maar trekt na deze rust, zyn tyd van overleg,
 Begunstigd door de nacht, zyn volk van Nieupoort weg,
 Versterkt daarmee' zyn heir, om, als 't begon te dagen,
 De vlugtende oorlogsmagt heldhaftig na te jagen.

Snelgroeiendreuzenbeeld! gy, ongestuit gerucht!
 Hoe verr' blaast uw bazuin de Kastiljaansche vlugt,
 In weinig tyds, by 't schoon van Nasfaus zegepralen,

Hoe

Hoe vreeslyk deed gy 't hart eens trotfen dwinglands dalen?
Gy joegt niet slechts in 't land den wreeden Kastiljaan,
Maar Tyberstroomen Taag een doodlyke yzing aan;
Philips, 't zieldwingend' Rome, in schaamte weggezonden,
Zien hun geweld in 't land aan ketenen geklonken.
Maar hoe was Neêrlands volk om deez' doorluchten stryd,
En 't schoon gevolg daarvan, ô snelle Faam! verblyd,
Toen ge uw bazuin met kracht aan uwe lippen zette,
En Maurits heldenmoed schelklinkende uittrompette!
Straks golft de Oranjevaên van ieder toorentrens,
Het licht by nacht ontvonkt trotsfeert den zonneglans,
't Oranje boven! doet aan allen kant zich hooren,
En 't dankbaar hart looft God in alle tempelkoren.
Helaas! moet een triômf zo nut voor Nederland,
Een bron zyn in den raad van schaadlyk misverstand!

Kastilje, door den prins aan allen kant benepen,
Nadat hy 's hertogs heir zo fel had aangegrepen,
Dat hy al 't zwaar geschut dat Spanjes magt bezat,
En honderd vaênens grootsch op 't veld veröverd had,
Deed, door den Admirant, voor Nieuwpoorts hooge wallen,
By aanvang van den slag in 's prinsen hand gevallen,
Thans spreken, op een' toon in waarheid hoogst gedwee,
Van 't sluiten eens bestands, of liever van de vree'.

De prins , die deze taal nooit hartlyk kon vertrouwen ,
 Moest die als door den nood , elk' dag gevoed , beschouwen ,
 En , van die wantrouw vol , drong hy de Staten aan
 Op 't aanbod van verdrag als noch geen acht te slaan ;
 En aan den dwingeland niet eer gehoor te geven ,
 Vóór dat al 't Spaansch geweld uit Neêrland waar' gedreven.
 Hy schetste hen met kracht zyn billyke achterdocht ,
 Alsöf de Kastiljaan door vrede tydwinst zocht ,
 Om langzaam versche magt alöm byéén te rukken ,
 Alle onderhandeling daarna te doen mislukken ,
 En , eindlyk , om dit land , noch kwynende aan zyn wond' ,
 Den kryg weêr aan te doen , op schyn van goeden grond .

Hoe wys dit was bedacht tot Spanjes magtbepërking ,
 't Vond in den raad des lands in 't heimlyk tegenwerking :
 De gryze Barneveld , die , door zyne achterdocht
 Gessingerd , in den prins een' man van heerschezucht zocht ,
 En , zynde in 't hart geen vrind van bloedig oorelogen ,
 Dacht best te zyn ons volk aan kryg te zien onttoogen ,
 Waardoor het , uitgeput en deerlyk afgemat ,
 By ademhaling kracht en bloei te wachten had ;
 En tevens zou 't bestand den dappren prins beletten ,
 De grenzen zyns gezags noch verder uit te zetten .
 Van die ontwerpen vol , drong hy de Staten aan

Een onderhandeling aan Spanje toe te staan ;
En , werkzaam uit den aart , door aanhang sterk gesteven ,
Wierd met den Admirant te handlen doorgedreven.

De prins , die 't leger had met zo veel roems bestierd ,
Op 't zien dat zyn ontwerp volstrekt verworpen wierd ,
Beklaagde in 't hart den Staat , en liet niet af te dringen
Om waakzaam toe te zien op Spanjes handelingen .
By aanvang bleek alreede een trek van loos bedrog :
De vorst gebruikte stout zyn' ouden tytel noch ,
Alsöf hem ware ontgaan dat hy was afgezworen ,
En al zyn recht op 't land voor eeuwig had verloren ;
Of liefst , het was een proef of ook den Kastiljaan
De naam van heer des lands zou worden toegestaan ;
Waardoor de Staten dan ontzind verklaren zouden ,
Dat zy den vorst op nieuw als hunnen heer beschouwden .
Zodra de schrandre prins die kunstgreep gadeslaat ,
Spreekt hy op deze wyz' tot Neêrlands achtbren raad .
ô Vadren van dit volk ! ik zoude uw' luister krenken ,
Zo ik in eenig stuk uw doorzigt dorst verdenken ;
Maar zo 'er iemant leeft die in 's lands harde elend' ,
De list van 't Spaansche hof volmaakt moet zyn bekend ,
Het moet , vergeeft het my , de zoon van Willem wezen ,
Die duizendmaal de list van Spanje had te vreezen .

Ik spreek van 't staatsgevaar, dat nóch myn oog voorziet,
Van myn bestier van staat en oorlogsdiensten niet,
Noch minder van de smart van my te zien weêrstreven,
Daar ik den Kastiljaan vertrouwen zie gegeven;
God, die myne inborst kent, geev' dat uw raadsbesluit',
Myn zorgen ydel make, en 's vyands toelig stuit.

Gy hebt by Willems tyd, en deed al de aard' dit hooren,
Den koning als uw' heer voor eeuwig afgezworen;
Myn vader, die dees daad bewerkt heeft door zyn' moed,
Betaalde ook dit ontwerp met zyn doorluchtig bloed.
Ik, na hem, door uw gunst, in zyne plaats verheven,
Heb wel aan allen kant den Kastiljaan verdreven;
Maar hy, hoe fel door ons geprangd aan allen kant,
Heeft, tot op dezen tyd, genoeg gezag in 't land,
Om, zo hem niets gelukt door onderhandelingen,
Op nieuw naar 't hoog bewint in Nederland te dingen,
't Blykt duidlyk dat het hof, dat Neêrland doodlyk haat,
En in styfhoofdigheid elk hof te boven gaat,
De hoop op 't hoog gezag dat gy hebt afgezworen,
Op verre na noch niet volkomen heeft verloren:
Beschouwt alleen den brief dien u Mondosa zend,
Waarby en staat en volk geenszins word vry erkend.
Daar 't my nu is mislukt om 't opzet door te dringen,

Van

Van niet te treên met Spanje in onderhandelingen,
Vóór dat ik 't Spaansch geweld, dat noch dees landen plaagt,
Alom van Neêrlands grond zeeghaftig had verjaagd,
Waardoor den Kastiljaan alle uitzigt waar' benomen,
Om immer weêr met vrucht gewapend op te komen,
Voor 't minst, doorluchte raad! sta my de vryheid toe,
Dat myn trouwhartigheid een ander voorstel doe.

De brief door koning Philips, als graaf, aan u geschreven,
Zy aan den Admirant met spoed te rug gegeven:
De Spanjaard schenk' voor 't eerst dit lang verdrukt gewest,
Den lang gewenschten naam van Vry Gemenebest,
En handele ons, wiens raad hem ééns heeft afgezworen,
Als volken waaröp hy alle aanspraak heeft verloren;
Ten minste dat de naam, de groote naam, van Vry,
Geschonken aan dit volk, 't loon myner diensten zy.

De raad, door deze taal, met nadruk uitgesproken,
Voelt zich op 't oogenblik in eedle hitte ontstoken:
Hy voelt de Spaansche list, en dankt den eedlen held,
Die hen, in zachte taal, die klaar voor de oogen stelt.
Men doet op 't oogenblik den trotsen Spanjaard weten,
Dat zich de vorst voortään geen graaf des lands moet heeten,
En dat, zo waarlyk 't hart een zucht tot vrede voed,

Hy

Hy eerst en volk en raad als vry erkennen moet.

De eerezuchtige Admirant, door zulk een taal verflagen,
Weet niet of hy dien eisch den hertog voor durft dragen;
Doch wetend' Spanjes nood, en dat zyn ras ontslag
Alleen afhangklyk was van 't sluiten van verdrag,
Besluit hy, stout uit vrees, den hertog aan te dryven,
Met allen spoed den eisch der Staten te onderschryven,
Opdat langwyligheid niet meer verbeiding baar',
En Spanjes zwakke magt niet stortte in nieuw gevaar.
De aartshertog van zyn' kant, schoon tot verdrag genegen,
Was met den stouten eisch der Staten hoogst verlegen.
Hy zag, wat hem betrof, dat hy op Neêrlands grond,
Daar alles hem met kracht van wapens wederstond,
En daar hy dag aan dag zyn krygsmagt zag verloopen,
Nooit op gerust bezit, als heer des lands, kon hoopen;
Dus had hy, om verdriet en verdre schand' te ontgaan,
De Staten en den prins hunne eischen toegestaan;
Maar 't Spaansch hooghartig hof, tot buigen ongenegen,
Stond zyn toegevendheid en goede mening tegen.
Hy stelt, in 't hoogst des noods, zyn vrees de Infante voor,
En dringt haar, om zichzelf, dat zy zyn' voorslag hoor',
Dat is, 't onbuigzaam hart des konings te overreden,

Om,

Om, naar der Staten eisch, in een verdrag te treden.
Die fiere ryksprinſes, die 't niet ontbrak aan list,
En best het zwak van 't hart der Kastiljanen wist,
Drong Philips behendig aan de Staten toe te geven,
Daar 't nú niet mooglyks was hun magt te wederſtreven;
Maar dat hy in den tyd bedongen in 't beſtand,
Zich heimlyk waapnen zou ten val van Nederland,
Daar hy, op nieuw gereed de toorts des krygs te ontſteken,
Alle onderhandeling ten ſpoedigſte af kon breken,
Wanneer hy, zo zyn magt het ketterrot verwon,
Den hoon des Kastiljaan gevoelig wreken kon.

Die voorſlag, naar den ſmaak des Spanjaards uitgevonden,
En met den grootſten ſpoed naar 't fier Madrid gezonden,
Waar' mooglyk langen tyd voor 's konings tragen geest,
Een voorwerp van beraad, en weêrberaad geweest;
Maar Maurits, eer de vorst een antwoord deed bekomen,
Verjoeg den Kastiljaan op 't land en op de ſtroomen,
En bragt de Spaanſche magt, nu op zyn komst beducht,
Zelfs ſomtyds ongejaagd angſtvallig op de vlugt.
Dus zag de koning zich, door hoogen nood gedreven,
Verplicht voor 't eerst ons volk den naam van Vry te geven;
Erkennende opentlyk in 't ligchaam van den ſtaat,
En onafhanklyk hof, een' waarlyk vryën raad.

En

En, na men voor Euroop' hem dit had doen verklaren,
Sloot Nederland met hem 't bestand van zes paar jaren;
Daar alles Maurits roemt, door wiens geduchte kling,
Ons zuchtend volk voor 't eerst den naam van „Vry” ontving.

E I N D E.

H I S T O R I S C H E

E N A N D E R E

A A N T E E K E N I N G E N ,

O P

MAURITS VAN NASSAU,

PRINS VAN ORANJE.

E N Z . E N Z . E N Z .

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

A A N T E E K E N I N G E N .

Bladzide 1.

VERMOORD OP SPANJES LAST, ENZ.

WILLEM De Eerste, om het voorstaan van 's lands voorrechten, door Philips den tweeden, koning van Spanje, en graaf dezer landen, in een banvonniss vogelvry verklaard zynde, daar 'er een zware bloedprys op zyn hoofd stond, wierd, binnen Delft, door een' Bourgondiër, onder den naam van François Guion, maar eigentlyk Balthazar Gerards genaamd, in 1584. verraderlyk doorschoten. Maurits, 's prinsen zoon, heeft zyn' doorluchtigen vader grootmoedig gewroken, door een' reeks schoone overwinningen, zo vernederende als nadeelig voor Spanje.

I B I D.

JA, DIE DEN KASTILJAAN, DOOR STOUTE KRYGSBEDRYVEN,
ZEEGHAFDIG DWONG GEDWEE DIE VREDE TE ONDERSCHRYVEN,
WAARBY ONS VADERLAND, NA LANG VERDUURDE ELEND',
DOOR SPANJES DWINGLAND WIERD VOOR 'T EERST ALS VRY ERKEND.

Schoon de slag by Nieuwpoort door andere overwinningen wierd gevolgd, moet men aan het beslissende van dien slag toeschryven, dat de Spanjaarden, onder den derden Philips, door Maurits gedwongen wierden, een twaalfjarig bestand met de Nederlanderan aan te gaan, waarby men hen voor het eerst den naam van onafhanklyke volken toefond.

I B I D.

ALS TOEN ZY WILLEM SCHEETSTE OP NEERLANDS KRYGSTOONEEL.

Dit ziet op ons alöm bekend gedicht WILLEM DE EERSTE, in vier-en-twintig zangen, uitgegeven by den boekverkooper D. KLIPPINK, met eene toewyding aan den tegenwoordigen Heere Erfstadhouder, daarvoor geplaatst met hoogst gunstig verlot van dien vorst.

I B I D.

ALS TOEN GY HAAR DE DEUGD VAN NUMA HEBT DOEN ZINGEN,
EN HELD BOUILLON DEN MUUR VAN SALEM IN DEED DRINGEN.

Wy bedoelen hier ons gedicht NUMA POMPILIUS, in twee deelen uitgegeven by den boekhandelaar W. HOLTROP, met eene toewyding aan den W. E. A. Heere s. v. NOOTEN, JZ. Vroedfchap en Schepen der stad Amfteldam, mitfgaders Bewinthebber der O. I. Maatschappy.

Verder word hier gezien op onze niet min bekende overzetting van he vermaarde gedicht van TORQUATUS TASSO, genaamd JERUZALEM VERLOST, by laatstgenoemden boekhandelaar uitgegeven; de toewyding is aan den beroemden Rotterdamschen Godgeleerden, den Heere SCHARP.

Godefrooi van Bouillon was het opperhoofd der alöm vermaarde Kruisvaarders, die uittogen om Christus graf aan de handen der ongelovigen te ontnemen.

Bladz. 2.

WAS LOOZE PARMA, ENZ.

Alexander Farneze, prins van Parma, was een zoon van Margaretha
van

van Parma, welëer landvoogdesse over de Nederlanden van wegens den koning. De prins van Parma was een groot krygs- en staatsman, en daar en boven uterst doortrapt en geveinsd. De koning had hem benoemd om Don Jan van Oostenryk als Kapitein Generaal in de Nederlanden op te volgen. Hy had slechte gedachten van de zaken der Staten na de dood van den grooten Willem Den Eersten, zó dat hy een' misflag by de verdediging van Antwerpen van de zyde der Staten ziende, vóór dat Maurits aan het hoofd der legers was, zich liet ontvallen: „Ik zie wel „ dat de prins van Oranje 'er niet meer is.”

Bladz. 4.

HELD MAURITS YZREN VUIST HAD AXEL INGENOMEN,

Axel was de eerste plaats die held Maurits aan de magt der Spaanfche dwinglandy ontoog. Wie belust is omstandig en naar waarheid onder-richt te zyn van alles wat die verlossing verzelde, oordeelen wy te moeten wyzen naar het werk van een' man wiens historikunde zo veel verwondering verdient, als zyne Godgeleerdheid en dichtkunde achtenswaardig zyn. Het is het werk genaamd: „Gefchiedenis en Costumen van „Axel,” door de meesterlyke pen van den beroemden Hervormden Rotterdammer leerár, den Heere J. SCHARP. Een boek dat men allen die belangstellen in de kennis der Vaderlandsche geschiedenisfen niet genoeg kan aanpryzen. Alles wat betrekking heeft tot het innemen van Axel, in de nacht tusschen den 16 en 17 July, 1586. kan men vinden in het gemelde boek, I. Deel, bladz. 123 tot 131. Het werk word uitgegeven by W. ABRAHAMS, te Middelburg, by wien het in 1787. eerst het licht zag.

I B I D.

EN TOONDE BY BREDA, IN 'T WINNEN VAN DIE STAD,
 DAT HY FARNEZE IN LIST GEENSZINS TE WYKEN HAD,
 JA, DAT HY, LOOS EN STOUT, IN 'T HEETST DER KRYGSGE-
 VAREN,
 ZO WEL ULYSSUS KOST ALS AJAX EVENAREN.

Ieder weet genoeg dat Maurits Breda wegnam, door middel van een turffchip, waarin hy onder de brandstof krygsvolk verborgen had. Ulyses was de wyste prins van het leger der Grieken voor Trooijen, en had die stad verschalkt door een houten paard, in welks buik hy krygsvolk had verborgen. De Trooijanen haalden dit paard in de stad, gelijk die van Breda het turffchip. Ajax was één der dapperste mannen in de vermaarde Trooifche belegering; hy was de neef van Achilles, en de zoon van Telamon. In waarheid, prins Maurits had in krygszaken, wat list en dapperheid betref, niet te wyken voor de twee genoemde Griekfche helden.

I B I D.

ZEG ONS WAT NASSAUS PRINS, IN NEERLANDS OORELOGEN,
 DEN OOSTENRYKSCHEN PRINS ALBERTUS HEEFT ONTTOGEN,

Albertus, Aartshertog van Oostenryk, volgde den prins van Parma op in de Nederlanden.

Bladz. 5.

DAAR VERAX, ENZ.

Verax trachtte door den beruchten slag by Turnhout den prins tot slaan

te brengen in den loop zyner overwinningen; de prins wierp zyne ben-
den overhoop, en Verax sneuvelde in den slag, van zyn paard stortende.

Bladz. 8.

WAS BARNEVELD, ENZ.

Joan van Oldenbarneveld was inderdaad een man van bekwaamheid; hy was vertrouwing en vriend van den schrandren en zagtaartigen Willem Den Eersten. Uit het geheele beloop van zaken blykt, dat hy gaarne zo veel bewint zoude hebben gehad op den geest van den zoon als op dien van den vader; maar Maurits, van andere geëartheid, en meer genegen om alleen te regeeren, was onhandfamer. Wat wonder dat zy elkander niet konden verdragen? Waar de eerezucht gelyk staat, en waar aan de ééne zyde de magt is, en aan de andere zyde de ontoegeesslykheid, behoeft men zich, naar het gewone beloop der dingen, niet te verwonderen, dat de ontoegeesslykheid zonder magt, de lydende party word. Buiten alles wat 'er tusfchen Maurits en Barneveld is voorgevallen, leveren de geschiedenissen hiervan eene menigte voorbeelden op. Het is der moeite dubbel waardig te lezen wat de gemelde geleerde SCHARP wegens Maurits en Barneveld zo vrijmoedig als waarächtig aanteekeut, in het gemelde Werk I. Deel, Bladz. 128 tot 130. agfte noot. Wy bevelen het inzien daarvan ernstig aan onze lezeren.

Bladz. 9.

'T IS EEN GEVAARLYKE EER VOOR LIËN VAN GEESTVERMOGEN,
TOT ZO VERR' DOOR EEN' VORST ZICH GROOTSCH TE ZIEN VERHOOGEN,
DAT ZY DEN VORST IN 'T EINDE ALS AAN DE HAND DOEN GAAN;
DIE EER WIERD BARNEVELD DOOR WILLEM TOEGESTAAN.

De zedendichter CLAAS BRUIN schynt met my in het zelfde gevoelen

te

te zyn geweest wegens den grooten invloed van Barneveld op den geest van Willem. Hy doet in zyn bekend treurspel „De dood van „ Willem Den Eersten,“ (het minste zyner tooneelflukken niet,) Barneveld zich beroemen op de vriendschap van dien prins; hy doet meer, hy doet Willem zelve Barneveld hooglyk aanpryzen by graaf Maurits, en Barneveld geeft dien fieren jongen prins stoute lesfen, die eene geaardheid als die van Maurits niet volmaakt konden behagen.

Bladz. 10.

DE GRYZAART DUS GESTOORD DOOR 'S JONGLINGS ZELFREGEERING,
BESCHOUWDE IN HEM EEN' MAN BELUST OP OVERHEERING,

Dit is in het gewone beloop der dingen, en wanneer wy onpartydig een aandachtig oog slaan op het geheele beloop van zaken tusfchen Maurits en Barneveld, zal men zekerlyk van beide zyden eerezucht, en ftyfhoofdigheid vinden, en aan de zyde van Barneveld niet weinig wantrouw wegens 's prinfs oogmerken.

Bladz. 11.

'T IS PYNLYK VOOR EEN' VORST VAN UITGESTREKTE MAGT,
TE VEINZEN VOOR EEN' MAN VAN BURGERLYK GESLACHT;

Dit is overäl en ten allen tyde maar al te waarächtig, en niet alleen toepaslyk op Maurits, tegens wiens hooghartigheid men heeft gefchreeuwd, alsöf hy de eenige vorst in de waereld ware geweest die eene fiere geaardheid had. Vry uit gefproken, men kan deze vaerzen op alle vorften over het geheel genomen, toepaffen.

IBID.

I B I D.

NOCH PYNELYKER IS 'T VOOR EEN EERZUCHTIG HARTE,
TE VOELEN DAT DE MAN DIE 'T IN ELK TOELEG TARTTE,
EN ZICH WEERSIREVIG TOONT IN ELK GESTELTENIS,
HOOGST ONÖNTBEERLYK, EN DUS NOOIT VERJAAGLYK IS.

Dit is mede maar al te waar. De eerzucht behoeft in den mensch niet veel overdreven te zyn, om vuur te vatten by tegenkanting. En het is niet wel tegen te spreken, dat Barneveld zich nu en dan tegen den prins verzette, even zo weinig als het te ontkennen is, dat Maurits een man van vuur en eerzucht was. Zulk een hoofdëigenschap te verzwigen, mogten wy ons niet veroorloven, zonder den grooten regel door HORATIUS en BOILEAU voorgeschreven te overtreden, dat is: „Schilder altyd uwe helden met eenige zwakheid:” En inderdaad, helden zonder menschlyk zwak zyn kunstgewrochten, en geen voortbrengfels der natuur. VOLTAIRE doet zyn' held eene zwakheid begaan, die zyne overwinning vertraagt; een' vrind word 'er verëischt om den grooten Henrik zyne zwakheid te doen kennen. Best was het dat uit het zwak van den grooten Maurits een reeks van schoone daden zyn geboren, waaraan eerlyke Nederlanders verplicht zyn dankbaar te gedenken, met ter zyde stelling van menschlyke broosheden. Die met dat alles den prins willen blyven laken om zyne eerzucht, behooren ten minste zo rechtvaardig te zyn van ook gebreken te erkennen in Barneveld. Wat ons betreft, die in het geval dezer twee waarlyk groote mannen de onzydigheid, zo veel mogelyk, trachten in het oog te houden, wy hebben Barneveld deugden genoeg toegeschreven, om buiten betichting te blyven, als ware ons voornemen geweest zyne nagedachtenis te bezwalken. Zulke oogmerken

X

zyn

zyn laag en verfoeilijk, en moeten dus door een' braaf schryver, die vooräl een eerlyk man behoort te zyn, en zyne verpligtingen behoort te kennen, nimmer gekend te worden.

Bladz. 12.

BY ALL' WAT HEM OMRINGT VAN HOF- EN LEGERGROOTEN,
WAS FREDRIK HENDRIK, MEDE UIT WILLEM VOORTGESPROTEN,
DOCH VANEENE ANDRE GADE ALS MAURITS HAD GETEELD, ENZ.

Fredrik Hendrik was geboren te Delft, in het zelfde jaar dat zyn vader wierd vermoord, namelyk in 1584. Hy was geboren uit vrouwe Louiza de Coligny, dochter van den beroemden Admiraal van Chattillon, die, benevens Teligny, eersten gemaal zyner dochter, erbarmelyk wierd omgebragt op het beruchte Parysche moordfeest, in de St. Bartels nacht. Maurits was een zoon van Willen Den Eersten en vrouwe Anna van Saxon, dochter van den grooten keurvorst Maurits, zo beroemd in de geschiedenis, door de groote rol die hy ten voordeele der Protestanten speelde. Maurits en Fredrik Hendrik waren dus broeders. De laatste prins had alle de zagtheid van zyn' vader, en al de dapperheid van zyn' broeder. Wat wonder dat Maurits hem verëerde met een byzonder vertrouwen? De gedenkschriften leveren ons een menigte proeven op van Maurits hoogächting jegens zyn' waardigen broeder.

Bladz. 14.

TOEN MAALSTEDE, ONBEDACHT, DOOR AFGUNSTINGENOMEN,
DES KEIZERS BROEDER DEED ALS HEER IN NEERLAND KOMEN.

Ziedaar de eerste samenspanning tegen het huis van Oranje. De her-

hertog van Aerschot, en andere grooten, nydig wegens den zo nodigen invloed van den prins, spanden tegen hem famen, en zonden, om zyne verdere verheffing voor te komen, den heere van Maalstede naar Duitschland, om den aartshertog Mathias, broeder van den keizer, in het land te roepen, en hem de hooge overheid op te dragen. In ons gedicht WILLEM DEN EERSTEN hebben wy omstandig doen zien hoedanig de getrouwe Willem het land ontsloeg van het Oostenryksche juk. Wy wyzen dan den leezet derwaarts.

Alles wat de prins hier verder zegt om Barneveld te winnen, is niet ten eenemaal buiten de geschiedenis, en doet Maurits eere aan. Hier weegt het belang des volks zwaarder dan de eerezucht. Dit is groot!

Bladz. 24.

DE DWINGLAND PHILIPS, ENZ.

Philips de tweede had, op eene zo verraderlyke als onwettige en wreede wyze, de edele graven van Egmond en Hoorne door beulshanden doen ombrengen. De dood dezer doorluchtige doch ongelukkige mannen is over bekend. In WILLEM DEN EERSTEN is die vooräl omstandig beschreven.

Bladz. 25.

DIEN SIXTUS VOORTGEBRAGT VOOR 'T NEDRIG HERDERSLEVEN,
EN DIE IN LATER TYD EEN KROON VERSMAADDE, IN SCHYN,
OM VAN ZYN KOMST TEN TROON TE ZEKERDER TE ZYN, ENZ.

Sixtus de vyfde, van de schaapskooi tot den kardinaalstand verheven, was niet min heerschezuchtig dan listig en geveinsd. Kardi-

naal zynde, sprak hy niet dan met versmading van alle ydele grootheid der waereld, en veinsde zich ziekyk. Paus geworden, was hy gezond, en hitte den koning van Spanje bedekt aan tegen de beroemde koningin Elizabeth van Engeland, eene vrouw fyner van vernuft, dan de koning en de paus beiden.

Bladz. 26.

IN VRANKRYK HAD DAT HOF, DAT NOOIT ZYN' TROTS VERZAAKT,
NIET MIN DAN BY DEN BRIT ZICH HATELYK GEMAAKT.

Koning Philips wierd niet alleen door den trotfchen en listigen paus aangestookt tegen Engeland, maar ook tegen den beroemden Henrik den vierden, bygenaamd den Grooten, koning van Navarre. Hy voedde dus de beroertens in Vrankryk, en ondersteunde de Guizes en Mayennes tegen den wettigen koning, trachtende Vrankryk doodelyk te verzwakken, en dan de kroon voor zich te nemen. Wat wonder dat Engeland en Vrankryk, op hunne beurt, bedacht waren een' trotfchen en moeiälligen dwingeland, een' beroerder van de staten zyner nageburen, te vernederen? en waar konden zy dat beter doen dan in Nederland?

Bladz. 28.

EN SCHYNT MINERVE IN SCHYN
VAN MENTOR AAN DE ZY' DES GRIEKSCHE PRINS TE ZYN,
DOOR SCHRANDREN FENELON, IN ZYN ROEMRUCHTIG LEVEN,
OP 'T SPOOR DES BLINDEN GRIEKS, TOT VRANKRYKS EER BESCHREVEN.

De geleerde aartsbisshop FENELON geeft, in zyn' overheerlyken

TE-

TELEMACHUS, den jongen prins Minerva onder de gedaante van Mentor ten-geleide. Het werk zelf is getrokken uit de schriften van den blinden Homeer. Weinig werken hebben het vernuftige Vrankryk meer eere aangedaan, dan het werk van FENELON. Onze landgenooten mogen zich beroemen daarvan eene berymde overzetting te hebben van den grooten FEITAMA; eene overzetting die in ieders handen behoorde te zyn.

Bladz. 32.

DE BRITSCHE SYDNY, GROOT VOOR MAURITS OORLOGSMAGT, ENZ.

In het hier voorgemelde werk van den geleerden SCHARP kan men dezen SYDNY, BAX en anderen, omftandig leeren kennen. Hy muntte dapper uit by Axel, en niet minder by Turnhout; daar hy den vyand vyf ftandaarden ontdroeg.

Bladz. 39.

DEN GROOTEN MAN GELYK DIE DE ALPEN DORST BETREEN,
ZYN STOUT ONTWERP ONTTROK AAN DE OOGEN VAN 'T GEMEEN,
EN ONVERWACHT DE PO EN 'T ROOMSCHE HEIR GENAAKTE, ENZ.

Hannibal, veldöverfte der Carthagers, vormde, in zyne vroege jeugd veldheer geworden, het stout ontwerp om de Alpen over te trekken. Hy vermomde zyn oogmerk zo meesterlyk, dat hy de Romeinen onverhoeds op het lyf was, en hen ten éénemale verfloeg.

Bladz. 48.

ZO SLUIMERDEN BY DAN, ENZ.

Loth, gevangklyk wordende weggevoerd, wierd door Abraham achterhaald, en verlost. De aartsvader overviel de vyanden met drie honderd mannen, daar het vyandyk leger by Dan in de armen van den slaap lag.

I B I D.

NIET ANDERS WAS 'T GESTELD BY GRIEKENS OORLOGSMAGTEN,
DIE SLUIMREND' GEEN BEZOEK VAN 'T DAUNISCH VOLK VER-
WACHTTEN, ENZ.

In den reeds aangehaalden TELEMACHUS lezen wy deze beruchte overrompeling. De Grieken, in oorlog zynde met Adrastus, koning der Dauniërs, lagen gerust in hun leger, het onmogelyk achtende dat de vyand iets op hen zou kunnen ondernemen, daar Adrastus hen ondertusfchen met behendigheid en snelheid op den hals kwam, in het midden van de nacht, en eene verschriklyke slagting onder hen maakte.

Bladz. 50.

DE PRINSEN VAN MYN' STAM ZYN NOOIT BEZIELD DOOR WRAAK,
VERGIETEN 'T BLOED MET SMARTEN SPAREN 'T MET VERMAAK.

Dit is waarheid. Wat de vyanden van het doorluchtige huis van Oranje de prinzen van dat huis hebben verweeten, hoe verre hunne onbeschaamdheid ook gegaan zy, bloeddorst hebben de gematigdsten hen nooit verweeten, en zy konden dat naar waarheid niet doen. Willem De Eerste, te Antwerpen gevaarlyk door een pistoolfchoot in den hals
ge-

getroffen zynde, was, in het hevigst zyner pynen, bekommerd dat men de handdadigen aan den toeleg te streng zoude behandelen, en schreef aan de wethouderfchap ten hunnen voordeele, de regeering aanmanende tot zagtheid. Deze edelhartigheid word te grooter, wanneer men nagaat dat de prins die aanmaning deed in een tydftip waarin alles, en hy zelf voornamelyk, aan zyn opkomst twyfelde: het is in het algemeen eene waarheid, dat in het uur der dood de mensch zich onvermomd vertoont zo als hy waarlyk is, omdat hy, geene belangen meer na te jagen hebbende, de waereld als hem ten éenemale onverschillig aanmerkt. Willem toonde dus hier een allerëdelst caractère te bezitten. Wat is grooter dan ontferming te hebben met zyne moordenaars? Wat meer is, hoe weinig had het dien doorluchtigen vader des vaderlands te kosten gehad, om Aerschot, Maalftede, en anderen, die hem den lelyken trek met de inroeping van den aartshertog Mathias hadden gespeeld, door handen van het volk van kant te helpen? maar verre van zulk eene bloedige wraak, vergenoegde deze waarlyk Christenheld zich met hen alleen de magt te benemen van hem, ten nadeele dezer landen, verder hinderlyk te zyn in zyne onvermydelyke ontwerpen. Hier tegen is niets te zeggen.

Wat Maurits zelven betreft, hoe men tegen hem heeft gefchreeuwd wegens het ongelukkig voorval met Barneveld, de toenmalige toestand van zaken eifchte zekerlykeene mate van geftrengheid, die onafcheidlyk is van de prinzen; maar de gefchiedeniffen malen ons Maurits eenparig af als de grootfte smarten voelende wegens de veroordeeling van zyn' tegenftrever.

Wat Fredrik Hendrik betreft, wie kent de menschlievendheid van dien vorst niet? en waar is aan de verdere prinzen ooit bloedgierigheid ver-

verweten? Laten wy, om de bovengemelde vaerzen van Maurits sterker te rechtvaardigen, onze oogen wenden naar een luisterryk voorbeeld van goedheid, waarvan wy alle ooggetuigen zyn geweest. Geen der prinzen uit het huis van Oranje is onwaardiger mishandeld, dan de tegenwoordige stadhouder Willem De Vyfde; gelyk gesteld met den trotsen en wreeden Alva, byna verklaard als de vogelvryheid waardig, genoodzaakt zyne residentieplaats te verlaten, en op het punt gebracht om zich van alles te zien berooven, keert de zaak éénklaps in zyn voordeel, en die goede vorst eischt niet alleen geen druppel bloeds zyner vyanden, maar verklaart opentlyk in een manifest, dat hy de menigte beschouwt als een' hoop misleide burgers, en dringt op eene vergifnis aan by de Staten, zich vergenoegende met zyne beledigers de magt te benemen om hem andermaal te beschadigen. Ziedaar voorbeelden die men zal moeten laten staan, en die men niet kan ontkennen zonder alle schaamte te hebben uitgeschud. 's Prinzen manifest vergeleken met alle vuiligheden die tegen hem zyn uitgeworpen, zal door alle eeuwen eene verwonderlyke vertooning maken in de jaarboeken van Nederland; het is één der schoonste trekken in het leven van eenig vorst. Lieten wy dan Maurits te veel zeggen, toen wy hem de hier bovengemelde vaerzen in den mond leiden?

I B I D.

SCHOON 'T LOT DEN TWEEDEN PHLIPS IN 'FGRAF DEED NEDER-
ZINKEN,
DE DERDE TRACHT ONS NOCH IN KETENEN TE KLINKEN.

Philips de tweede, die in alles een monster was, blies in den jaare 1597. zyn' onreinen geest uit, gelyk wy dat omstandig hebben be-

beschreven in het LEVEN VAN PHILIPS DEN TWEEDEN, uitgegeven by den boekhandelaar HOLTROP, en liet zyn' opvolger, Philips den derden, erfgenaam van zyne staten, van zyne dwangöntwerpen ten opzichte der Nederlanden, en van zynen haat. De oorlog wierd dus door den derden Philips met geene mindere hevigheid voortgezet dan door den tweeden Philips. Stroomen bloeds wierden 'er vergoten, en waren de Spanjaarden hardnekkig in het voortzetten hunner baldadige dwangöntwerpen, prins Maurits was zo standvastig in zyn ontwerp om 'er zich tegen te verzetten, als de vyanden van het land hardnekkig waren in hunnen haat, tot het God Almagtig heeft behaagd de standvastigheid, moed, beleid en trouw van held Maurits derwyze te zegenen, dat de dwingelanden des lands eene onderhandeling aanboden, waarin de prins niet wilde bewilligen, t' en ware het hof van Spanje de onderhandeling begon als met onafhanklyke en vrye volken, stavinge dus, als held en voorstander van 'slands zaken, der Staten groothartige afzwering van Philips den tweeden. Zyn wy, naast God, ook iets aan Maurits verplicht?

Bladz. 56.

'T IS FABI, VOORTGEKOMEN
VAN 'T OVERÛUD GESLACHT DER FABIËN VAN ROMEN.

Déze Fabi was inderdaad een afftamling van dien Fabius, die zich zo beroemd had gemaakt in de oorlogen tegen den ontzaglyken Hannibal. Eén der fraaiste trekken in het leven van den Romeinschen veldheer moeten wy hier den lezer niet onthouden. Men zal daarin den grooten man zien, die zyn ontwerp dryft ten nutte van zyn vaderland, in weérwil van de loszinnige volkstaal, die altyd gretig groote mannen beoordeelt met zinloosheid. Hannibal had tot noch toe altyd

Y

met

met onbedrevene en heethoofdige veldöverften te doen gehad; ongemeen listig, had hy het zich ten regel gemaakt zyn voordeel te doen met de geſaartheit der bevelhebberen die tegen hem geboden; onbedrevene ſpande hy ſtrikken, en verfloeg hen; vermetele heethoofden tergde hy, door afbranding van dorpen rondom hun leger, of door hen ſmaadheden aan te doen in hunne legerplaats; hy lokte hen hier door uit hunne legerplaats en voordeel, en verfloeg hen, even als hy de onbedrevene verfloeg. Eindelyk kreeg Fabius het gebied over het leger der Romeinen: deze veldheer nam eene geſteldheid waarin het den Carthager onmogelyk was hem aan te tasten, zonder zich bloot te ſtellen aan eene volflagene vernieling. Hannibal, bemerkende dat hy dezen man noch kon tergen, noch van ſtand doen veranderen, zeide toen, dat de Romeinen hunne dapperheid verloren hadden; maar dit was de taal der ſpyt, niets was hem doodelyker dan eene lange werklooze legering. Het gemeene volk te Rome, en zyne ſoldaten zelve, beſchuldigden hem van ſlaauwmoedigheid; maar Fabius verſtond zyne kunst, verächtte al het volksgeklap, en de ſpyt van Hannibal, en vernielde langſaam den vyand, zonder vechten. Het is overbekend hoe ongelukkig deze voorzigtigheid van Fabius den togt van Hannibal deed afloopen; als wanneer zyne gewaande ſlaauwmoedigheid zyn' grootſten roem te weeg bragt.

Voor het overige is de grootmoedigheid van Fredrik Hendrik en prins Maurits, zyn' broeder, aan den jongen Fabi op het slagveld be-
toond, bekend in de geſchiedeniſen, en levert een nieuw bewys op van de edelmoedige geestgeſteldheid der twee prinſen van Oranje.

Bladz. 62.

ZO TRACHTTE BALAKS VLOEK 'T VERKOREN VOLK DES HEEREN,
DOOR VREKKEN BEÛRS ZOON MET GRUWZAAM WEE TE DEEREN.

Balak, vorst der Moäbiten, Israël aan zyne grenzen ziende, en hen vreezende, zond om Bileäm, den zone Beörs, ten einde hy Israël zoude vervloeken. De gewyde schriften leeren ons hoe God Bileäm stuitte op den weg, en hoe hy afzag van den vloek.

I B I D.

ZO WEKTE CRASSUS ZWAARD ATEJUS ONGENAE', ENZ.

Deze Atejus was een hoofd der Roomsche gemeente; en wilde den togt van Crasfus tegen de Parthen beletten; en dit hem ondoenlyk zynde, vloog hy naar de poort waaruit Crasfus naar buiten trok; hier aangekomen, met een brandend vat in de hand, waarin hy zekere kruiden wierp, vervloekte hy den togt en de wapenen van Crasfus.

I B I D.

ZOGING WELËER DE VORST VAN 'T SIDDREND' GILBOA,
IN ENDORS KUNSTSPELONK AAN STRAFBRE TOOVERVLOEKEN,
ZYN' BYSTAND TEGEN 'T HEIR DER FILISTYNEN ZOEKEN.

Saul, van God verworpen, wegens het sparen van Amalek, in weërwil van het Goddelyk bevel, enz. en noch door de profeten, noch door Urim, enz. van God antwoord bekomende, verviel tot de dwaasheid van eene zogenaamde tooveresfe raad te'plegen wegens zyn naderend

lot, even alsöf de hel hem zoude kunnen te kennen geven, 't geen God goed vond hem te verbergen, en even of een oud wyf hem beter licht in zyne zaken zoude kunnen geven, dan door God daartoe gefelde mannen. Welke kunstnaryën het vrouwmensch heeft gepleegd, is ons niet genoeg bekend. De beroemde doötor BEKKER wyd over historie breed uit, in zijne alöm bekende BETOOVERDE WAERELD; maar wat hy 'er ook van zeggen moge, de verftandigfte Godgeleerden zyn van gevoelen, dat God, om Saul en het vrouwmensch te gelyk met verfchrikking te slaan, inderdaad het verfchynfel van Samuël deed opkomen, dat de gewaande tooveres niet had verwacht; en dit gevoelen fchynt het redelykfte, want het vrouwmensch kwam uiterst verfchrokken tot Saul loopen, toen zy Samuël zag. Intusfchen moet men zich wegens de dwaasheid van den koning verwonderen, daar hy vertrouwen zocht aan een vrouwmensch dat terftond, by zyne eerfte verfchyning, hare diepe onkunde verraad in hem niet eens te kennen, daar dit zekerlyk het eerfte had behooren te zyn dat de waarzeggende geest haar vooräf had moeten ontdekken. Welk een elendig fchepfel is de mensch door God op zichzelve gelaten! Hy zoekt toeylgt aan de laffte kunstnaryën.

Bladz. 66.

ERBARMLYKE EEUW, WAARIN DES KONINGS SCHRANDRE VADER,
 ZO GROOT DOOR ZYN BELEID EN HELDENMOED TE GADER,
 ZO VERR' ZYN HOOGEN RANG VERDWAALD HAD AFGELEGD,
 DAT HY MET VPANKRYES VORST BESLOOT TEN TWEEGEVECHT,

Het was de eeuw waarvoor SAVEDRA zyn' Don Quichot fchreef,
 een werk waaraan Spanje de uiterfte verpligting heeft. Om zich van
 de

de dolheid van zulk een tydperk een denkbeeld te vormen, moet men alleen het oog slaan op de oorlogen van Karel den Vyfden met den koning van Vrankryk. De koning hoondē den keizer gelyk jonge losse edellieden van den slechtsten stempel elkander hoonen, en de keizer toonde zich als een byzonder edelman gevoelig; hy schreef een' brief aan den Franschen koning, waarin hy hem uitdaagde om met hem te voet of te paard te vechten. De koning van Vrankryk, niet minder heethoofdig, onrustig en trouwloos in alles, dan de keizer, was geen man om dat te verdragen; hy antwoordde even onbeschoft als hem geschreven was, en nam de uitdaging aan; doch hierby bleef het, 'er wierd niet gevochten; maar alles wierd met kuiperyen en verraderyen afgedaan. Ondertusfchen heeft dat voorbeeld van twee magtige vorsten, het onnatuurlyk en Godloos tweegevecht niet weinig in zwang gebragt, en het bestaat noch, in weérwil van de wetten der vorsten, tot in onze beschaafde en verlichte eeuw. Hoe gewigtig worden de daden van groote mannen voor de waereld! Die meer en omstandig alles van dit zotte voorgeslagen tweegevecht lezen wil, zie ons **LEVEN VAN KAREL DEN VYFDEN**, uitgegeven door den meergemelden boekhandelaar **HOLTROP**.

Om den lezer een voorbeeld van de ruwheid dier eeuw te geven, zo wel als van het winderige en zotte ridderächtige, hebben wy hem slechts naar het banvonnis van koning Philips, uitgegeven tegen Willem Den Eersten, te wyzen. Die Spaansche monarch, die boven alle andere vorsten, zich beyverde om uit te munten in achtbaarheid en deftigheid in zyn gantsche levenswyze, schold den prins van Oranje voor een' Aartschelm, wiens booze ziel als die van Cain en Judas, door wroegingen wierd geplaagd; voor een pest der geheele Christenheid; voor een' heiligfchender, enz. De prins, die een liefhebber was van

zyne achtbaarheid staande te houden, zo wel als de koning, en te veel vat op dien vorst had met de pen, en die, behalveh dir, op het voetspoo, van alle andere wyze vorsten, altyd zich deed verzellen van menschen die het voeren der pen was toevertrouwd, schold op zyne beurt den koning voor een' Herodes, een' Rehabeam, een' bloedschender, een' doodslager, een' moordenaar van wyf en kind, en voor een' afstammeling van de oude Maranen en Joden, die het ligchaam van Jezus Christus om gerede penningen aan Judas hadden verkocht.

Zodanig behandelden twee vorsten toenmaals elkander, in openbare geschriften, voor de oogen van gantsch Europa. Men kan licht begrypen hoe het onder den minder adel en de gemeente toeging. In de gehoorzaal van den hertog van Alençon bejegenden de hovelingen elkander opentlyk met vuistslagen, en smaadtaal. Dit alles dunkt ons genoeg te, zyn om van deze eeuw den lezer eenig denkbeeld in te boezemen.

Bladz. 70.

EEN OVERÖUD GEBRUIK, DOOR DE EERSTE KERK VAN ROMEN,
 GODVRUCHTIG INGESTELD EN PLEGTIG AANGENOMEN,
 DOOR WAT TOT OP DEEZ' DAG DE WARE ONFEILBAARHEID
 DER ROOMSCHE MOEDERKERK MET HARTEN MOND BELEID,
 WORD TER BEKRACHTIGING VAN EEN GEHEILIGD LEVEN,
 DEN MENSCH, DOOR 'S PRIESTERS MOND, ALS NUTTIG VOORGE-
 SCHREVEN;
 EN INDERDAAD ELK DEEL VAN DEZE PLEGTIGHEID,
 WORDEN VAN JEZUS DOOD EN LYDEN AFGELEID.

Deze vaerzen omschryven de Roomsche Misse. Wat men zeggen moge, het oogmerk van deze instelling is door een' wysgeer niet af

af te keuren. De gemeene man hangt meest aan zienlyke voorwerpen, en beeldenissen die hem dagelyks worden vernieuwd. Vóór de Hervorming der kerk, was de geheele Christenheid de Roomfche kerk toegedaan, en dus waren de kerkleden talryk; kon men wyzer middel uitdenken om eene groote menigte te leiden, en, door dagelyksche herinnering van Jezus heilverdienften, by hare pligten te houden, dan de instelling van eene plegtigheid waarvan ieder deel de menschen, en dat dagelyks, Christus lyden en sterven, ter hunner verlossing, voor den geest bragt? Weet men niet dat een Godsdienst waaraan veele plegtigheden zyn verbonden, de menschen sterkt verbind, daar het hun zwak is vervoerd te willen zyn? Te lachen over gebruiken die niet stroken met onze denkwyze, die zo verbazend afhankelijk van de indrukken ons door de opvoeding bygebragt, is zich gelyk stellen aan het kind dat voor een vreemd gewaad schrikt, of aan de domme menigte, die verwonderd kykt op alles wat zy niet dagelyks gewoon is te zien. De Roomfche kerkgebruiken zyn meest Oosters. Zo men een' Godsdienst belachlyk vind wegens de menigte plegtigheden die daaraan zyn verknocht, welk een lot zal dan de Mozaïfche ondergaan? Hoeveel tabernakel- en tempelgebruiken, hoeveel offers, hoeveel reinigingen, hoeveel Godsdienstige plegtigheden voor het huislyke leven, schreef de wyze wetgever de Hebreuwen voor? en hoe gelukkig heeft hy, door die daaglyksche bezigheden, zyn volk in rust, in grootheid en in bloei bewaard? Een groot, schoon verstrooid volk, dat noch onder ons leeft, onderhoud noch heden van deze Godsdienstige plegtigheden zo veel het maar immer kan, en wyzelven hebben 'er eerbied voor. De Roomfche Mis, die zy dan hoe die zy, verdient zo veel verächtning niet als bevooroordeelde menschen, die geen kennis genoeg van zaken hebben, en gretigst zyn om te spotten, daar wel aan hechten; neen, zy

ver-

verdient het niet, alleen om het onloogchenbaar zuiver oogmerk van hare instelling. Ondertuschen ontkennen wy niet, dat de Mis dikwyls is misbruikt, de geschiedenissen leeren her; maar het misbruik neemt het goede oogmerk eener instelling niet weg. Laten wy toch éénmaal beginnen rechtvaardig te zyn, en de vrucht daarvan zal eene verstandige verdraagzaamheid wezen, wy zeggen eene verstandige verdraagzaamheid, dat is eene die niet alle schadelijke en schandelyke dolingen verdraagt, maar in liefde verdraagt alles wat God, en den Zaligmaker niet in hunne eere kwetst, en de burgerlyke samenleving niet ontrust, of de grondwetten van den staat niet aantast, en geene van deze menschontreurende stappen kan men redelyker wyze de instelling der Misse toeschryven. Integendeel, een oprecht Roomschegezin leek kan die met vrucht bywonen, en 'er de bekrachtiging tot een dagelyks geheiligd leven in vinden.

Bladz. 78.

CLEMENT HAD IN DE MISSE EEN NIEUWE KRACHT GEVONDEN,
OM ZYNEN OPPERHEER MET MOORDGEWEER TE WONDEN,
ZY STERKTE IN RAVEILLAC DIE HEETE ZUCHT TOT MOORD,
DIE GROOTEN HENRIK HEFT IN 'T GUDSEND' BLOED GESMOORD,
ZY WRONG 'T GEVLOEKT GEWEER IN SCHELMSCHEN GERARDS
HANDEN, ENZ.

Broeder Clement, een monnik van de Dominicaner orde, vermoordde Henrik den derden, koning van Vrankryk; de monnik Raveillac vermoordde koning Henrik den vierden, en wy hebben Gerards onze lezers reeds, in het begin dezer Aanteekeningen, doen kennen als moordenaar van den Eersten Willem. Clement

ment wierd by het doen van den moord om hals gebragt; Raveillac en Gerards lieten hun leven in de foltering op een schavot. Deze drie moorders hadden zich door biecht en misse voorbereid tot het uitvoeren hunner afschuwelyke onderneming. Inzonderheid was Gerards zo verzekerd door de priesters van zyne zaligheid, als eene belooning zynner heldendaad, dat hy met de stomp van zyn afgeschroeiide hand, noch kruisfen maakte tegen het volk, zonder eenig teken van pyn te doen blyken.

Bladz. 85.

HELD CORTEZ, ENZ.

Deze veröveraar van het magtige keizerryk Mexico, was één der dapperste en standvastigste mannen die immer leefde. Hy scheen ten geesfel der nieuwe waereld geboren te zyn. Het is der moeite dubbel waardig zyne brieven aan keizer Karel den vyfden geschreven te lezen; dezelve kenschetfen hem volmaakt. Eén der schoonste trekken in zyn leven is de volgende; dezelve heeft my altyd bekoord. Zodra de Mexicaansche keizer Montezuma, die toen een' oorlog voerde met zyne onderdanen, bericht ontving van de landing der Spanjaarden, en van hunne verschriklyke wapenen, was hy beducht dat de Kastiljanen dieper landwaarts zouden intrekken, en zich by de wederspannelingen voegen. Om dat te voorkomen, zond hy afgezanten met goud beladen naar den Spaanschen veldheer, met verzoek van niet verder te gaan. Deze, reeds heimelyk in onderhandeling met de misnoegden, kende zyne krachten te wel, om 'er geen gebruik van te maken in zyn voordeel. Hy nam het goud, maar de gezanten moesten vertrekken met bevel van hunnen meester aan te zeggen, dat de generaal den koning

Z

in

in zyne hoofdstad begeerde te spreken. Montezuma, verschrokken door dit antwoord, zond de gezanten te rug met meer goud en zilver dan voorheen, maar tevens met eene bedreiging, dat, zo de Spanjaarden één' voet verder gingen, en niet terstond vertrokken, men hen zoude aanzien voor vyanden. Cortez nam het goud en zilver, en antwoordde, met een' trotsen grimlach, dat hy de gezanten den volgende dag antwoord zou geven op 't strand der zee. De dag gekomen zynde, zagen de gezanten al het geschut op strand, benevens een menigte touwwerk, en Cortez en zyne Spanjaarden met brandende fakkels in de hand, gereed om sloopwaarts te gaan. Vóór het afzetten der booten, richtte hy zich tot de gezanten, en zeide: „Zo lang myne schepen daar liggen, kunt gy u verbeelden dat ik zal vertrekken; maar nu ik die aan de vlammen zal opofferen, kunt gy en uw keizer die hoop niet meer voeden. Ik zal dan myn vloot verbranden, om u te verzekeren, dat ik onverzetlyk besloten heb Montezuma te komen bezoeken in zyne hoofdstad. Ziedaar de vrucht zyner bedreiging.” Hij verbrandde inderdaad de vloot, en trok onmidlyk voort. Wat jammer dat een man in wiens leven zulke verwonderlyke trekken voorkomen, zyn' naam en roem ontlusterde door wreedheden en trouwloosheden, die de menschlykheid doen yzen en blozen!

Bladz. 93.

GY, DIE DOOR ALVAAS MOED, ENZ.

Don Ferdinand Alvarez van Toledo, hertog van Alva, kaptein generaal van den koning van Spanje in de Nederlanden, is over bekend voor één' der grootste veldheeren zyner eeuw; maar niet minder voor een' hoogmoedigen wreedäart. Onze geschiedenissen zyn vol van zyn wrevel en hovaardy.

IBID.

I B I D.

GY, DIE IN LATER TYD NAAST HELD REQUESENS STREED,

Don Louis de Requesens, groot-commandeur van Kastiliën, volgde Alva op in het land- en krygsbewind. Hy was op verre na zo groot een krygsman niet als zyn voorganger; maar hy was meer gevaarlyk, omdat hy gematigder en staatkundiger was. Met dat alles, heeft hy floute krygstogten gedaan, en den prins en de Staten in groote benaauwdheden gebragt. Men zegt dat het onder zyne regering was, dat de ongemeen standvastige Willem De Eerste den wanhoopigen voorslag deed om het land onbewoonbaar te maken, en naar elders te vlugten. De onverwachte en spoedige dood van Requesens redde toenmaals zekerlyk het land, en de schranderere Willem, die nooit verzuimde met alles zyn voordeel te doen, bediende zich zo wel van den tyd waarin het land zonder hoofd was, dat hy alles welhaast herstelde.

I B I D.

GY, DIEN MEN MET DON JAN UW LEVEN GROOTSCH ZAG WAGEN.

Don Jan van Oostenryk volgde den groot-commandeur op. Hy was een natuurlyke zoon van keizer Karel V. zo men meent, by eene Duitfche vrouw. De koning, wetende dat de Nederlanders veel eerbied hadden voor de nagedachtenis van den keizer, oordeelde Don Jan de rechte man te zyn om den Nederlanderen in den strik te lokken; maar, behalve dat alles wat uit Spanje kwam verdacht was, miste

Don Jan daartoe de verëischte bekwaamheden. Hy was geveinsd, en kon zyne geveinsdheid niet bedekken; hy was oplopend en vurig; hy sprak van vrede en maakte toebereidsfelen ten oorlog; zulk een man was voorzeker geen man om een' achterhoudenden Willem tegen te staan. Deze spande zyne vermetelheid strikken, en deed hem welhaast voor vyand verklaren. Met dat alles, Don Jan was een krygsman: de beroemde slag by Lepante was door hem tegen de Turken gewonnen, hy overrompelde Namur, en sloeg het staatsche leger. Zyn spoedige dood verlost andermaal het land. Men is niet buiten vermoeden dat koning Philips, vreezende dat hy zich in de Nederlanden zou doen verheffen, hem door venyn heeft doen afmaken. Hoe het zy, het vermoorden was zekerlyk uiterst in den smaak van koning Philips, die den naam van „Duivel van het Zuiden" niet te vergeefs droeg.

Bladz. 97.

VALVERDE, EEN BASTERDSPRUIT VAN HEM WIENS AD-
DERTONG
DEN KASTILJAAN TEN MOORD IN 'T SCHULDLOOS PERU
DRONG, ENZ.

Vader VINCENT VALVERDE was een monnik, die, met Pizaro, Luquez, en Almagro, gewikkeld was in de onderneming der veröve-
ring van het alöude ryk der Incas van Peru. Pizaro, doorgedrongen
zynde, na byna onöverkomelyke zwarigheden doorgeworfeld te heb-
ben, vond het ryk van Peru in denzelfden staat gebragt als Cortez Mexico
had gevonden, dat is in een' burgeröorlog, die overäl de yslykste on-
der de volken is, en hy liet niet na om 'er, op het voetspoor van Cor-
tez, gebruik van te maken. Het evenwel liever door verdrag willen-
de afdoen, dan door zyne weinige gewapende manschappen, bood hy
den •

den Inca Ataliba, den laaftten van het geflacht der alöude koningen des lands, ter goeder trouwe een verdrag aan. De vrome Inca, geen achterdocht op de Spanjaarden hebbende, die gul met hem handelden, bepaalde voor Cafamalca, een ftad op den koningklyken weg naar de vorftlyke hoofdfiad Quito, den dag tot een byéénkomst. Pizaro verfcheen daar met zyne Spanjaarden, de ruitery op de vleugels hebbende, en trof den Inca onder een' gouden hemel aan, onderfteund door zyn' voornaamften adel, en omringd van dertig duizend Indianen, gewapend met pyl, boog en knods, maar voor 't overige nakend. Na eene korte en minzame famenfppraak, was men het welhaast ten voordeele der Spanjaarden, en ten genoegte van den Inca ééns, en het was op het punt dat zich de twee volken zouden verdragen; wanneer VALVERDE, die Pizaroos zyde zelden verliet, den Inca onvoorzigtig aanmaande, om terftond te geloven dat de God die de waereld gefchapen had, een' zoon had gehad, die voor de menfchen geftorven was, en voorts ten hemel opgevaren; dat die zoon van God een' man die Petrus heette tot zynen ftedehouder had aangefield, met bevel dat alles op de waereld hem zoude gehoorzamen; dat de navolger van dien Petrus het koningkryk van hem, Inca, had ten gefchenk gegeven aan den koning van Spanje, en dat Ataliba terftond dit alles moest aannemen, en zich daaröp laten doopen.

De Inca, die niet op éénmaal, zo als Benzoni aanmerkt, een doctor in de Godgeleerdheid der Christenen was geworden, ftond vreemd op den monnik te kyken, betuigende geen woord van dat alles te begrypen, en dat daarvan niets gefproken was in het tractaat met Pizaro zo even gefloten; zeggende verder, dat hem toefcheen dat die navolger van Petrus een verwaand mensch of een onkundige zot moest zyn, ten minfte een flechte en onrechtvaardige kael, dewyl hy iets aan den koning van Spanje wegfhonk, waaröver

niemant wegschenken had dan de eigenaar. Voorts vroeg hy: „Van waar hebt gy alle die fraaiheden?” „Uit dit boek, antwoordde de monnik, op een' verwaanden toon; uit dit boek, geschreven door den H. Geest.” De Inca die niets wist van dien Geest, nam, uit nieuwsgierigheid, het boek in zyne handen, (het was een Roomsche gebedenboek,) en bekeek het ter loops, doch daarvan niets verstaande, wierp hy den monnik het boek weder toe, zeggende dat hetzelfde voor hem zo onverstaaenbaar was, als al het overige van den zoon eens Gods, die gestorven was, en van dien verwonderlyken man Petrus. De monnik wend zich terstond hierop naar de Spaansche soldaten, roepende: „Wreekt God, op dezen hond, die Gods woord verwerpt;” waarop de Spanjaarden met hunne vernielende wapenen twintig duizend ongelukkige Indianen vermoordden, terwyl VALVERDE de beulen aanmaande niet te hakken, om de fabels te bewaren, maar te steken. De onschuldige Inca wierd door zyn toedoen gewurgd. Ziedaar de helden die de Indianen tot Jezus zouden lokken! Pizaro wierd kort daarna in zyn hof vermoord, Luquez, en Almagro stierven mede een geweldige en schandlyke dood; VALVERDE wierd door de Indianen, op een jagt die hy op hen maakte, levendig gegrepen, en ontving een straf overëenkomstig zyne menigvuldige wreedheden. Zyn einde is te verschriklyk, om den gevoeligen lezer onder het oog te worden gebracht.

I B I D.

WAT ZORGEN NASSAUS PRINS IN 'T OORLOGSVELD VERZELDEN,

HY VOND ZYN HOOGST VERMAAK IN 'T LEVEN VAN DIE HELDEN

WIER.

WIER MOED EEN ZUCHTEND VOLK GETROUW HAD BYGESTAAN,
TOT NUTTIG GEESTVERMAAK, OPMERKSAAM NA TE GAAN;
DE ZOON VAN IZAI, ALS HY, TEN KRYG GEBOREN,
KON MEEST HET HELDENHART VAN WILLEMS ZOON BEKOREN.

Zo wy eenige lieden geloven zullen, was prins Maurits niets dan een soldaat, hy zou geen' smaak gehad hebben voor eenige wetenschap, en gevolglyk niet bedreven zyn geweest in iets buiten de zaken van den oorlog. Zo men dit toe wil staan, maakt men Maurits tot des te grooter man van den kant zyner geestvermogens: alles wat hy alsdan verrichtte by de inneming van Breda, dat een kunststuk van den wyzen prins der Grieken was, het verzenden der vloot van voor Nieuwpoort, dat volmaakt gelyk staat met het verbranden der vloot van Cortez, was dan vinding. Hy was dus van vindingkracht voor 't minst gelyk aan Ulysfes, en in stoutheid en scherpzinnigheid gelyk aan Cortez, en dus zo oorspronklyk als zy beiden. Maar zou het wel waar zyn, dat de prins zich nooit had toegelegd op iets anders dan den oorlog? Zou hy nimmer werk hebben gemaakt van boeken? Immers had hy op de hooge School te Leiden een' geruimen tyd doorgebracht; dat was immers de leerschoole van den oorlog niet. Hy moet daar toch gebruik gemaakt hebben van letteroefeningen. Ten minste zie hier een' eigenhandigen brief door dien vorst aan die van de hooge School geschreven, waaruit men zoude mogen besluiten, dat hy toch eenig werk moet hebben gemaakt van boeken en geleerdheid. Hy verlangde zyne studiën weder te mogen hervatten.

MAURITS, *Graaf van Nassau, Catzen-
ellebogen, Vianden, enz.*

Achtbare Maanen! My zoude niets aangener of behagelyker zyn geweest, dan dat ik alhier myne zaken, zo ik best kon, bescbikt hebbende, terstond wederom naar Leiden tot uwe goede Academie, als tot den schoot van myne tederlievende moeder, had kunnen keeren, om zo aan haar, aan Ul., voor de goede genegenheid ons bewezen, dankbaarheid te betuigen. Doch, na het de Hoog Achtbare Staten onzes Vaderlands behaagd heeft, my hier te doen blyven, om des te gemaklyker en spoediger hen, in den tegenwoordig dringenden last, welken zy voor het gemeenebest van land en kerke (*) op zich

(*) Men heeft de menschen tevens ingeboezemd, dat Maurits een man was die geen belang, hoe genaamd, stelde in zaken van den Godsdienst; hier evenwel spreekt hy in het vuur der jeugd, een leeftyd waarin de menschen, over het geheel genomen, minst op hebben met den Godsdienst, van bystand te doen aan het heil der Kerke. Hy dacht dan ten minste aan de kerk, en was zyne leermeesters dankbaar. Alles te samen genomen, oordeelen wy ons gerechtigd om Maurits hier te laten spreken, gelyk wy hem hebben doen spreken.

„Het kan zyn, zal men mooglyk zeggen, dat Maurits niet ontdaan was van Gods-, dienstige gevoelens; maar de Synode van Dordrecht wierd gedreven door zyn' degen." Het gezegde is zonderling: op deze wyze word de beschuldiging niet meer de zaak van Maurits, maar die van alle de leden der kerkvergadering; zouden alle deze mannen geweldenaars geweest zyn, om één geweldenaar? Is dit in het gewoone beloop der dingen? Maar „de prins dreef heimelyk en met geweld." Zodat bewezen is, zou de prins slechts wedergelyk staan met zo veel vorsten die in de geschiedenissen voorkomen, en zich niet kiesch toonden om met kracht te dryven, 't geen met goedheid en beleid niet

hebben genomen, naar myn klein vermogen, zo veel doenlyk, by te springen, en my dus de gelegenheid ter vervulling van dit myn rechtvaardig belang is benomen; zo heb ik niet kunnen nalaten om ook myn oprecht hart te Uwaarts en tevens jegens de goede Academie, (daar ik op geene andere wyze kan,) ten minste door deze letteren te betuigen. Uwe hartelyke goedheid te mywaarts is my bekend. Dagelyks heb ik Uwe zonderlinge genegenheid, gedurigen yver, en liefde ondervonden. Hoewel nu echter myne magt en middelen in dien staat zyn, dat ik Ul. geen behoorlyke vergelding voor als noch kan toevoegen, wil ik echter dat gy verzekerd zyt, dat ik daarvan zo lang ik adem hale, een dankbaar geheugenisfe zal behouden, en dat ik met wil en daad, (schoon gering) my Ul. nooit zal onttrekken. Vaart wel, Achtbare Mannen! en volhard altyd in dezelfde genegenheid te mywaarts. *Delft*, den 19 van September, 1584.

altyd tot uw dienst genegene,

MAURITS, GRAAF VAN NASSAU.

Het Opschrift was:

Aan de Achtbare geleerde mannen,
den Heere Rector en Profesoren
der goede Academie van Leiden, in
Holland.

Bladz.

niet te bewerken was; en dus is de prijs niet misdadiger dan de meeste vorsten. Maar, behalven dat, eene mate van gestrengheid is onontbeerlyk aan de prinzen; 'er zou bondig moeten bewezen worden, dat Maurits, in de toenmalige omstandigheden, geweld pleegde voor eene kwade zaak, voor eene zaak die verderfelyk was voor het vaderland, doch genomen, hy heeft de zaak by de Synode te hard gedreven, gaven zyne tegenstrevers en heimlyke vyanden hem daartoe nooit reden? waren zy heiligen?

Bladz. 98.

Ó GOD! MOEST DAN UW TOORN' DIT VOLK ZO GRUWZAAM
DEEREN? ENZ.

Deze vaerzen bevatten den inhoud van den zestigften Pfalm, waar-
in David, geprangd door zyne vyanden, zyn hoop vestigt op den
God der legerfchaeren; en de geheele inhoud van dien Pfalm is toepas-
lyk op den prins in zyne omftandigheden.

Bladz. 103.

BESCHOUW IN MY ADOLPH, EEN' STANHEER UWER MAGEN.
MYN MOED, MAAR MEEST EEN DEUGD BY VORSTEN SCHAERS
GEMEEN,
DEED MY OP DUITSCHLANDS GROND DES KEIZERS TROON BE-
TREEN.

Adolph van Nasfau, een vorst uit wien de graven van Nasfau, en
dus de prinzen van Oranje, zyn afgedaald, was een vorst van deugd
en dapperheid. Hy wierd tot de keizerlyke waardigheid verheven, in
den jare 1292. De vorst van Oostenryk, gebelgd dewyl men hem in
de keure was voorby gegaan, fpande alle zyne vermogens in om de
vorsten van Duitschland tegen Adolph misnoegd te maken, en in het
harnas te jagen. Dit gelukte hem eindelyk, gelyk wy terftond nader
zullen zien.

Bladz.

Bladz. 103.

DE GRAAF VAN HAIGERLOCH WIERD IN DEN SLAG VER-
 TREDEN,
 EN DE YZREN PAARDENHOEF VERMORSELDE AL ZYN LEDEN.
 EERZUCHTIGE OSSENSTEIN BEZWEK ZELFS IN DEN SLAG
 VAN DORST, DAAR 'T KWYNENDE OOG VERGERFTS NAAR LAAF-
 NIS ZAG.
 DE MYTERVOOGD TE MENTZ LIET AAN DEN DISCH HET
 LEVEN,
 VAN JUICHERS OM MYN' VAL, EN 'T VLEIJEND' HOF OM-
 GEVEN.
 DE BISSCHOP OP DEN STOEL VAN STRAATSBURGS KERK GE-
 STELD,
 WIERD IN ZYN EIGEN HOF MOORDDADIG NEERGEVELD.
 DE GRAAF VAN LEININGEN VERLOOR, SLECHTS WEINIG
 DAGEN.
 NA MYNEN VAL, 'T VERSTAND, EN, IN ZYN DOLLE VLAGEN,
 SLOEG HY, SCHOON NAAUW BEWAAKT IN EEN BEDEKT GE-
 WELF,
 EER 'T IEMANT KON VERHOËN, DE HANDEN AAN ZICH ZELV',
 EN DE OOSTENRYKSCHÉ VORST, NA MY TEN TROON VER-
 HEVEN,
 WIERD DOOR ZYN' BROEDERS ZOON VERWOED GEBRAGT OM
 'T LEVEN,
 WAARNA ZYN LYK IN SPIERS, MET GEEN DE MINSTE PRACHT,
 NIET VERR' VAN 'T MYNE WIERD IN 'T STILLE GRAF GE-
 BRAGT.
 ZO ZIGTBAAR STRAFT GODS WRAAK SOMTYDS VOOR 'S MEN-
 SCHEN OOGEN,
 DIE GROOTEN DIE ZICH DWAAS OP RANGEN MAGT VERHOGEN.

Dit alles is overéénkomstig met de geschiedenis; alle de Grooten hier genoemd, waren door Oostenryk gewonnen, en verzamelden een leger tegen keizer Adolph, die in dezen oorlog, den 2 July, 1298, sneuvelde, gelyk wy het hier hebben beschreven, door handen van den vorst van Oostenryk; alle die tegen Adolph waren samen gespannen stierven eene geweldige dood.

Zie hier wat SEBASTIANUS MUNSTERUS schryft van de keurvorsten en heeren, die tegen keizer Adolph hadden samen gespannen.

„ Alle die tegen hem hadden geconspireerd zyn eene geweldige dood
 „ gestorven. Graaf Adolph van Haigerloch kwam om in den slag.
 „ Otho van Ofsenstein verflikte in het gevecht door dorst en hitte.
 „ Gerard van Eppenstein, bischop te Mentz, stierf schielyk, en
 „ zittende op zyn' stoel. De bischop van Straatsburg wierd te Fry-
 „ burgh door de hand van een' vleeschhouwer omgebragt. De graaf van
 „ Leiningen wierd onzinnig, ja de keizer Albertus van Oostenryk
 „ zelf wierd, in het tiende jaar zyner regeering, op het huis te Habs-
 „ burgh, door zyn' broeders zoon, hertog Jan van Oostenryk, op
 „ den eersten dag van May, verflagen, en eerst te Koningsveld, en
 „ daarna te Spiers begraven, niet verre van den keizer Adolph van
 „ Nasfau.” Tot dus verre *Munsterus*. Wanneer men nu het einde de-
 zer Oostenryksche geweldenaars, en dat van zynen aanhang, vergelykt
 met het einde van Pizaro, Luquez, Almagro, en Valverde, die alle
 deel hadden aan den Godloozen moord van den deugdfamen Ataliba,
 waarvan wy, in onze aantekening op Valverde, zo even hebben ge-
 sproken, dunkt ons wedervergelding genoeg te zien van de zyde ee-
 ner wrekende gerechtigheid.

Het is zekerlyk buiten dit opmerklyk, dat een voorzaat van den Oostenrykschen aartshertog Albertus, die hier het leger aanvoerde tegen den prins Maurits, drie eeuwen te voren Adolph van Nasfau,

voor-

voorzaat van Maurits, om hals bragt op eene wyze die alles minder dan vorstlyk was, en dat Maurits den nazaat van dezen heerschezuchtigen vorst by Nieupoort te schande maakte. Een' zonderlingen weg heeft de Voorzienigheid, in verscheidene opzigten, met het huis van Nassau en Oranje gehouden: Philips de tweede vermoorde Willem Den Eersten verraderlyk; en de prinzen uit koning Philips gesproten slieren uit, in een' zwakken en byna kindschen koning; daar de laatste manlykespruit uit Willem voortgekomen, een' magtig en dapper koning was; namelyk de groote Willem De Derde, koning van Engeland. Men beschouwe de lotgevallen der latere prinzen van Oranje, hunne diensten, hunne deugden en zwakheden, hunne veröngelykingen, de te bovenkoming hunner verdrukking, en de wonderbare instandhouding van hun huis tot den dag van heden onder ons, en alles zal voor een opmerkend en onbevooroordeeld oog verwonderlyk genoeg zyn, wat men 'er van zeggen moge.

Bladz. 105.

UW VROME VADER STREED EEN' REEKS VAN ZEVEN JAREN,
BEWONDERD DOOR EUROOP', MET 'S LANDS GEWELDENAREN;
EN WAT VERSTERKTE HEM IN ZULK EEN BLOEDIG PLEIT?
SLECHTS ZEE- EN HOLLANDS VOLK, MAAR MEEST ZYN' MIN-
ZAAMHEID.

Willem bevocht inderdaad de zeven eerste jaren van den oorlog den magtigen koning van Spanje genoegzaam alleen met een' hoop Zeeuw-
sche en Hollandsche vrybuiters, en samengeraapte krygsbenden. Zyn
eenige toevlugt in dien tyd bestond in de sterkte en goedwilligheid van
Zee- en Holland; maar was daar het volk zo ongemeen goedwillig,

het had een opperhoofd noodig dat niet minder ongemeen was dan het volk zelf. Alle de schryvers komen genoegzaam daarin overéén, dat de gemeenzaamheid van Willem, zelfs vóór het uitbarsten van den oorlog, de harten der menschen in zyne stadhouderfchappen had weten te winnen, en dat hy in den oorlog zich daarvan meesterlyk wist te bedienen, in de gemoederen tegen de Spanjaarden te verhitten, zo veel als hy de harten der menschen aan zich verbond. Zyn minzaamheid, zyn beleid, ondersteund door eene zagte kracht van overreding, was hem van ongemeen veel dienst in het veréénigen van twistende steden, en het samen trekken der krachten tegen den algemenen vyand. Niemand verstond de kunst om de menschen naar zyne oogmerken te leiden, zyne vyanden te winnen, verschillen op te ruimen, en verwardé zaken te ontwarren, in een' hoger graad dan deze prins, en hy had inderdaad zo veel natuurlyke gaven en fynheid van geest nodig om zich zo lang met genoegzaam slechts twee provintiën tegen de overmagt van Spanje staande te houden. Men mag vryuit zeggen, dat Willem de Spanjaarden onëindig meer afbreuk heeft gedaan door zyne gemeenzame minzaamheid, wél gebruikte toegevendheid, en schrandtheid, dan door de wapenen. Aanmerklyk is het, dat hy in zyne tegertogten en ondernemingen te lande byna altyd ongelukkig is geweest, daar evenwel zyn grootste vyand Alva, dien men niet betwisten kan één der grootste veldheeren van zyne eeuw geweest te zyn, den prins het recht deed van te bekennen dat hy een goed krygsman, en met recht een generaal kon genaamd worden.

Bladz. 108.

EEN CHRISTEN, WEL BEWUST VAN 'T GEEN GODS WET GEBIED,
 EEN VORST, DIE 'T VOORSCHRIFT KENT VAN ZEDELYKE
 PLIGTEN,
 MOET NAAR DES AFGRONDS POEL GEEN' WONDERTOOGT VER-
 RICHTEN,
 TEN EINDE EEN AKLIG VUUR ZYN' GEEST EEN SCHETS
 VERSCHAFF',
 HOE GOD HET KWAAD KASTYD, DOOR AFGEMETEN STRAF,
 EN EVEN NOODELOOS HEEFT HY IN DE ENGLENZALEN
 TE ZIEN, DAT GOD DE DEUGD MET ZYN GENADESTRALEN
 BEGUNSTIGT VAN ZYN' TROON, ENZ.

De beroemdste heldendichten hebben hunne helden in den Hemel het gelukkig lot der goede koningen, en het lot der ondeugende in de hel doen zien. De weergaellooze schryver van TELEMACHUS voert zyn' jongen held, door zyn' stamheer Arcefius, in het Elifésche veld en in het ryk van Pluto, om hem door voorbeelden te treffen; de heer DE VOLTAIRE voert, met dat zelfde oogmerk, zyn' held, onder geleide van den H. Lodewyk, door Hemel en hel; men behoort zekerlyk eerbied te hebben voor beroemde namen; maar hoe beroemd een naam zyn moge, een groote naam fluit den mensch niet uit van de feilbaarheid. Behoort men in een' prins, en in een' goed' prins, niet zo veel opvoeding te onderstellen, dat hem geleerd is hoe het goede beloond en het kwade gestraft word in een ander leven? Zo dit doorgaat, waartoe dan die Hemel- en heltoegten? Men vertoont 'er slechts de helden 't geen zy behooren te weten, zullen zy waardige voorwerpen zyn voor een hel.

heldendicht. Te onderstellen dat God, uit byzondere goedheid, hen in een' droom hun naderend lot en dat van hun geslacht kenbaar make, beledigt noch hunne opvoeding, noch den Godsdienst, noch de gezonde reden. Hierom is het dat wy de gemelde vaerzen verkoren hebben keizer Adolph in den mond te leggen; wel uitdruklyk betuigende daarmede in het minst geen oogmerk te hebben gehad om, met ter zyde stelling van den eerbied dien wy groote mannen verschuldigd zyn, ons boven hen te willen verheffen, en hen een' trek te geven. Verre zy van ons zulk eene onbetaamlykheid.

Bladz. 108.

ZIE GINDS DEN VIERDEN PHILIPS ZICH TOT DE STATEN
KEEREN,
DAAR HY VAN NEDERLAND VOOR EEUWIG AFSTAND DOET,
EN ZYNER VADREN WOEDE IN DEZEN AFSTAND BOET.

Koning Philippus de vierde stond, na een' oorlog van tachtig jaren, te Munster, in 1648. de Nederlanden, voor zich en zyne nazaten, voor eeuwig af, verklarende de zeven samen verbonden Nederlandsche gewesten voor vrye en onafhanklyke landen, waarop hy heer koning, en de koningen zyne nazaten, nu, noch ten genen dagen, iets zouden te eischen hebben. Het is over bekend, hoeveel de prinzen van Oranje in dien hardnekkigen, bloedigen, en kostbaren tachtigjarige oorlog met deze landen hebben doorgeworfeld, en hoeveel zy daarvoor hebben opgezet. Men heeft BOR, VAN METEREN, HOOFDT, EN LE CLERCQ slechts te lezen, om van de onbezweken trouw en standvastigheid der vorsten van het huis van Oranje en Nasfau overtuigd te zyn.

Bladz.

Bladz. 110.

UW BROEDER ZAL DIE GROOTSCH MET GULDEN DAKEN DEK-
KEN,

Dit ziet op Fredrik Hendrik: wie belust is de dienften van dezen prins, aan deze landen gedaan, te lezen, en het beminlyk caracfter van dezen grooten overwinnaar te leeren kennen, hebbe slechts het leven van dien vorst, door beroemde pennen beschreven, te doorloopen. Men herkent overal in hem het geduld, de zagtaartigheid en minzaamheid van zyn' vader Willem, en de dapperheid en krygskunde van zyn' broeder Maurits in hem veréénigd.

Zo het over het geheel genomen doorgaat, dat de mensch in de laatste oogenblikken zyns levens, by volle kennis zynde, zyn waar caracfter doet zien, en zich onvermomd verthoont zo als hy waarlyk is, omdat hy hier aan deze zyde van het graf geen belangen meer heeft na te jagen, en de waereld voor hem dus onverfchillig is geworden, hoe verheven moet ons dan het caracfter van Fredrik Hendrik in zyne uiterste oogenblikken voorkomen, wanneer wy acht geven op zyne laatste woorden, gesproken tegen de Staten Generaal, toen deze hem voor de laatste maal bezochten? „Myne Heeren! zeide hy, ik bid u „ den waren Godsdienst altyd hoog te achten, den heerlyken en tot „ 's lands behoudenis ééns geknoopten band der zeven pylen, (name- „ lyk de Unie,) onwrikbaar vast te houden, myn stamhuis te geden- „ ken, en myne gedane diensten voor lief te nemen, naardien ik al- „ tyd by dezelve heb trachten na te volgen myn' vader, die zyn goed „ en bloed voor dit land heeft opgeöfferd, en myn' broeder, die zyn „ leven ten dienste dezer landen heeft afgesleten.” Laatste woorden,

Bb

waar-

waardig een' zoon van den held die na zyne doodlyke wonde te Delft bekomen te hebben, zyn leven eindigde met de uitroeping van „Hee-
„ re! wees myne arme ziel en dit volk genadig!”

I B I D.

DIE EERST VOORBY U TREED IS U TEN NEEF BESCHOREN.

Willem De Tweede, was de zoon van Fredrik Hendrik, en dus neef van Maurits. Wat men van dezen prins zeggen moge, hy was een vorst vol eere en vuur; de omstandigheden waarin deze landen onder zyne korte bestiering zich bevonden, lieten hem niet toe uit temunten, gelyk zyne voorzaten. Het voorgevallene met de stad Amsteldam, waarvan een geschreeuw is gemaakt als van de grootste geweldenary, wierd zekerlyk uit eene tegenkanting geboren, die een jong vurig prins niet zo gemaklyk kan verduwen. Wat 'er van zy, laten wy eens veronderstellen, dat die prins zyn misnoegen wat te verre heeft gedreven, is hy dan de eerste en eenige vorst in de waereld die zich daaraan schuldig maakte, en waren zy die zyn misnoegen opwekten dan alle menschen zonder gebreken? Zeker schryver van een maandjournaal merkt het volgende op dezen prins aan: „De Westphaalsche vrede,
„ naauwlyks gesloten zynde, wilden eenige Hollandsche steden, al-
„ waar de tegenstrevers van het doorluchtige huis van Oranje den groot-
„ sten invloed hadden, het puik der krygsbenden, onder voorgeven
„ van menage, afdanken; 't geen de prins niet kon goedvinden, als
„ wetende dat dit tegen de welvaart en veiligheid des lands srydig
„ was. Doch, schoon men dit met hem in andere provintiën mede
„ begreep, de tegenparty dreef de afdanking, die het vaderland duur
„ genoeg te staan kwam, niet lang daar na. De prins had dan dubbele
„ re:

„ reden om de tegenparty te kortwieken, zonder dat daarmede het
 „ voornemen van iemand in zyne voorrechten te verkorten, behoefde
 „ vermengd te zyn.” Evenwel, zegt de fchryver verder, lieten zyne
 „ vyanden niet na onbefchaamd hunne blydfchap opentlyk te tonen by
 „ zyne ontydige dood.

I B I D.

DIE OP ZYN TREDEN VOLGT, MET KONINGKLYKE PRACHT,
 IS DERDE WILLEM, DE EER VAN ONS BEROEMD GESLACHT.

Willem De Derde, prins van Oranje, zoon van den tweeden Willem, wierd geroepen ter verlosfing van Engeland. Hy ftak over met een leger en vloot, en herftelde de zaken van dat ryk zo luifterryk, dat de fiere Britten hem eene kroon aanboden, voor wier aanneming zy hem bedankten. Deze groote omwenteling viel voor in den jare 1688. Een vrye Engelfche pen heeft dien monarch dus gekenfchetst:

„ Hy was het hoofd, het hart, en de hand van het bondgenoot-
 „ fchap, de vestiger der Britfche vryheid, de verlosfer der natie, de
 „ herfteller van derzelver rechten, het steunfel van het ryk, het bol-
 „ werk der Nederlanden, de fchutsheer van Brittanje, de fchrik van
 „ Vrankryk, zyne gedachten waren diep verholen, en bondig, zyne
 „ woorden waren weinig, maar klaar en getrouw, zyne daden manlyk,
 „ heldhaftig, en wel doordacht. Hy was grootmoedig zonder trots
 „ te zyn, en rechtvaardig zonder geftrengheid. Hy was Godsdienstig
 „ zonder dwepery of bygeloof.”

Die de gefchiedenis van dezen vorst onbevooroordeeld en met
 opmerkzaamheid leest, zal welhaast ontdekken, dat de hier bovenge-

melde lof hem niet te mild is toegedeeld. Men zal in hem een' waarlyk groot man vinden. Hy was de laafte manlyke spruit van het geflacht van Willem Den Eerften, en had in zyn roemruchtig leven getoond, zulk eene afkomst dubbel waardig te zyn.

Bladz. 112.

ZYN, UIT BELANG OF HAAT, GEBELGD OP UW GESLACHT,
DE WIT IS BEIDER NAAM.

De gebroeders Cornelis en Jan de Wit, bekend door hunne tegenftreving der Stadhouderyke regeering, door hunne bekwaamheden, en door hunne ongelukken. 'Er is veel en al te veel wegens hen gefchreven, om hier alles wat voor en tegen hen is op te halen. Voorzeker blykt het dat zy geen vrienden van het huis van Oranje waren, en dat, toen de zaken kwalyk gingen, en het volk om een' verlosfer fchreeuwde, zy het flagtöffer wierden hunner ftyfhoofdigheid. Men kan, met dat alles, niet nalaten, hun ongelukkig einde befchouwende, te beklagen dat zo vele bekwaamheden, ontluisterd wierden door zo veel hoofdigheid, en dat zy zulk een lot ondergingen. Een voornaam Engelsch fchryver onderftelt de Witten verfhalkt te zyn door het hof van Vrankryk; en hy verwyf hen verder dat zy verzuimd hadden de landmagt in behoorlyken ftaat te ftellen, en alles van de zeemagt verwacht te hebben. Wat hier van zy, zeker is het dat deze landentoomaals de deerlyke gevolgen eener verzwakte landmagt hebben onderzonden, en dat het gebleken is dat een geduchte zeemagt alleen niet genoegzaam is om den ftaat behoorlyke veiligheid te bezorgen.

Bladz.

Bladz. 112.

VERRICHTEN RUITER, TROMP, ENZ.

Tromp en de Ruitcr zyn namen die de Nederlanderen ten allen tyde in dankbare hoogächtig behooren te houden, inzonderheid dien van de Ruitcr. Zyn stoute rogt op de rivier van London zal altyd gedenkwaardig zyn in de Nederlandsche en Engelsche geschiedenissen. Hy won agt-en-dertig groote zeeslagen, en offerde zyn leven op in dienst van de kroon van Spanje, die hem van de Staten verzocht had, om Messina, dat opgestaan was, te beteugelen. Hy sloeg de Franschen, die de Messinens ondersteunden tegen hun wettigen vorst, en, dat aanmerklyk is, hy had in zyn gantsche leven slechts twee wonden bekomen, ééne in zyn jeugd voor Bergen op den Zoom, daar hy als busfschieter diende, en ééne in zyn' ouderdom, toen hy zyn laatste zeeslag leverde by Siciliën, aan welke laatste wonde hy overleed. Hy was ridder, hertog, en Lieutenant Admiraal, en had alles zichzelve te danken. Vyand en vriend bewezen zyne nagedachtenisse eere. Zyne ingewanden wierden begraven op een' heuvel by Syracuse, en zyn ligchaam rust te Amsteldam, in de Nieuwe Kerk, onder eene heerlyke tombe. Zyn leven is breedvoerig beschreven door den beroemden BRANDT, en zyn menschlievend character hebben wy, naar ons zwak vermogen, ten tooneele gevoerd in het bekende treurspel MICHEL ADRIAANSZ. DE RUITER, dat beter is ontfangen dan wy ooit hadden durven verwachten.

BB13

IBID:

I B I D.

HELAAS! WAT VRUCHT IS 'T LAND DOOR ZO VEEL MOEDS BESCHOREN!
NIETS.

Dit is eene waarheid; en het verdient zyne opmerking, dat wy, in alle onze oorlogen met de kroon van Engeland, van alle onze zee-överwinningen weinig of geene voordeelen hebben genooten, ten minste niet zodanige die de kosten der uitrusting en de grootheid der overwinningen waardig waren. Zelden zyn overwinningen tegen natuurlyke bondgenooten voordeelig.

I B I D.

- LODEWYK BESTAAT DE RUST DES LANDS TE STOOREN;
HY OVERSTROOMT DEN GROND MET ONGELOOFBREN SPOED,
EN 'T BROEDERPAAR DE WIT BETAALT DIT MET HUN
BLOED.

Wie is de trouwelooze wyze waarop Lodewyk XIV. deze landen, die niet in alles slaafsch hem wilden gehoorzamen, aanviel, onbekend? Wie weet niet hoe spoedig deze trouwe monarch tot in het hart van Holland drong? Byna had Luxemburg, zyn veldheer, Amsteldam weggenomen. Het aanstellen van een' Stadhouder gaf de zaken toenmaals welhaast een' anderen keer. Bodegraven en Zwammerdam kunnen getuigen van de menschlievendheid eener natie die zich beroemt de wellevendste en beschaafdste te zyn; daar zy twee koningen, Hendrik den

den derden en vierden heeft vermoord; een natie daar wy een tafreel van de St. Bartels nacht van hebben, dat alles wat een menschlyk hart heeft de haren moet doen te bergen ryzen, enz. en in 't kort, een natie die een' aanval deed op het leven van Lodewyk den XV. door de hand van eenen Damiëns, en daar wy in onze dagen, in het jaar 1789. yslykheden van hebben gezien, die niet veel verschillen van het geen 'er in Mexico en Peru onder een' Cortez en Pizaro is voorgevallen. Nederland heeft gegronde reden om met verfoeijing en yzing aan Lodewyk XIV. te denken.

I B I D.

NA VEEL AFWISSELING VAN VOORSPOED EN VAN KRUIS,
KOMT FRIZO IN DEN RANG VAN UW DOORLUCHTIG HUIS;
HY, NA ZYN' VADER 'T LICHT HAD IN DEN VLOED VERLO-
REN,
WORD, NASSAUS STAM TEN STEUN, TOT HEIL DES LANDS GE-
BORNEN.

Willem Carel Hendrik Frizo, afgedaald van de eerste prinzen van Oranje, was geboren van dien Frizo, die in het overvaren aan den Moerdyk ongelukkig verdronk. De prins, bekend onder den naam van Willem Den Vierden, was geboren na de jammerlyke dood van zyn' doorluchtigen vader. Alles wat tot het verdrinken van den ongelukkigen vorst betrekking heeft, is alom breedvoerig genoeg beschreven. De tak van dezen Frizo is afkomstig van Jan van Nasfau, bygenaamd den ouden, een broeder van Willem Den Eersten; deze Jan van Nasfau was graaf van Dillenburg, en had by drie gemalinnen twintig kinderen voort gebragt, waarvan vier zonen de staten van het huis van Nasfau in Duitschland onder zich verdeelden. Zy maakten vier takken uit, namelyk die van Nasfau - Siegen, uitgestorven in 1743. Nasfau-
Dit;

Dillenburg, uitgestorven in 1724. Nasfau-Dietz, en Nasfau Hadamar, uitgestorven in 1739. Naderhand zyn, door erfrecht, de drie takken Siegen, Dillenburg, en Hadamar verëenigd met den tak van Nasfau-Dietz, en de prinzen van Oranje en Nasfau, tegenwoordig Erftadhouders dezer verëenigde Nederlandsche gewesten, zyn 'er de hoofden van.

Ernst Casimir, derde zoon van Jan van Nasfau, was stadhouder van Gelderland en Zutphen, en wierd verkoren tot stadhouder van Friesland, Groningen, de Ommelanden en Drenthe, in den jare 1610. Hy regeerde tot 1632, en liet een' zoon na, Hendrik Casimir genaamd; deze wierd tot alle de waardigheden van zyn' vader verkoren, en hy bekleedde die tot 1640. Na hem kwam zyn' broeder Willem Fredrik als zyn erfgenaam; deze stierf in 1664. Na zyn dood wierd zyn zoon, Hendrik Casimir, verklaard tot erftadhouder van Friesland, en stadhouder van Groningen, de Ommelanden en Drenthe; hy stierf in 1696. Zyn zoon, Jan Willem Frizo, volgde hem op, en deze vorst is het die in July, 1711, by het overvaren van den Moerdyk jammerlyk verdrong, gelyk wy hier boven hebben aangehaald. Willem Carel Hendrik Frizo, naderhand Willem De Vierde, was zyn zoon, en na 's vaders dood geboren. Hy was stadhouder van Friesland alleen, tot in den jare 1719. toen hy verkoren wierd tot stadhouder van Gelderland, van Zutphen, van Groningen en de Ommelanden. In den jare 1747, wierd hy, gelyk bekend is, verkoren tot Stadhouder van Holland, Zeeland, Utrecht en Overysfel, en tot Kaptein en Admiraal Generaal van alle de verëenigde Provinciën. Hy was vader van onzen tegenwoordigen waardigen Erftadhouder, Willem Den Vyfden, erfgenaam van zyn vaders ampten en deugden.

Willem De Vierde leefde genoegzaam als vergeten in Friesland; voorzeker een hard lot voor een' vorst uit zulk een doorluchtig geslacht; waar-

waarāan de Nederlanderen de hoogste verplichtingen hadden, en, dat zwaarder weegt, voor een' prins van deugd, eere en gevoel, en boven dien gehuwd aan de kroonprinses van het magtige Engeland, onzen ouden bondgenoot! naauwelyks wierd 'er aan hem gedacht.

Bladz. 113.

MEN DOET OP FRIESLANDS GROND HEM ALS VERGETEN LEVEN,

De geschriften van dien tyd berichten ons van eene militaire promotie, waarby deze prins van Oranje zo fraai bedacht was, dat hy een' brief vol gematigd vuur, en gevoel schreef, om voor den hem opgedragen rang van (zo wy ons niet bedriegen,) lieutenant generaal te bedanken, daar hy vreemdelingen in hooger rang boven zich gesteld zag. Dit geschiedde eenige jaren vóór zyne verheffing tot Stadhouders der Unie.

I B I D.

IN 'T EIND' GRYPT VRANKRYKS MAGT UW LAND MET WAPENS AAN,
OMDAT HET OOSTENRYK GETROUW HAD BYGESTAAN.

Geen andere redenen deden Lodewyk den XV. deze landen aangrypen, dan zyne gevoeligheid wegens de trouw der Nederlanders jegens hunne oude bondgenoot, de koningin van Hongaryen, tot wier ondergang de Fransche staatsdienaren alles hadden voorbereid. En zekerlyk had die vorstin het alleen aan de Hollanders en Engelschen te danken,

Cc

dat

dat zy hare landen niet heeft zien verdeelen onder Vrankryk en deszelfs medestanders. Wie weet niet hoe duur die goede trouw de Nederlanders heeft gestaan?

I B I D.

EEN SCHRANDER STATENHOF, GELEERD HOE IN DIE JA-
REN
WAARIN IN NEDERLAND GEEN STEDEHOUDERS WAREN,
HET LAND BYNA ALTYD TEN GRONDE WAS GEGAAN,
SCHOON HEIR EN VLOOT IN KRYG DEN VYAND AL MOGT
SLAAN,
ZAL 'T STEDEHOUDERSCHAP, TOT HEIL VAN UW GEWESTEN,
VOOR EEUWIG ERFLYK VAST, IN NASSAUS STAMHUIS VESTEN.

Dit heeft ons de ondervinding inderdaad geleerd, en het is daarom dat de Staten, by de verheffing van den Vierden Willem, openlyk verklaarden, dat deze Republiek zonder een eminent hoofd niet kon bestaan.

Bladz. 114.

DES VIERDEN WILLEMS DEUGD, DIE KLAAR ZAL ZYN TE
ONTDEKKEN,
ZAL 'T HART VAN ALL' WAT LEEFT BEVALLIG TOT ZICH
TREKKEN,
HY WAAKT VOOR 'T KOOPGELUK, ENZ.

Vyanden en vrienden hebben altyd het deugdzaam character van dezen vorst recht gedaan. Zyne ongemeene minzaamheid maakte hem
mees:

meester van de harten van allen die met hem spraken, en zyne oprechtheid en vaderlandliefde was niet minder bekend. Elk weet welke voorflagen ten voordeele van Nederlands koophandel deze prins deed, noch kort voor zyn vroegtydig overlyden.

I B I D.

IS HY DE LUST EENS VOLKS DAT OM EEN' ERFFRINS BAD,
TOEN VIERDE WILLEM NOCH GEEN MANLYK OIR BEZAT.

Zyne tegenwoordig regeerende Hoogheid, Willem De Vyfde, is, gelyk ieder weet, door het volk van den Hemel afgebeden, die ook het volksgebed gunstig heeft gelieven te verhooren. Ieder die de tyden van zwangerschap zyners koninglyke moeder heeft beleefd, weet dit; wy beroepen ons op hun geheugen en getuigenis.

I B I D.

HOE! DAAR DOOR WILLEMS DEUGD 'S LANDS SCHATTEN ZIGT-
BAAR GROEIJEN,
DAAR HY DE WETENSCHAP EN NUTTE KUNST DOET BLOEI-
JEN,
DAAR NEDERLANDS KIELEN VRY ZICH SPOEDEN DOOR DEN
VLOED,
DAAR HANDEL AAN GEEN OORD EEN' TEGENSTAND ONTMOET,
DAAR ALLES LIEFLYK RUST IN SCHADUW' DER OLYVEN, ENZ.

Bezwaarlyk zal men een tydperk in onze landgefchiedenissen kunnen aanwyzyn, waarin ons land bloeiender en ryker was dan gedurende de onmondigheid en de bestiering van den tegenwoordigen Stadhouder

der, tot den jare 1779 toe. Behalve dat, hoe bloeiden de kunsten en wetenschappen, die zo veel invloed hebben op de grootheid der volken? Hoe aangenaam was in al dien tyd de samenleving? Hoe is die sedert eenigen tyd geweest? Niets dan de hoop dat alles in dien gelukkigen vorm zal keeren, wanneer onze goede landgenooten eindlyk zullen zien dat men hen heeft omgeleid, en dat het niet van hun belang is elkander onderling te schuwen en te haten, om zaken waarāan zy geen de minste verāndering kunnen toebrengen, wy zeggen : niets dan die hoop moet een' waren vaderlander het leven, in deze onāangename omstandigheden, aangenaam maken.

Bladz. 115.

IN NOORDAMERIKA ZAL, NA TWEEHONDERD JAAR,
 HET VOLK DE TOORTS DES KRYGS TOT ENGLANDS SCHADE
 ONTSTEKEN;
 'T HEERSCHZUGTIG VRANKRYK, GROOT IN ONRUST AAN TE
 KWEKEN,
 WANNEER 'T SLECHTS DAARUIT SCHAE' VOOR 'T RYK DER
 BRITTEN GIST,
 MENGT ZICH OP 'T OOGENBLIK BEHENDIG IN DEN TWIST;

Het is overbekend welk eene rol Vrankryk in Amerika heeft gespeeld. Dit te ontkennen zou de onbeschaamheid wat al te verre gedreven zyn.

IBID.

I B I D.

HET GROOT ONTWERP ZAL ZYN DEN BAND TE ZIEN GESCHONDEN,
DIE NEDERLAND ZO LANG AAN ENGLAND HIELD VERBONDEN, ENZ.

Na de Noordämerikaanfche provinciën aan Engeland ontnomen te hebben, was aan dat koningryk geen grooter en gevoeliger slag toe te brengen, dan de verëenigde Nederlandsche gewesten van Engeland af te trekken, en dezelve voor altyd aan Vrankryk te verbinden. Die op al het gebeurde waaruit in ons land al die bewegingen zyn ontstaan, een opmerkzaam oog slaat, zal moeten bekennen dat Vrankryk merkelyk op den weg was om zyn oogmerk te bereiken.

I B I D.

OPDAT DE FRANSCH E LIST DIEN BAND VOOR EEUWIG BREEK,
IS 'T NOODIG DAT ZY EERST HET VUUR DES KRYGS ONTSTEER';
ZY TRACHT, OP 'T LOOST VERMOMB, ZELFS DOOR DE AME-
RIKANEN,
UW LAND EEN' WEG TEN KRYG MET ENGLANDS VOLK TE
BANEN, ENZ.

Wanneer wy het inloopen van den beruchten Paul Jones, binnen Tesfel, en al het gebeurde toenmaals met den gezant van Engeland, opmerkzaam nagaan, moet men willens blind zyn om niet klaarlyk een' grond tot geschilzoecking met de kroon van Engeland te zien. Enge-

land verzwolg den kunsttrek toenmaals met den genomen prys van Jonas gespeeld; de oorlog volgde niet. Maar wat gebeturd 'er? De Americaansche onderhandelaren hadden, gelyk bekend is, het beruchte „preparatoire plan.” met eenige afzonderlyke regeeringsleden heimelyk gevormd. Natuurlyker wyze zou men zeggen, alles zal derwyze worden aangelegd, dat Engeland daar nimmer de lucht van kryge; men bedriegt zich: de Amerikaansche president LAURENS gaat scheep, niet alleen met dat plan in zyne koffer, (NB. niet in lood gekokerd, als naar gebruik,) maar met de brieven van de geheele correspondentie, en zelfs met dezulken die niet daartoe behoorden, maar die genoegzaam waren om Engeland aan te hitfen. In plaats van een fregat waaröp een persoon en papieren van zo veelaangelegenheid waren, onder een goed geleide af te zenden, zend men het alleen, en droeg zorg dat de Engelschen de lucht hadden van het geen 'er in het fregat schulde. Deze lieten niet na het fregat aan te tasten, de president had de papieren in zyn koffer, en kon dezelve niet kwyt worden, de Engelschen vermeestren het schip, met de papieren, en ziedaar een' oorlog die ons schatten heeft gekost, en waaruit een' onverzoenlyken haat tegen Engeland geboren wierd; de vernietiging van het bondgenootschap was daarvan, gelyk de gantsche waereld weet, het gevolg, en ziedaar één gedeelte van het Fransche ontwerp volmaakt bereikt, door het sluiten van een bondgenootschap van ons land met Vrankryk; van het tweede gedeelte van dit ontwerp zullen wy terstond nader spreken.

Bladz. 115.

MAAR 'S VOLKS BALSTURIGHEID IS UIT DEN HAAT DER GROOTEN,
ONTSTOKEN DOOR BOURBON, UIT STAATSBELANG, GESPRO-
TEN.

Men betichte ons hier niet van partyzucht, die wy als nutloos, belachlyk en onzinnig achten zo veel als iemand doen kan, of van vermetelheid in het openbaar betichten eener mogendheid met wie's lands Hooge Souverain onlangs zelf heeft gezegd „de eere te hebben ver- „bonden te zyn.” Het is niet „onze” betichting; wy spreken niet dan in navolging van een' onzer gootste staatsmannen, en een' onzer geleerdste mannen waaröp Nederland met reden kan roem dragen; wy bedoelen hier mede den wydvermaarden Hoogleeräar PETRUS CAMPER, wiens aanspraak, als lid van den Raad van Staten, by de omwenteling aan Z. D. Hoogheid gedaan, in ieders handen is, en die men slechts hebbe na te lezen, om te zien, dat niet „wy” deze betichting doen.

Bladz. 116.

MAAR ZOUTMAN ZAL, IN 'T SLAAN GESTERKT DOOR 'S HE-
MELS MAGT,
DE BRITTEN ZWICHTEN DOEN VOOR NEEËRLANDS WAPEN-
KRACHT.

Zekerlyk kan men het de goede schikkingen van dezen vlootvoogd, en de trouw en dapperheid zyner bevelhebberen, en die van al zyn volk danken, dat de Nederlandfche vlag haren ouden roem heeft wedergekregen.

IBID.

I B I D.

KINSBERGEN, BENTINK, BRAAK, VAN BRAAM, BOSCH, STARRING, DEDEL, ENZ.

Ziedaar alle de dappere kapiteinen die in de linie geflagen hebben. Nederland moet hunne namen door alle eeuwen in dankbare erkentenis houden. De brave KINSBERGEN is genoeg bekend, wegens de eere onze natie in Rusland aangedaan, dat hem tot den ridderstand verhief, om hier breed over hem uit te weiden.

I B I D.

HOE GROOTSCH STORT BENTINK NEER, DAAR BOSCH, IN 'T
VUUR DER JEUGD,
ALS SCHEEPSVOOGD BLYKEN GEEFT VAN WARE HELDENDEUGD!

De dappere en getrouwe BENTINK, een man alom bemind wegens zyn menschlievend character, bekwam eene zware wonde in den Doggersbankfchen slag, die hem, tot smart van het algemeen, in den bloei der jaren wegrukte. Hy is te Amsteldam, in het koor der nieuwe kerk, by zyn wapen, niet verre van den beroemden Admiraal de Ruitcr, begraven.

Zyn tweede kaptein BOSCH deed, in het vuur der jeugd, alles wat men van een' ervaren krygsman kan vorderen, en deelde zyne bevelen uit met eene tegenwoordigheid van geest, waarover men zich zoude hebben verwonderd in een' man die zyn leven in zeeflagen had doorgebracht. Wy oordeelden zo veel dapperheid, en bedaardheid in een' jongen bevelhebber, in ons gedicht vooräl eenige hulde te moeten doen.

I B I D.

OCH! MOGT UW DAPPERHEID, BETOOND OP NEERLANDS
VLOOT,
NIET BADEN IN HET BLOED VAN UW' GELOOFSGENOOT!

Inderdaad was het beklaglyk dat de twee beroemdste volken ter zee, uit de natuur, en federt de stichting der Republiek bondgenooten, en daar en boven door Godsdienst en tydelyk belang aan elkander verbonden, hier elkander met eene woede beftreden waarvan nauwlyks een voorbeeld is aan te treffen; het gevecht op de Doggersbank was, wegens de langdurigheid en hardnekkigheid, één der bloedigste dat men zich verbeelden kan. Andermaal, het was beklaglyk dat geloofsgenooten hier elkander naar den hals dongen, om de belangen van een listig hof, dat Nederland in den oorlog had gewikkeld met Engeland, in de hand te werken; en wy zyn niet de éenigen die dit beklaglyk noemen. WOUTER SCHOUTEN, een man van oprechtheid, schryft in zyne Oostindische reizen, ter gelegenheid dat onze Oostindische retourvloot zich genoodzaakt zag om den Engelschen commandeur TYDEMAN, binnen de haven van Bergen, in Noorwegen, een' bloedigen slag te leveren, waarby hy schryver tegenwoordig was, dat hy dat zeegevecht beklagenswaardig en onnatuurlyk vond. De zon, zegt hy, verbergde zich achter een gordyn van wolken, als ware zy schuw geweest van te zien hoe oude bondgenooten hier elkander om den hals bragten. Alles wat by dezen Bergschen zeeslag, waarin de Engelschen eene gevoelige nederlaag kregen, is voorgevallen, kan men in het werk van gemelden auteur verder nalezen. Wat de dapperheid der Hollanders op Doggersbank betreft, dezelve is algemeen bekend, en, wy herhalen het, niets was beklaglyker dan dat die gebezigd wierd tegen geloofsgenooten.

BIO A A N T E E K E N I N G E N .

Bladz. 117.

MAAR, DUCHTEND' DAT, ZOLANG EEN STEDEHOUDER
LEEFT,
HET FRANSCH E RYK GEEN' STEUN AAN NEERLANDS VRIND-
SCHAP HEEFT,
TRACHT 'S GAULERS KUIPERY, DOOR 'T VOLK, EN DOOR DE
GROOTEN.
DIE NASSAU NYDIG ZYN, ORANJE WEG TE STOOTEN.

De kroon Vrankryk, het eerste gedeelte van haar oogmerk, het breken van ons bondgenootschap met Engeland, en het oprichten van een verbond met haar, bereikt hebbende, kon licht begrypen dat de Stadhouder, door bloed vermaagschapt aan den koning van Engeland, en boven dat te wél onderricht van de oogmerken van Vrankryk, en het ongelyk en gevaar van Engeland, nooit op den duur mede kon werken tot voltooiing van een ontwerp dat doodlyk kon zyn voor onze Republiek en zyn eigen huis, zocht toen door het volk, door middel van Grooten die byzonder belang hadden by de overheersching van Vrankryk, den Stadhouder te kortwieken: dit was natuurlyker wyze het belang dier kroon, en dus in haar ontworpen plan. Wat hiervan de gevolgen zyn geweest, is alöm bekend. Mogt het voor eeuwig uit de jaarboeken van Nederland zyn gewischt! Laten alle recht-äärtige Nederlanders God danken, dat alles buiten eene algemeene plundering, en een vreeslyk bloedbad is gebleven, en dat wy weder by de vrede en in een ongestoofde rust mogen leven.

IBID.

Bladz. 119.

EUROOP' ZAL MENIG WERK VAN GROOTEN FREDRIK LEZEN,
ENZ.

De werken van dezen grooten koning zyn te bekend door gantsch Europa, om daarvan hier breedvoerig te spreken. Die den vorst, den wysgeer, den krygsman, den geschiedschryver, den dichter, en dat meer is, die den menschenvrind, en berisper van zichzelf beurtlings wil zien schitteren, hebbe de geschriften van dezen ongemeenen monarch slechts te lezen.

I B I D.

EN 'T GEEN HEM ZONDERLING BY DE OVERWINNAARS MAAKT,
IS DAT, NADAT EUROPE IN STILSTAND IS GERAAKT,
HY NIMMER MET EEN MAGT DIE VRANKRYKS TROTS VER-
NEERDE,
DEN MOED DES WOESTEN RUS, DEN DAPPREN ZWEED TROT-
SEERDE,
HET MAGTIG OOSTENRYK MET FELLE SIDDRING SLOEG,
EN 'T HEIR VAN DUISCHLANDS RYK AAN ALLEN KANT VER-
JOEG,
ZICH NIMMER ONDERWOND DEN NABUUR TE ONDERDRUK-
KEN;
NEEN, PRINS! DIE GROOTE VORST BESLOOT GEEN VRUCHT
TE PLUKKEN
VAN TOGTEN WAARVAN NOGIT EEN WEERGAE' WIJRD GE-
HOORD.
DAN DAT HY SCHEIDSMAN ZY VAN 'T ZUIDEN EN VAN 'T
NOORD'.

Dd 2

Dit

Dit alles is letterlyk waar. De groote Fredrik heeft nimmer met eene krygsmagt waarmede hy zeven achterëen volgende jaren de legers van Vrankryk, Oostenryk, Rusland, Zweden en Duitschland afvocht, zyne zegepraal over zo veel magtige legers naderhand misbruikt ten nadeel van één éénige mogendheid; neen! hy hield slechts Europa in evenwigt, en was scheidsman der vorsten. Het voorval met het huis van Oostenryk wegens Beijeren is een doorluchtige trek in het leven van dezen wyzen koning. Wat het in onze vaerzen gezegde wegens zyne weérgeaëlooze krygstogten betreft, wy hebben, om 'er de ongemeenheid van aan te toonen, den lezer slechts te herinneren, hoe de monarch op den 5 November, by Rosbach, met agttien duizend mannen de zege bevochten hebbende opruim zestig duizend Franschen, verëenigd met een goed gedeelte van het leger des Duitfchen ryks, terstond van het slagveld opbrak, en naar het toenmaals door de Oostenrykers overweldigde Breslau trok, daar hy, op den 5 December, (dat is één maand na den beruchten slag by Rosbach,) de Oostenrykers ten éénemale versloeg, Breslau wegnam, en een groot gedeelte van het Oostenryksche leger gevangen nam. Die den weg van Rosbach naar Sileziën kent, en weet hoe moeilyk het met een leger, en dat in het midden van den winter, te reizen is, zal en moet zich over dezen Silezischen tochtte meer verwonderen. Voor ieder die kennis van zaken heeft, zal die krygstogt ten allen tyde een voorwerp van verwondering zyn.

Bladz. 119.

ZYN RYKSTAND ZAL DE SCHOOL DER WETENSCHAPPEN
WEZEN.

De wyze en groote Fredrik richtte eene academie der schoone wet-

ten-

tenfchappen te Berlyn op, die alöm door Europa vermaard is; en de lof dezen monarch in onze vaerzen verder gegeven, is gantsch niet te groot voor een' man die boven allen lof is.

Bladz. 100.

DE RAMP VAN NEDERLAND, TEN HOOGSTEN TOP GEKLOM-
MEN,
DE VEGE STAAT, GESCHOKT DOOR KRYGS- EN BURGERDROM-
MEN,
VERWEKKEN 'T EDEL HART, DAT OM 'S VOLKS WEEDOM
SCHREIT,
TER REDDING VAN UW LAND EEN MANNEN MOEDIGHEID.

Zekerlyk waren de rampen van het land ten top, en alles dreigde eene algemeene omwenteling in deze gewesten, toen mevrouwe de prinsesse naar 's Hage trok, om door bemiddeling, ware het mogelyk, alles noch te voorkomen. Niemand kan ontkennen, dat 'er in die omstandigheden een moed wierd verëischt die heldhaftig was, om de reis naar 's Hage te ondernemen, midden door de misnoegden heen.

I B I D.

EEN ONBEDACHTTE RAAD BESLUIT UIT WOERDENS WALLEN,
BY NACHT HAAR OP DEN WEG ONZINNIG AAN TE VALLEN.

Ieder weet hoe die onbedachtheid of liever die onzinnigheid, om de vorstin in hare reize te fluiten, de geenen die in Woerden daartoe hare stem gaven bekomen is; maar tevens kan men van dat oogenblik de omwenteling van zaken daar stellen.

I B I D.

DE ONTZAGLYKE AMSTELSTAD, DIE BRUNSWYKS NADRING
HOORT,
ONTSLUIT DEN PRUISSEN MAGT OP 'T OOGENBLIK DE POORT.

Amsteldam, dat éénstemmig, met de provinciën werkende, ontzaglyk is, blyft dit niet meer, zodra de stad de provincie Holland zelve tegen heeft, in een' oorlog, of inlandsch misnoegen. Men kan de stad overal het versche water affnyden, en benaauwen; dat niet mogelyk is, wanneer zy het met de provincie Holland alleen slechts ééns is. De zaken in de vergadering der Staten omgekeerd, en de voorposten weggenomen zynde, was Amsteldam dus niet meer ontzaglyk. Men voelde het zelf, en dus ontsloot men de poort aan den doorluchtigen hertog van Brunswyk, die de benden van Pruissen aanvoerde, om de kalme te herstellen.

I B I D.

DE DAPPRE KALKREUTH, ENZ.

Deze beroemde man, bekend wegens zyne dapperheid en krygskunde, was één der minzaamste mannen die men zich kan verbeelden. Schryver dezes, de eere hebbende hem eene opwachting te maken, genoot een zo minzaam onthaal als hy ooit van iemand heeft genooten, vindende den generaal een' man te zyn uiterst ervaren in de schriften der oude en tegenwoordige schryvers. Zyn burgerlyk gedrag, zyn minzaamheid en goedwilligheid, leven noch in de harten van allen die de eere hebben gehad nu en dan tot zyne gemeenzaamheid te zyn toegelaten.

IBID.

I B I D.

DE HAAT TOT NASSAUS STAM HEEFT THANS DE HOOP VERLOREN.

Zodra de omwenteling hier haar' vollen beslag had, was de haat tegen den Stadhouder belachlyk, omdat die haat nutloos was. De ondervinding heeft het geleerd. Hoe is het mogelyk, dat menschen die hun verstand tot hun gebruik hebben, niet begrypen dat het ten ééne-male zonder vrucht is den Stadhouder te haten, en zich onderling onāangenaamheden aan te doen, om iets waarin het hen onmogelyk is de minste verāndering te maken? Zullen 'er lang veel zulke dwaze wezens zyn?

Bladz. 121.

DE LOOZE GAUËER, VERR', GELYK ONNOOZLEN DENKEN,
VAN WAT ORANJE HOONDE EEN HEIR TEN STEUN TE SCHENKEN,
INDIEN DE NOOD DIT EISCHT, ZIET ALLES ROERLOOS AAN ENZ.

Men moet zich inderdaad over onze natie verwonderen. Vrankryk had al of niet hulp beloofd aan de Patriotsche party; zo die hulp beloofd was, en niet is gegeven, hoe kunnen 'er dan menschen zyn die hunne oogen sluiten voor een bedrog waardoor men hen heeft opgeofferd? Was de hulp niet beloofd, waarop dan toch was men stout? In beide gevallen kan men zich niet genoeg verwonderen dat 'er noch lieden worden gevonden die onnoozel genoeg zyn, om zich en andren met eene nōch opkomende magt van Vrankryk te vleijen. Zo veel lichtgeloovigheid verschilt niet veel van volslagene zinneloosheid.

Bladz.

Bladz. 121.

BY ROSBACH GLORIRYK AAN FREDRIKS GLORI SLAGTTEN;

Aan wien is dezen slag by Rosbach onbekend? wie weet niet hoe de groote Fredrik daar met een hand vol volk een ontzaglyk leger van Vrankryk geheel versloeg? De Franschen zelve waren edelmoedig genoeg om dien veldslag een meesterstuk van krygskunde te noemen, en zy denken 'er noch aan.

I B I D.

EN NOCH IS 'T MEESTE VOLK ZO DWAAS IN NEDERLAND,
VAN DAAGLYKS UIT TE ZIEN NAAR FRANSCHEN ONDERSTAND.

Dit is waarächtig. Dagelyks treft men onnoozle menschen aan, die zich met die dwaze en lang gekoesterde harsfenschim noch streelen, en in de dronkenschap van zinnen uit die zotterny ontstaan, zich van andren in openbare plaatfen afscheiden, of anderen met den nek aanzien, die niet zo dom en zot zyn als zy. Eerst vleide men elkander met eene komst van Fransche hulpbenden het eerste jaar na de omwenteling in den voor- en nazomer, toen in het tweede jaar; vergeefs! Toen verbood de Regeering om elkander langer gaande te houden met de dwaze uizigten op hulp van buitenlandsche mogendheden, en wel met die van de zulken waarmede de Staat „de eere had van ge- „aliëerd te zyn;” dit noch was niet vermogend het gekke denkbeeld uit de hoofden te dryven. Thans, by het schryven dezès, is de hoop

ge-

niet gedachtig is geweest. Welke verwonderlyke wezens zyn de menschen! Een vorst die binnen ééne maand eenige landschappen verwoest uit eersuchtige of wraakzuchtige afzigten, word als een godheid uitgekreten; aan een' vorst die uitmunt door zucht om gelukkigen te maken word door de weinigsten gedacht. Zouden dan blinkende euvel-daden meer glansryk zyn in de oogen der menschen, dan goede en verhevene daden? Helaas! het is maar al te waar; doch, myns bedunkens, is dit min te zoeken in de boosheid der menschen, dan in hunne lichtzinnigheid: kwade daden gaan doorgaans snel in de bewerktelliging, en meest geweldig; goede daden gaan met een' statigen tred, en verëischen doorgaans tyd; en dus moet wat snel en geweldig werkt meer aandoen, en dieper indruk maken dan 't geen langzaam en bedaard gaat. Om één landschap te verwoesten en om te keeren, heeft men niet meer nodig dan fomtyds ééne week, om één landschap te bevolken, vruchtbaar en bloeiend te maken heeft men fomtyds vyf en twintig jaren noodig. Om zich te wreken, wanneer men de magt heeft, gaat schielyk; maar om de menschen te winnen door goedheid is het werk van den tyd. De menschen blyven meest hangen aan 't geen hen treft en verrast. Dit leert ons de ondervinding. Het is het voorrecht van den waren wysgeer alleen, de zaken in het ware licht te zien, en dus is dit van de menschen, over het algemeen genomen, niet wel te vergen.

I B I D.

DAAR IS GEEN KWAAD, WAT OOK EEN WYSGEER ONS MOOG
ZEGGEN,
DAT AAN HET GANTSCHÉ VOLK OOIT IS TEN LAST TE LEG-
GEN.

De geleerde fchryver der Joodsche brieven tegen VOLTAIRE, zegt dat het de grootfte misflag van dien fchryver is, de Joden in het algemeen aan te tygen 't geen door byzondere personen is ver-richt, en hy bewyst verder dat 'er geen nationale misdaden zyn. Maar, zal men mooglyk zeggen, zo 'er geen misdaden zyn die door een geheel volk worden gepleegd, waaröm verdelgde God dan So-
dom, daar geen tien rechtvaardigen in wierden gevonden? De ver-standigste Godgeleerden, en de verlichtste mannen in de gefchiede-
nisen der oudheid, zyn van gevoelen, dat God niet alleen om de mis-
daad die de eerbied voor het menschdom behoort te bestempelen met
den naam van „stommen gruwel,” Sodom omkeerde; maar om een me-
nigte andere misdaden tevens: een volk kan uiterst verdorven zyn, en
zich aan een' reeks euvel daden en ongerechtigheden schuldig maken,
byzonder de bewoners van ééne stad, oftwee of drie steden; maar dan kan
men ook alleen zeggen, dat het een verdorven hoop volks is; doch
dan is het noch geen algemeene en éénige enkele ondeugd eener gehee-
le natie, zonder uitzondering. Het grootfte gedeelte eener stad dat
zich schuldig maakt aan gruwlen van verscheiden aart, is reeds een zo
zeldzaam verschynfel in de gewyde fchriften, dat God zelf toetreed
om 'er voor de oogen der waereld eene kastyding over uitte oefenen, zo on-
gemeen als de bewoners van zulk eene stad zelve. Toen Philips de
tweede in óns land op den inval kwam, om, uit hoofde van den beeld-
E e 2 form,

form, alle de Nederlanders, zonder onderscheid, te verklaren begaan te hebben de misdaad van gekwetste majesteit, zo Godlyke als menschlyke, en uit dien hoofde verbeurd te hebben lyf en goed, wapende hy zelf het gantsche volk van Nederland ten voordeele van Willem I. Zyn misflag bestond in een' uitstap van nationaal te maken, 't geen door eenige heethoofden was bedreven; waardoor hy het volk wanhoopig maakte, hun belang tegen hem, als een' algemeenen vyand, veréénigde, en in één punt samendrong, dat het verlies der Nederlanden voor Spanje na zich sleepte. Treflyke les voor alle wysgeeren, en voor alle vorsten.

Bladz. 122.

WAT ZIE IK! ROEPT DE HELD, WORD DAN, NA ZO VEEL NOODEN,
 OP NIEUW AAN NEERLANDS MAAGD DE BRITSGHE ROOS GE-
 BODEN!
 DER PRUISSEN ADELAAR, DIE NEERLAND HULP VERLEENT,
 MET ONZEN FIEREN LEEUW DOOR EEN VERBOND VERÉÉND!

Wy mogen onze landgenooten van harte met de verééniging van Englands bondgenootschap, en de verbindtenis met Pruisen geluk wenschen, wat eenige misnoegden, uit eigen belang hier tegen morrende, inbrengen. Wanneer het op het algemeen geluk der volken aankomt, moet men geen acht slaan op het belang van byzondere menschen, dan voor zo verre het hun aandeel in het algemeen geluk betreft. Om eenige weinigen schatryk te maken, moet men het geluk der menigte niet wagen. Nooit hebben wy in de oorlogen tegen Engeland gewonnen, zelfs niet in stadhouderloze tyden, schoon wy overwinnend waren: de Nederlanders met de Engelschen ter zee veréénigd, zyn in staat alles wat tegen hen op de zee zich wapent, het hoofd te bie-

bieden, en zyn dus samengevoegd een groote steun voor het evenwigt van Europa, dat nimmer moet verwaarloosd worden. Thans aan Pruisfen en tevens aan Engeland verbonden, is de Republiek ontzaglyker dan ooit.

I B I D.

ZIEDAAR 'T ONTWERP VERNIEUWD VAN 'S LANDS GETROUW-
STEN RADER,
VAN EERSTEN WILLEM, UW' EN 'S VOLKS GELIEFDEN VADER.

Dit was inderdaad het ontwerp van Willem, den grootsten staatkundigen zyner eeuw. Die schrandere vorst, die waarlyk groote man kende den natuurlyken nayver der Engelschen en Franschen omtrent elkander; zodra hy de algemeene zaak genoegsaam gewonnen zag, begreep hy dat beide mogendheden zich zouden beyveren om de nieuw veréénigde gewesten aan hunne zyde te trekken, en dierhalve handelde hy met de twee nayverige kronen.

I B I D.

MET TROTSEN ALENCON, ENZ.

De trotsheid en trouwloosheid van dezen nieuwen Franschen opperheer is in de Nederlandsche geschiedenisfen te veel vermaard, om 'er hier breedvoerig over uit te weiden. Wy wyzen dierhalve den lezer, die alles van hem weten wil, derwaarts. In één woord, hy was van een allerflechtst character, en walglyk aan het hof van Vrankryk zelf. Willem moest met hem handelen, omdat hy niet anders kon. Hy verjoeg zichzelve uit dit land.

Bladz. 123.

BEDRIEFT ONS OOG ONS NIET, DAN ZIEN WY NEVELACHTIG
 EEN' JONGEN RYKSPRINS, SCHOON, IN 'T VUUR DER JAREN,
 MAGTIG
 DOOR ERFRECHT, DE ERFPRIENSES, DES VYFDEN WILLEMS
 SPRUIT,
 BY 'T AANBOD VAN ZYN' STAAT, VERKIEZEN TOT ZYN BRUID.

Dit is gedeeltelyk sedert bewaarheid: ieder weet dat 'er een huwlyk is vastgesteld tusschen den doorluchtigen erfprins van Brunswyk, en de jonge prinsesse van Oranje. Brunswyk is één der magtigste huizen van Duitschland, en ieder weet dat de erfprins een veel belovend jong vorst is.

I B I D.

HAAR BROEDREN DOOR 'T VERBOND EENS ECHTS ZO HOOG
 VERHEVEN,
 DAT HUN VERBINDTENIS DEES LANDEN STEUN KAN GEVEN,
 ENZ.

Het huwlyk van den Heere Erfprins van Oranje met de prinses van het magtig Pruysen, is mede bekend, en van geen gering gewigt voor ons vaderland. Men mag zich met grond vleijen, dat het huwelyk van den jongen prins Fredrik, broeder van den Erfprins, niet minder van aanbelang zal zyn voor ons gemenebest.

Bladz.

Bladz. 124.

DE GODSDIENST IN UW LAND ALS HEERSCHENDE AANGENOMEN,
 ZAL ONDER UW BESTIER EEN' VASTEN GROND BEKOMEN;
 ZO WORD ONS NAGESLACHT, MYN ROEMRYK STAMHUIS
 HIER
 ZO NUTTIG VOOR HET KERK- ALS VOOR HET STAATSBESTIER.

De Godsdienst der Hervormden was reeds als de hoofd Godsdienst des lands aangenomen, de opgerezen twisten tusfchen Gomarus en Arminius, hadden eenige inbreuk op het aangenomen stelsel te weeg gebragt; onder het bestier van Maurits wierd de groote nationale fynode binnen Dordrecht gehouden, waaröp alles voor den Gereformeerden Godsdienst op een' vasten voet wierd gesteld.

Bladz. 126.

DE TRAGE KASTILJAAN VERSCHYNT NOCH NIET OP 'T
 STRAND,
 MAAR LAAT, HET ZY UIT NOOD, UIT ONKÜNDE, OF VERSCHRIKING,
 DEN PRINS VOLLEDIG TYD TOT OVERLEG EN SCHIKKING.
 DIE HELD, DIE HOOGST VERHEUGD ZYN' VYANDS MISSLAG
 ZIET.
 BEDIENT ZICH VAN DE KANS DIE ZYN GELUK HEM BIED.

Alle fchryvers van dien tyd hebben genoegfaam den befliffenden flag by Nieupoort befchreven, en de meeste zyn van gevoelen, dat het eene aanmerkelyke misflag van den aartshertog was, den prins, zonder

der eenige ontrusting, tyd te laten tot vorming zyner slagörder, en al le de maatregelen daartoe betreklyk. Dit schynt waar te zyn; want had de aartshertog den prins ontrust vóór den optogt, het zou Maurits uiterst bezwaarlyk geweest zyn maatregelen te nemen tegen eene bezetting achter- en een' magtigen vyand vóór zich; nú kon hy onbemerkt doen wat hy wilde, en verkreeg dus gelegenheid om slag te leveren zonder eenige beduchtheid voor de bezetting van Nieupoort, daar hy op het strand zyn leger zo gerust in slagörder schaarde als in eene stad by volle vrede. Maurits was geen man om zulke voordeelen te verwaarloozen. De aartshertog, en Mendosa bemerkten ook weldra hunnen misflag, maar toen was het te laat.

Bladz. 125.

ZO, BY PHARZALIÛN, ENZ.

Voor den slag by Pharzalia, lag Pompejus in zulk een' voordeeligen stand, dat Cezar, ondanks zyn' grooten moed, en uitgestrekte krygskunde, zich gedwongen zag werkloos te blyven, en af te zien van een' aanval, het doodlykste dat hy voor zyn leger had te duchten. Cezar begon reeds te wanhoopen zich langer staande te houden, en het opbreken was, in verscheidene opzigten, zo gevaarlyk als eene langdure werklooze legering zelve. In deze gevaarlyke omstandigheden beging Pompejus den misflag van uit zyn voordeel te gaan, en den slag te zoeken. Cezar, dit ziende, en niet anders zoekende dan om handgemeen te worden, was uiterst verheugd, greep hem aan, en versloeg hem ten éénemale, zo dat Pompejus de veiligheid zocht in de vlugt

naar

naar Egipte, daar Ptolomeus hem verraderlyk opöfferde, om Cezar een' dienst te doen. Deze beroemde en gewigtige veldslag, die éénsflags het lot van de waereld, dat van Rome en Cezar besliste, is omstandig door L U C A A N in het Latyn beschreven, en door den beroemden M A R M O N T E L in 't Fransch overgezet; wy moeten dus den lezer, die begeerig is daarvan omstandig onderricht te zyn, derwaarts wyzen. 't Is waar, kenners der Latynsche en Fransche dichtkunde, zyn, over het geheel genomen, van gedachten dat het Fransche navolgsel verre beneden het Latynsche oorspronglyke is; doch daar die minderheid van waarde enkel het dichtkundige betreft, en niet alle lezers de Latynsche taal magtig zyn, daar de meeste wélopgevoede menschen in onzen tyd de Fransche taal kennen, durven wy hen gerust, wat het wezentlyke der zaken betreft, de lezing der vertaling van M A R M O N T E L aanbevelen.

Wat betreft den misflag van Pompejus, begaan in het ontydig opbreken van zyn leger, hier omtrent schryft de overleden koning van Pruissen, die groote meester in de krygskunde, in zyne KUNST VAN DEN OORLOG dus: „ô Legerplaats van Pompejus! gy dwongt Cezar zyn' mededinger te eerbiedigen; maar naauwlyks verliet Pompejus zyne voordeelige legplaats, of Mars deed hem zyne ongenade gevoelig ondervinden.”

Bladz. 128.

BESPEURT HY 'T GEEN VOOR HEM NU WEINIG MEER KAN
BATEN,
DAT IS, DAT HY DEN PRINS TE VEEL HAD TYD GELATEN.

Dit bekende de admirant volmondig aan den prins, die hem in den slag had gevangen genomen. 't Kan zyn dat de aartshertog, en zyne

bevelhebberen, hieraan niet hebben gedacht; maar dat maakt den misflag niet minder gewichtig. De overledene koning van Pruisfen zegt, in zyne *Kunst van den Oorlog*: „Het is een slechte verfooning van een' „generaal, te zeggen: *Ik heb'er niet aan gedacht. Zyn post brengt me, „de alle oogenblikken te denken, na alles verricht te hebben, ik heb noch „niets verricht, zo veel heb ik te verrichten.*” Ondertusfchen is de bekendenis van den admirant edelmoedig, het is een schoone trek in zyn character, dat anderzins gemelyk en trots was; alles word edeler in hem, wanneer hy Maurits fchikkingen vóór den flag, het wegzenden der vloot, en het gehouden gedrag van den prins gedurende het gevecht behoorlyk recht doet. Dit is het ware character van een' krygsman, die, eerlyk overwonnen zynde, niet nalaat zyn' vyand behoorlyk den lof te geven dien hy verdient. Maurits hield inderdaad in den flag het gedrag dat de meergemelde groote meester der krygskunde, Fredrik de Groote, in een' generaal eischt: „Toon u standvastig, on- „verfchrokken en groot, zo lang het onweder duurt.”

Men zegge hier niet, de prins had goed vechten met een' veldheer die hem tyd liet om maatregelen te nemen: een' vyands misflag te zien, en zich daar wél van te bedienen, is reeds eene groote verdienfte in een' veldöverften, en de prins had met eene overmagt te doen waarvan hy de overwinning noch duur genoeg moest koopen.

Bladz. 137.

ZO STOND WELEER ADRAST' IN 'T WOEDEND HART VERSLAGEN,

TOEN DE OOGEN ONVERHOEDS DEN HELD DER GRIEKEN ZAGEN.

Van deze Adrastus, koning der Dauniërs, hebben wy reeds gesproken in onze aanteekeningen. Zy die hem volledig willen leeren kennen,

nen, kunnen den onnavolgbaren Telemachus van den waarlyk grooten Fenelon opflaan; inzonderheid bevelen wy dezulken de lezing aan van den Telemachus, berymd door den naauwkeurigen en met recht be-roemden FEITAMA, een man aan wien de Nederlanders den dank dank verschuldigd zyn van den schoonen Telemachus te bezitten, hoewel die onverbeterlyke beryming in dertig jaren slechts twee drukken heeft mogen ondergaan. Dank de liefde tot de fraaije letteren in ons vaderland! Harddravers, jagthonden, meestresfen en paskwillen hebben meer aftrek.

Bladz. 139.

DE SPAANSCH E INFANTE, UIT PHILIPS, 'SLANDS DWINGLAND
VOORTGEKOMEN,

EN WAS, ALS GEMALINNE AAN 'S HERTOGS LOT VERKNOCHT,
ENZ.

Ifabella Clara Eugenia, dochter van konings Philips, was gehuwd aan den aartshertog van Oostenryk, en nevens haar' gemaal in de landvoogdy der Nederlanden gesteld. De koning had haar die landen gefchonken.

Bladz. 141.

ELK HUNNER IS OP NIEUW DIE OUDE KASTILJAAN,
DOOR ALVAAS GEEST GELEID TER HOOG E GLORIBAAN.

Het is zeker dat de Spanjaarden onder een legerhoofd als Alva veel voor den koning van Spanjen deden. Overal waren zy genoegzaam zegepralende onder dezen veldheer, getuigen de Nederlandsche, Duit-

fche en Portugeefche oorlogen. Het zal noodeloos zyn de Nederlanders te herinneren wat de Spanjaarden hier in hunne veldtogten onder Alva hebben verricht; voor Nederlanders, die zo fchandlyk onkundig zyn in alles wat hun land van de Spaanfche krygsverrichtingen heeft geleden, moet men niet fchryven; ieder wélopgebracht mensch behoort geen vreemdeling te zyn omtrent de voorvallen van zyn eigen vaderland; deze onkunde is fchandelyk voor menschen die eene opvoeding gehad hebben, en van eenige geboorte zyn. Wat de Duitfche oorlogen betreft, onder Karel den vyfden waren de Spanjaarden helden, byzonder daar een Alva hen tegen de Smalkaldifche bondgenooten aanvoerde; aan het beleid van dien veldheer en de dapperheid der Spanjaarden is de groote overwinning des keizers op de Proteftantfche vorsten toe te fchryven, waardoor het gantfche verbond van Smalkalden in duigen viel, naardien de keurvorst van Saxen en de landgraaf van Hefen, hoofden van dat beroemde verbond, in 's keizers handen vielen in den flag. Hoedanig Maurits van Saxen, grootvader van onzen Maurits, de zaken der Protestanten herftelde, is door ons breedvoerig befchreven, in het LEVEN VAN KAREL DEN VYFDEN, uitgegeven by den boekhandelaar HOLTROP. In de verövering van het koningryk Portugal, bediende koning Philips zich van den hertog van Alva, om dat land ten onder te brengen, en de Spanjaarden gedroegen zich in die onderneming met eene dapperheid die Portugal in éenen veldtogt aan den koning van Spanje onderwierp. De verövering van dat ryke land, hebben wy omftandig befchreven in het „Leven van Don Ferdinand Alva, varez De Toledo, hertog van Alva,” dat eerlang by gemelden boekverkooper HOLTROP zal worden uitgegeven. Men zal daar kunnen zien welke krygslieden de Spanjaarden waren, onder de aanvoering van een' Alva; en dit maakt zekerlyk de vryvechting van dit kleine land te verwonderlyker.

IBID.

I B I D.

IN MAURITS SPREEKT DE NOOD, EN ZYNER VOLKEN RECHT.

Men zegt niet te veel wanneer men zegt, dat het lot der Nederlanders grootdeels afhing van den hagchlyken slag by Nieupoort. Een volkomen nederlaag had ongetwyfeld de Nederlanden, ten minste voor een' langen tyd, zo niet voor altyd, in de kluisters van Spanje te rug gebragt. Deze opmerking kon niet ontslippen aan een' man als Maurits, en moest een' verbazenden indruk op hem maken. De groote kunst bestond om dien indruk algemeen te doen overgaan in een leger famen gesteld uit Engelschen, Franschen, Walen en Nederlanders.

Bladz. 145.

DEED, DOOR DEN ADMIRANT, VOOR NIEUWPOORTS HOOGHE WAL-
LEN,
BY AANVANG VAN DEN SLAG IN 'S PRINSEN HAND GEVAL-
LEN,
THANS SPREKEN, OP EEN' TOON IN WAARHEID HOOGST GE-
DWEED,
VAN 'T SLUITEN EENS BESTANDS, OF LIEVER VAN DE
VREE',

Men gebruikte in waarheid den admirant, die naar 's Hage gevoerd was, tot het bewerken van een bestand. De kroon Spanje had het noodig: onder Philips den tweeden, waren 'er agthonderd millioenen ducaten verspild, en men had den dwingeland afgezworen in Nederland; de verdere oorlogen in dit land tegen ons gevoerd, hadden Spanje noch

Ff 3

meer

meer verzwakt, thans door Maurits tot uiterstens gebragt, wist men geen ander middel, dan om, met behouding van een uiterlyke hoogheid, den admiraant tot onderhandelaar te gebruiken; en in waarheid men kon niet beter kiezen. Hy was listig, en had belang by een' wapensluitstand, waarby hy voorzag dat zyne vryheid alleen zoude kunnen worden bepaald.

De admiraant is van het strand naar 's Hage gevoerd in een' toen nieuw uitgevonden zylwagen, waarvan men in zekeren *Jacques van Gbyn*, een afbeeldsel vind; en het volgende vaers, in den smaak van dien tyd, is noch, wegens den admiraant en den zylwagen, tot ons gekomen:

O Koninglyke stam van Arragon, die Cleven,
 En al 't Westphaalsche land nu laatstmaal hebt doen beven,
 En 't water daar den Rhyn zyn eerste hoornen staan;
 Hoe haast is zyne pracht, Mendoza! nu vergaan!
 In onzes vorst triumph werd ghy geleidt gevangen:
 De wagen die u voert is met een zeil behangen:
 En had ghy sulck een kargehadt op 't vlaamsche strandt,
 Ghy had daar meê seer wel ontvloên des winnaars hant.

Dit vaers zou door HUGO DE GROOT in de Latynsche taal zyn opgesteld. Een bewys dat die beroemde man de groote verdiensten van Maurits hulde deed, schoon hy zekerlyk niet onder het getal van 's prinsen vrienden kon gerekend worden. Nooit verkleint een edel hart de deugden en bekwaamheden van een' vyand.

Bladz. 146.

DE PRINS, DIE DEZE TAAL NOOIT HARTLYK KON VERTROU-
WRN,

MOEST DIE ALS DOOR DEN NOOD ELK' DAG GEVOED, AAN-
SCHOUWEN,

EN, VAN DIE WANTROUW VOL, DRONG HY DE STATEN AAN
OP 'T AANBOD VAN VERDRAG ALS NOCH GEEN ACHT TE SLAAN,
EN AAN DEN DWINGELAND NIET EER GEHOOR TE GEVEN,
VOOR DAT AL 'T SPAANSCH GEWELD UIT NEERLAND WAAR'
GEDREVEN.

HY SCHETSTE HEN MET KRACHT ZYN BILLYKE ACHTERDOCHT,
ALS OF DE KASTILJAAN DOOR VREDE TYDWINST ZOCHT,
OM LANGSAAM VERSCHE MAGT AL OM BYEEN TE RUKKEN,
ALLE ONDERHANDELING DAARNA TE DOEN MISLUKKEN,
EN, EINDLYK, OM DIT LAND, NOCH KWYNENDE AAN ZYN
WOND'

DEN KRYG WEER AAN TE DOEN, OP SCHYN VAN GOEDEN
GROND.

De prins had het grootste recht om Spanje niet te vertrouwen: hy wist maar al te wél tot welk eene onmagt die kroon vervallen was. De uitkomst heeft geleerd dat men van de Spaansche zyde niets zocht dan uitstel om tyd te winnen, door een bestand zyne krachten te herstellen, en dan op nieuw aan te vallen. Om van dit alles overtuigd te zyn, heeft men de geschiedenissen dezer landen slechts in te zien, van den tyd af aan dat het twaalf jarig bestand eindigde, en gedurende dat bestand slechts de handelwyze van het hof van Spanje in te zien.

IBID.

I B I D.

HOE WYS DIT WAS BEDACHT TOT SPANJES MAGTBEPER-
KING,
'T VOND IN DEN RAAD DES LANDS IN 'T HEIMLYK TEGEN-
WERKING.

Dit is waarachtig, dit leeren ons de geschiedenissen van dien tyd zonneklaar. Wie weet niet dat de heer van Barneveld het groote be-
weegrad was van de dryving der onderhandeling met Spanje? Het zy
dit geschiedde uit zucht tot tegenkanting, uit haat tegen den prins,
of uit overtuiging dat het land vrede noodig had, de uitkomst kwam
by vervolg het land duur te staan. Alleen zou het laatste hem
minder schuldig maken, omdat het gebrek aan doorzigt, en geen kwaad-
hartigheid zoude aantoonen. Maar gebrek van doorzigt in een' staats-
man is reeds van gevaarlyke gevolgen. Zeker schryver, zo wy ons
niet bedriegen, is het *De Europische Staatssecretaris*, merkt niet on-
rechtmatig aan, dat, zo men den prins had laten begaan, hy voorze-
ker de Spanjaarden geheel en al uit deze landen zoude hebben verdreven,
en hen toenmaals reeds hebben genoodzaakt deze landen voor eeuwig af te
staan, en vrede te maken, dat nu eenige jaren later is geschied, en schat-
ten en bloed heeft gekost. Dit schynt waarheid te zyn: wanneer wy den
toestand van Spanje nagaan by het twaalfjarige bestand, schynt het ze-
ker dat de kans Maurits schoon stond om den Spanjaarden de vrede
voor te schryven, had men, volgens zyne begeerte, den oorlog met
nadruk voortgezet.

Bladz. 146.

HOE WYS DIT WAS BEDACHT TOT SPANJES MAGTBEPER-
KING,

T VOND IN DEN RAAD DES LANDS IN 'T HEIMLYK TEGEN-
WERKING;

DE GRYZE BARNEVELD, DIE, DOOR ZYNE ACHTERDOCHT
GESLINGERD, IN DEN PRINS EEN' MAN VAN HEERSCHZUCHT
ZOCHT,

EN ZYNDE IN 'T HART GEEN VRIND VAN BLOEDIG OORELO-
GEN,

DACHT BEST TE ZYN OM 'T VOLK AAN KRYG TE ZIEN ONTTO-
GEN,

WAARDOOR HET, UITGEPUT EN DEERLYK AFGEMAT,

BY ADEMHALING KRACHTEN BLOEI TE WACHTEN HAD;

EN TEVENS ZOU 'T BESTAND DEN DAPPREN PRINS BELET-
TEN,

DE GRENZEN ZYNS GEZAGS NOCH VERDER UIT TE ZETTEN.

VAN DIE ONTWERPEN VOL, DRONG HY DE STATEN AAN

EEN ONDE RHANDELING MET SPANJE TOE TE STAAN;

EN, WERKSAAM UIT DEN AART, DOOR AANHANG STERK GE-
STEVEN,

WIERD MET DEN ADMIRANT TE HANDLEN DOORGEDREVEN.

Het is niet eene vinding van „ons” dat wy Barneveld hier voor-
doen als wederstrever van Maurits: beroemde schryvers, die duidlyk
toonon vrienden van den ouden staatsman te zyn, hebben dit vóór ons
gedaan. Zie hier wat LE CLERC schryft: „Daar waren twee par-
tyën in den staat, waarvan de eene 't bestand t' eenemaal verwierp,
„willende niet verstaan als tot eene eeuwigdurende vrede, en dat op

Gg

„zul-

„ zulke voorwaarden als 'er waren geëischt; niet om dat zy hoopten
 „ denzelve te zullen bekomen, maar om dat zy geloofden dat de ko-
 „ ning van Spanje nooit daartoe zou komen. Prins Maurits was het
 „ Hoofd van die party, gelyk blykt uit den inhoud van zynen brief
 „ aan de Magiftraten van Holland, door ons bygebragt. De ander
 „ party, welke door Oldenbarneveld voornamentlyk wierd ondersteund,
 „ was in 't gevoelen van Vrankryk en Engeland, en stond het maken
 „ van een bestand toe, dewyl 'er geen hoop was tot eene eeuwigdu-
 „ durende vrede.”

Het blykt dan dat Barneveld des prinsen wederstrever was. Wat het stelsel betreft dat 'er geen hoop was tot een altoos durende vrede, dit kan men betwisten. Ander schryvers zyn van gevoelen, dat, zo men Maurits had gehoord, men zekerlyk Spanje derwyze zoude hebben kunnen vernederen, dat de tirannen genoodzaakt zouden zyn geworden toenmaals, in 1609, eene vrede te sluiten, die nu in 1648. wierd gefloten, en noch schatten en bloed heeft gekost. Het blykt uit LE CLERC, en anderen, dat Philips de derde alleen het bestand van twaalf jaren heeft gemaakt, omdat zyne geldmiddelen waren uitgeput, en hy ademhaling noodig had. Het bleek dat Maurits zich in zyne mening wegens de trouwloosheid der Spanjaarden niet had bedrogen. Gemelde schryver zegt uitdruklyk: „De aarts-
 „ hertog, zich in staat achtende den oorlog met goed gevolg te hervat-
 „ ten, na eene rust van twaalf jaren, besloot den kanselier van Bra-
 „ band naar den Haag te zenden, met voorflagen die hy wist dat ten
 „ eenemaale onaanneemelyk waren.” In 1621. wierd den oorlog met de oude woede hervat, durende dezelve zeven-en-twintig jaren. Had de prins de zaken ook wél doordacht!

Wy moeten LE CLERC, die, gelyk duidlyk blykt, geen vriend

van

van Maurits was, het recht doen van te bekennen dat hy den prins geen' verdienden lof weigerde. Zie hier zyne woorden:

„ De nakomelingschap, schoon zy het ongeregeld gedrag van Maurits afkeurt, heeft hem alles vergeven 't geen hem ten last kan worden gelegd, uit hoofde van de groote diensten die hy aan de Nederlanden heeft gedaan, door dezelve den Spanjaard afhandig te maken. En zelfs zy die reden hadden zich over hem te beklagen, hebben hem, ter dezer oorzake, met toejuichingen van lof overhoopt.” Eindlyk zegt hy, een weinig verder:

„ 't Zy zo 't zy, men moet bekennen dat de Republiek zeer veel aan Maurits verschuldigd was, ter zake van zyne groote daden die hy tot hare behoudenis heeft bedreven, en die in de gemoederen der menschen wel kunnen ophalen tegen de redenen van klagten die zy over hem zouden kunnen hebben.” Een treflyk getuigenis! dat de partydige heethoofden van onzen tyd daarmede hun voordeel doen.

Bladz. 147.

DE PRINS, DIE 'T LEGER HAD MET ZO VEEL ROEM BE-
STIERD,
OP 'T ZIEN DAT ZYN ONTWERP VOLSTREKT VERWORPEN
WIJRD,
BEKLAAGDE IN 'T HART DEN STAAT, ENZ.

Het moet zekerlyk den prins, als een' man van eer, en gevoel, en als een' doorzigtig krygsman, uiterst smartlyk zyn gevallen, dat men hem verhinderde de zaak door te zetten, daar hy van den goeden uitslag verzekerd kon zyn, en dat hy moest overlaten voor zyn' broeder, of neef, te volbrengen 't geen hy gaerne zelf volbragt had. De gematigde mensch zou hier onder verdrietig geworden zyn.

Bladz. 147.

MAAR ZO 'ER IEMANT LEEFT DIE IN 'S LANDS HARDE ELEND',
DE LIST VAN 'T SPAANSCH E HOF VOLMAAKT MOET ZYN BE-
KEND,
HET MOET, VERGEEFT HET MY, DE ZOON VAN WILLEM WE-
ZEN.

De geschiedenisfen maken gewag van verscheidene aanslagen op het leven van Maurits, van de zyde der Spanjaarden, en zulke ondernemingen waren in den geest van het toenmalige hof van Spanje vry gemeenzaam. Men had den staatkundigen WILLEM door handen van een' eerloozen moordenaar weggeruimd, wat wonder dat men door moordenaren zyn' zoon zocht van kant te helpen, daar deze alom den Spanjaarden zo doodlyk was in de oorlogsvelden, als zyn vader voorheen was in staatsonderhandelingen?

Bladz. 148.

BESCHOUWT ALLEEN DEN BRIEF, DIEN U MENDOSA ZEND,
WAARBY EN STAAT EN VOLK GEENSZINS WORD VRY ER-
KEND.

In dien brief voert de koning van Spanje den naam noch van graaf, daar Philips de tweede voor eeuwig was afgezworen; door het aannemen van dien brief, en het toestaan van dezen tytel, hadden de Staten hunne afzwering vernietigd, en den koning op nieuw voor hunnen opper-

perheer erkend; het volk was dus ook niet vry verklaard, waaröm het eigentlyk te doen was. Had Maurits ook reden om zich tegen een verdrag „voor een' tyd" met Spanje te verzetten?

Bladz. 148.

MEN DOET OP 'T OOGENBLIK DEN TROTS EN SPANJAARD WETEN,
 DAT ZICH DE VORST VOORTAAN GEEN GRAAF DER LANDS
 MOET HEETEN,
 EN DAT, ZO WAARLYK 'T HART EEN ZUCHT TOT VREDE
 VOED,
 HY EERST EN VOLK EN RAAD ALS VRY ERKENNEN MOET.

Dit rustig antwoord is in de geschiedenis, en doet de Staten van dien tyd eere aan; tevens bewyst het tot wat laagte Maurits den magtigen koning van Spanje in deze landen had gebragt, naardien hy den eisch der Staten moest voldoen, handelende met hen als onafhanklyk van hem, of eenig' vorst in de waereld; het toont noch aan dat het ontwerp van Maurits, om in geen onderhandeling te treden vóór dat hy de Spanjaarden geheel en al uit de Nederlanden had verdreven, wél doordacht was. De prins was volkomen meester te veld, had men hem den loop zyner overwinningen laten vervolgen, en geen bestand van twaalf jaren gesloten, men had de kroon Spanje, met besparing van bloed en schatten, tot eene vrede en eeuwigen afstand kunnen noodzaken, en alles ware afgedaan geweest. Nu wikkeld men zich in onderhandeling met een arglistig, hoogmoedig en wraakzuchtig hof, dat deze landen doodlyk haatte, en dat men onbedacht tyd vergunde zich te herstellen, om na het eindigen van het bestand eene nieuwe en geweldige proef te

ne-

nemen om deze landen weder in de oude slaverny te storten. Hoe klaar dit alles is, hoe sterk de ondervinding en de geschiedenisfen dit alles hebben bekrachtigd, men vind evenwel menschen die de tegenkanting van den dapperen prins Maurits, tegen dat bestand, volmondig toefchryven aan de eerzucht en den oorlogslust van dien prins, even alsöf die vorst geen lauwren genoeg had behaald, daar hy voor den grootsten veldheer zyner eeuwe reeds bekend stond, en zyn krygsroem niet verder kon gaan. Wat zal men op zodanige beschuldigingen antwoorden? In waarheid niet veel. Als men met menschen, of liefst met domöoren, te doen heeft, die het zich tot een' regel hebben gemaakt, om nooit van een stelsel af te wyken dat zy ééns hebben opgevat, dan is de reden van geen kracht, en men moet zulke wezens aanzien als geelzuchtigen, die alle voorwerpen als geel beschouwen. Noch ééns, men moet rechtvaardig wezen, zal men de waereld van nut zyn.

D R U K F E I L E N.

Bladz. 13.	4 reg. van onder,	staat; zelfs by hen die hen haten.	Moet zyn :	zelfs by hen (die hen haten.
16.	6 reg. van boven,	zyn invloed op den raad	de hulp des (gryzen mans.	
23.	6 reg. van boven,	in eene reeks	in eenen reeks.	
47.	5 reg. van boven,	schildrend	schittrend.	
47.	onderste reg.	gefneed ontwerp.	gefneed ont- (werp.	
63.	7 reg. van onder,	in den togs	in den togt.	
72.	II reg. van boven,	middens	midden.	
101.	8 reg. van onder,	ter grave	ten grave.	
107.	10 reg. van onder,	omringen,	omringen.	
III.	5 reg. van onder,	Het weren van 't bemint,	Het weren van (t bewint.	
114.	10 reg. van onder,	dat om een*, erfprins bad	dat om een'erf- (prins bad.	
135.	II reg. van boven,	In hunne Grooten twist	In hunner (Grooten twist.	
143.	10 reg. van onder,	maaken.	maken.	
ibid.	2 reg. van onder,	Die fiere Infante.	De fiere Infante.	
151.	5 reg. van boven,	mooglyks.	mooglyk.	
152.	onder aan.	HI.	HIS-	

917513

BERICHT VAN DEN UITGEVER.

NAARDIEN by het beroemde dichtstuk WILLEM DEN EERSTEN een fraai stel kunstplaten is gevoegd, en deze MAURITS kan aangemerkt worden als een vervolg op het gemelde dichtwerk, heeft de Uitgever dezes besloten ook den MAURITS met een stel kunstplaten, door eerste meesters geteekend en gegraveerd, te versieren. Het zelve zal bestaan uit één tytelplaat, en zes andie platen. By de intekening zal geen geld worden gegeven, maar by de aflevering van het volledige stel, zal men in ééns betalen *f* 3:10:— Men zal van den dag der uitgave dezes werks kunnen intekenen tot den eersten May, 1790. En zodra 'er één teekening vervaardigd is, zullen de intekenaren dezelve kunnen zien ten huize van den Uitgever, die daarvan behoorlyk advertentie zal doen.